

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ОПШТИНА ВЛАДИЧИН ХАН

ПРОСТОРНИ ПЛАН ОПШТИНЕ ВЛАДИЧИН ХАН

- Елаборат за рани јавни увид -

Београд – Владичин Хан , новембар, 2019.

ОДЛУКА О ИЗРАДИ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА ОПШТИНЕ ВЛАДИЧИН ХАН

Број: 06-4/1/19-I од 20.01.2019.године

Скупштина општине Владичин Хан
Председница Данијела Поповић

Наручилац плана: Општина Владичин Хан
Председник Општине: Горан Младеновић, дипл. економиста

Обрађивачи плана: Југословенски институт за урбанизам и становање
ЈУГИНУС ДОО, Београд, Андрићев венац бр. 2/II
Директор: Ивана Марковић, дипл. инг. грађ.
ПЛАН УРБАН ДОО, Ниш, Бул.Св Цара Константина 103
Директор: Слободан Гроздановић, дипл. инг. грађ.
ИСТ УРБАН ДОО, Ниш, Бул.Св Цара Константина 103
Директор: Дејан Рајчић, дипл. правник

Руководилац плана: Дубравка Павловић, дипл. просторни планер,
одговорни планер (лиц.бр. 100 0008 03) и
одговорни урбаниста (лиц. бр. 201 0662 04)

Чланови радног тима:

Дубравка Павловић, дипл.просторни планер, одговорни планер (лиц.бр. 100 0008 03)
одговорни урбаниста (лиц. бр. 201 0662 04)
Ивана Марковић, дипл. инж. грађ. одговорни урбаниста (лиц. бр. 202 0431 03)
одговорни пројектант (лиц.бр. 312 0108 03)
Мирјана Пантић, дипл. инж. саобр.
одговорни пројектант (лиц.бр. 370 F879 08)
Слободан Гроздановић, дипл. инж. грађ. одговорни урбаниста (лиц. бр. 202 1236 10)
Милена Вуловић, дипл. инж. грађ. одговорни урбаниста (лиц.бр. 314 1399 03)
Марија Станковић, дипл. инж. арх. одговорни урбаниста (лиц. бр. 200 0149 03)
Весна Лимић, дипл. инж. арх. одговорни урбаниста (лиц. бр. 200 0149 03)
одговорни пројектант (лиц.бр. 300 0829 03),
Валентина Јанковић, дипл.инж.арх. одговорни урбаниста (лиц. бр. 200 0149 03)
Душан Алексић, дипл. инж. арх.одговорни пројектант (лиц. бр. 300 1213 03)
одговорни урбаниста (лиц. бр. 200 0166 03)
Кристина Бошковић,дипл.инж.арх.

Консултације и информације током израде плана:

Марија Андрејевић, дипл.инж.арх., Служба за урбанизам општине Владичин Хан
Љилјана Мујагић, дипл. просторни планер, Служба за урбанизам општине Владичин Хан
и др.

САДРЖАЈ:

УВОД

- 1. ОПИС ГРАНИЦА ПЛАНСКОГ ДОКУМЕНТА**
- 2. ИЗВОД ИЗ ПЛАНСКИХ ДОКУМЕНАТА ВИШЕГ РЕДА,
РАЗВОЈНИХ СТРАТЕГИЈА И ДРУГЕ ДОКУМЕНТАЦИЈЕ**
- 3. ОПИС ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА И НАЧИНА КОРИШЋЕЊА ПРОСТОРА –
ОСНОВНИ ПОТЕНЦИЈАЛИ И ОГРАНИЧЕЊА ЗА РАЗВОЈ**
  - 3.1. Опис постојећег стања**
  - 3.2. Начин коришћења простора**
  - 3.3. Синтезни приказ потенцијала и ограничења за развој планског подручја – SWOT
анализа**
- 4. ЦИЉЕВИ ИЗРАДЕ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА**
- 5. ПЛАНИРАНА ПРЕТЕЖНА НАМЕНА ПОВРШИНА,
ПРЕДЛОГ ОСНОВНИХ ПРАВИЛА УРЕЂЕЊА И ГРАЂЕЊА**
- 6. ОЧЕКИВАНИ ЕФЕКТИ ПЛАНИРАЊА У ПОГЛЕДУ
УНАПРЕЂЕЊА НАЧИНА КОРИШЋЕЊА ПРОСТОРА**
- 7. ГРАФИЧКИ ПРИЛОГ**
  - Карта 1.: Концепција намене простора**

ПРИЛОЗИ

ОДЛУКА О ИЗРАДИ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА ОПШТИНЕ ВЛАДИЧИН ХАН

ПРОЈЕЈЕКТНИ ЗАДАТАК ЗА ИЗРАДУ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА ОПШТИНЕ ВЛАДИЧИН ХАН СА
СТРАТЕШКОМ ПРОЦЕНОМ УТИЦАЈА ПЛАНА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ

РЕГИСТРАЦИЈА ПРЕДУЗЕЋА ОБРАЂИВАЧА

ЛИЦЕНЦА ОДГОВОРНОГ ПЛАНЕРА ДУБРАВКЕ ПАВЛОВИЋ – РУКОВОДИОЦА ИЗРАДЕ ПЛАНА

ПРОСТОРНИ ПЛАН ОПШТИНЕ ВЛАДИЧИН ХАН

- Елаборат за рани јавни увид -

УВОД

Историјат планирања и стање планске документације за простор општине Владичин Хан

За простор општине Владичин Хан 2010.године је донешен Просторни план општине („Службени лист града Врање“ бр. 22/10.), који је пратио и Извештај о стартешкој процени утицаја на животну средину. Од планске документације вишег реда за подручје Општине утврђен је Регионални просторни план за Јужно Поморавље, као и више просторних планова одручја посебне намене јер кроз подручје општине пролази више значајних инфраструктурних коридора и објеката који су планирани и изграђени у складу са донетим просторним и урбанистичким плановима.

У претходном периоду рађен је низ пројеката везаних за техничку инфраструктуру, као урбанистичко-планска документација која се односи на уређење индустријских зона у Сувој Морави, Лепеници, Стубалу и Прибоју, као и туристичке зоне на Кукавици, Јовачких језера и регионалног подстројења за пречишћавање отпадних вода са припадајућим системом. Изградња у насељима углавном је рађена без плана, на основу пројеката за поједине објекте.

Правни основ и садржина, начин и поступак израде планског документа

Изради новог Просторног плана општине Владичин Хан (у даљем тексту: Просторни план) приступа се на основу Одлуке о изради Просторног плана општине Владичин Хан (Број: 06-4/1/19-I од 20.01.2019.године) (у даљем тексту: Одлука), донешене на основу члана 46. став 1 Закона о планирању и изградњи („Службени гласник РС”, бр. 72/09, 81/09 - исправка, 64/10 - УС, 24/11, 121/12, 42/13 - УС, 50/13 - УС, 98/13 - УС, 132/14, 145/14, 83/18, 31/19 и 39/19-др.закон) и Одлуке о приступању изради стартешке процене утицаја на животну средину израде Просторног плана општине Владичин Хан Број: (Одељење за урбанизам, комуналне и грађевинске послове, број IV 35-14/2018-03 од 28.12.2018.године) донешене на основу члана 9. Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС”, бр. 135/04 и 88/10).

Планирање, коришћење, уређење и заштита простора Просторног плана засниваће се на принципима уређења и коришћења простора утврђеним чланом 3. Закона о планирању и изградњи, а израда Просторног плана се спроводи у свему у складу са Законом о планирању и изградњи и Законом у о стратешкој процени утицаја на животну средину, Правилником о садржини, начину и поступку израде докумената просторног и урбанистичког планирања („Службени гласник РС”, бр. 32/19) и другим законским и подзаконским актима и документима Републике Србије којима се уређује ова област.

Просторни план ће садржати правила уређења и грађења, као и уређајне основе за села, у складу са Законом и Пројектним задатком за израду просторног плана општине Владичин Хан са стратешком проценом утицаја плана на животну средину (Одељење за урбанизам, комуналне и грађевинске послове, број IV 35-14/2018-03 од 28.12.2018.године).

Просторни план ће бити заснован на планској, студијској и другој документацији, резултатима досадашњих истраживања и важећим документима у Републици Србији.

Саставни део Просторног плана ће чинити и Извештај о Стратешкој процени утицаја Просторног плана на животну средину.

Напомиње се да су при изради овог Просторног плана анализирани сви постојећи плански и стратешки документи, пројектна документација и пратеће студије, а њихови резултати, закључци и планска решења су укључени у Просторни план општине Владичин Хан.

Просторни план општине Владичин Хан ће бити **основни развојни документ** и плански основ за активирање свих потенцијала са којима Општина располаже, као и истовремено санирање до сада изражених неповољних тенденција у развоју.

У складу са тим предмет плана чине:

- утврђивање стратегије, политике, мера, правила просторне организације, коришћења заштите и уређења простора општине, дефинисање услова за изградњу, усмеравање, унапређивање и заштиту простора.
- дефинисање урбаних и руралних насеља, њихове међусобне повезаности, инфраструктуре и осталих јавних објеката који су интегрисани у живот локалне заједнице.
- дефинисање демографских тенденција и адекватан урбанистички одговор на проблеме или могуће тенденције у развоју.
- дефинисање стања и развоја економије и обезбеђење хармоничног просторног оквира за њен развој.
- дефинисање вредности и конфликта у заједничкој животној средини и предвиђање мера за санацију проблема и правила коришћења или евентуалног санкционисања проузроковане штете.
- дефинисање и укључење природних вредности и културно историјског наслеђа, као компаративне предности у економији локалне заједнице.
- дефинисање, валоризовање и предвиђање акционог плана за међусобну хармонизацију свих субјеката коришћења простора као и стварање механизма договором, имплементације или мониторинга над заједнички донесеним планом.

Ошти циљ израде Просторног плана општине Владичин Хан је дефинисање дугорочног просторног концепта развоја за период до 2035. године и формирање планске основе за даљу урбанистичку разраду у оквиру одређених значајнијих просторних целина и услова за израду техничке документације за делове планског подручја.

Посебни циљеви израде Просторног плана општине Владичин Хан везани су за решавање проблема и развоја: инфраструктуре, насеља, комуналног опремања, природне и културно историјске баштине и амбијенталних целина, смањење разлика у развоју појединих делова општине, коришћења алтернативних извора енергије, развоја привредних зона и њиховог опремања, развоја и коришћења природних ресурса, дефинисање простора и коридора од општег интереса, мера заштите и др.

Просторни обухват рада чини територија општине Владичин Хан од 366 км², односно 51 насеља ове општине.

1. ОПИС ГРАНИЦА ПЛАНСКОГ ДОКУМЕНТА

Територија општине Владичин Хан обухвата површину од 366 км², а заузима положај између 42°35` и 42°47` северне географске ширине и 21°55` и 22°15` источне географске дужине. Налази се у југоисточном делу Републике Србије, у Пчињском округу. На северу се граничи са општином Лесковац, на истоку са општинама Црна трава и Сурдулица, на југу и западу са општином Врање.

У 51 насељу општине Владичин Хан живи 23703 становника. У Граду живи око 35% становништва. Општина има 51 катастарску општину са исто толико месних заједница и четири месне канцеларије.

Просечна величина К.О. износи око 718 ha. Највећа К.О. је Горње Јабуково површине 1485 ha, а најмања К.О. Копитарце 144 ha.

Просечан број становника насељу је 465. Највећи број становника има насеље Владичин Хан - 8338 становника, а најмањи К.О. Кукавица, 20 становника.

ПРОСТОРНИ ПЛАН ОПШТИНЕ ВЛАДИЧИН ХАН
- Елаборат за рани јавни увид -

Табела 1: Општи подаци о општини Владичин Хан

Насеље / Катастарска општина / месна заједница	Укупан број становника 2011.године	% удео становништва К.О. у општини	Површина К.О. / насеља / МЗ у ha	% удео површине К.О. у општини	Густина насељености бр.станов./km ²
Балиновце	121	0,58	360	0,98	33,61
Бачвиште	41	0,20	403	1,10	10,17
Белановце	56	0,27	857	2,33	6,53
Белишево	55	0,26	1030	2,80	5,34
Богошево	130	0,62	893	2,43	14,56
Брестово	102	0,49	893	2,43	11,42
Владичин Хан г	8030	38,47	304	0,83	2641,45
Врбово	305	1,46	455	1,24	67,03
Гариње	483	2,31	505	1,37	95,64
Горње Јабучко	127	0,61	1485	4,04	8,55
Грамађе	212	1,02	359	0,98	59,05
Декутинце	245	1,17	398	1,08	61,56
Доње Јабучко	105	0,50	946	2,57	11,10
Дупљане	108	0,52	525	1,43	20,57
Житорађе	1408	6,75	744	2,02	189,25
Зебинце	67	0,32	1158	3,15	5,79
Јагњило	73	0,35	607	1,65	12,03
Јастребац	119	0,57	1665	4,53	7,15
Јовац	49	0,23	1134	3,09	4,32
Калиманце	104	0,50	201	0,55	51,74
Кацапун	47	0,23	757	2,06	6,21
Козница	207	0,99	585	1,59	35,38
Копитарце	48	0,23	144	0,39	33,33
Костомлатица	10	0,05	714	1,94	1,40
Кржинце	236	1,13	332	0,90	71,08
Кукавица	19	0,09	1009	2,75	1,88
Куново	418	2,00	1313	3,57	31,84
Лебет	63	0,30	459	1,25	13,73
Лепеница	675	3,23	697	1,90	96,84
Летовиште	139	0,67	437	1,19	31,81
Љутеж	140	0,67	876	2,38	15,98
Мазараћ	143	0,69	326	0,89	43,87
Манајле	34	0,16	269	0,73	12,64
Мањак	375	1,80	1340	3,65	27,99
Мртвица	300	1,44	1222	3,32	24,55
Островица	25	0,12	531	1,44	4,71
Полом	373	1,79	628	1,71	59,39
Прекодолце	1667	7,99	790	2,15	211,01
Прибој	296	1,42	728	1,98	40,66
Равна Река	83	0,40	1371	3,73	6,05
Рдово	80	0,38	1224	3,33	6,54
Репинце	892	4,27	440	1,20	202,73
Репиште	213	1,02	1448	3,94	14,71
Ружић	93	0,45	630	1,71	14,76
Солачка Сена	75	0,36	608	1,65	12,34
Срнећи Дол	29	0,14	427	1,16	6,79
Стубал	1072	5,14	1058	2,88	101,32
Сува Морава	821	3,93	574	1,56	143,03
Теговиште	131	0,63	441	1,20	29,71
Урвич	45	0,22	222	0,60	20,27
Џеп	182	0,87	234	0,64	77,78
Општина укупно:	20871	100,00	36600	100,00	56,78

(Извор: ППО Владичин Хан (2010.год. - подаци о површинама добијени од надлежних служби Општине Владичин Хан – Преглед површина по културама, класама и нерплодним земљиштима, подаци добијени 2005.год. подаци о броју становника из Пописа становништва 2011, Завод за статистику РС)

2. ИЗВОД ИЗ ПЛАНСКИХ ДОКУМЕНАТА ВИШЕГ РЕДА, РАЗВОЈНИХ СТРАТЕГИЈА И ДРУГЕ ДОКУМЕНТАЦИЈЕ

Закон о Просторном плану Републике Србије од 2010. до 2020. године („Службени гласник РС”, бр. 88/10), (у даљем тексту: ППРС)

Просторним планом утврђене су дугорочне основе организације, уређења, коришћења и заштите простора Републике Србије у циљу усаглашавања економског и социјалног развоја са природним, еколошким и културним потенцијалима и ограничењима на њеној територији. Као стратешки развојни документ, ППРС припремљен је за временски период до 2020. године и релевантне су следеће његове одредбе:

У оквиру Концепције просторног развоја Републике Србије у поглављу 2.1. Социјална кохерентност, наводи се следеће: „Посебно су важни простори са значајним природним ресурсима и вредностима, као што су Власина и Крајиште са слабо или погрешно коришћеним потенцијалима за развој туризма. Интегрисана заштита и развој Власине и Крајишта захтевају кооперацију општина Црна Трава, Власотинце, Сурдулица, Владичин Хан и Босилеград”. С обзиром да се општина Владичин Хан, поготово њен општински центар и најразвијенија сеоска насеља и индустријске зоне налазе у долини Јужне Мораве, развој општине ће се везивати за функционално интегрисање са значајнијим привредним центрима Лесковцем и Врањем, а „развојни пројекти на регионалном нивоу уз укључивање свих локалних заједница у њихово остварење, могу да допринесу економској и социјалној ревитализацији овог простора, што ће захтевати и посебне напоре Републике код јачања система социјалне инфраструктуре“.

У поглављу 1.1.1. Коришћење пољопривредног земљишта, основни циљ је заштита екосистемских, агроеколошких, економских, пејзажних, социокултурних и других важних функција пољопривредног земљишта, упоредо с унапређивањем просторно-хетерогених услова за производњу квалитетних пољопривредно-прехрамбених производа. У складу са овим, основне смернице се односе на рационално, одрживо коришћење пољопривредног земљишта како у долинским, тако и брдско-планинским теренима, као и периурбаним зонама и зонама унутар инфраструктурних коридора.

У поглављу 1.1.2. Шуме и шумско земљиште основни циљ управљања шумама у шумским подручјима Републике Србије је одрживо (трајно) газдовање шумама, што подразумева управљање и коришћење шума и шумског земљишта на такав начин и у таквом степену, да се очува биодиверзитет, а продуктивност, обнављање, виталност и потенцијал шума да се доведу на ниво којим би се задовољиле одговарајуће еколошке, економске и социјалне потребе и данашње и будућих генерација, како на локалном, тако и на националном нивоу, водећи рачуна да се при том не угрозе и оштете неки други екосистеми.

У поглављу 1.1.3. Воде и водно земљиште, сви водопривредни системи треба да буду оптимално уклопљени у еколошко, социјално и друго окружење. Мерама побољшавања водних режима морају се стварати повољнији услови за развој водених и приобалних екосистема и обогаћивање биодиверзитета. Коришћење вода ослања на акумулације, као најстабилнија – кључна изворишта у погледу капацитета и квалитета воде, али и антиерозивне заштите и производње електричне енергије („Власинско језеро“ и акумулација „Јелашница“ су за Владичин Хан посебно важни, иако се налазе изван општинске територије), водоносни слојеви у долини јужне Мораве спадају у изворита која се могу користити за технолошке воде, а планински део општинске територије ће се снабдевати из локалних изворишта), а заштита од поплава и ерозије у долини Јужне Мораве и притока спада у притотитне задатке водопривреде.

У поглављу 1.1.5. Минералне сировине, наводи се да је једна од локација са, за Србију значајним појавама цементних лапораца, код Владичиног Хана, па у будућности могу да се створе услови за отварање нове цементаре. Локална налазишта цигларске глине су добра основа за цопакарску индустрију, а специфична ситуација је код експлоатације песка и шљунка из речних корита, као минералне сировине за потребе грађевинарства, што, уколико се ради неплански и супротно регулативи, може да угрози режим водотокова. Основни циљ је строго контролисано, планско, одрживо и економично коришћење минералних сировина и подземних вода, уз адекватне мере заштите, како би се постигла конкурентност на домаћем и светском тржишту.

У поглављу 1.2. Заштита и унапређење квалитета животне средине, основни циљ је заштита и унапређење животне средине као основа уравнотеженог развоја, коришћења и уређења простора Републике Србије - заустављање даље деградације, превентивна заштита од свих планираних активности које могу угрозити постојећи квалитет природне и животне средине, уз санацију и ревитализацију угрожених подручја. С обзиром на природне услове, положај и створене структуре, подручје општине Владичин Хан у долини Јужне Мораве и Врле спада у подручја угрожене животне средине, јер кроз њега пролазе главни друмски и железнички саобраћајни

токови, водотоци су оптерећени комуналним и индустријским отпадним водама свих насеља и зона које се налазе у општини или узводно од ње, ерозија је врло изражена у сливу Јужне Мораве и њених притока, док брдско-планинска подручја највећим делом спадају у подручја квалитетне животне средине (изузетак су зоне у брдској зони које су местимично обесшумљене и у којима је због тога ерозија интензивнија). Стратешки приоритети се односе на активности спречавања даљег деградационог статуса свих елемената животне средине и подизања њиховог квалитета.

У поглављу 1.3.2. Заштита и одрживо коришћење природног наслеђа, основни циљ заштите и одрживог коришћења природног наслеђа је: очување и унапређење биолошке разноврсности, вредности геонаслеђа и предела и развој јавних функција заштићених подручја, првенствено у области научноистраживачког и образовног рада, културе, спорта и рекреације; одрживи развој заштићених подручја и остварење добробити локалних заједница кроз планско, контролисано и ограничено коришћење природних ресурса и простора као грађевинске категорије, развој туризма и пољопривреде; повезивање и усклађивање националног са међународним системом заштите природе. На основу претходних истраживања и валоризације, планирано је да буду дефинисани статус, просторни обухват и режими заштите, за подручје Кукавице.

У поглављу 1.3.3. Заштита и одрживо коришћење културног наслеђа, основни циљ је да се културно наслеђе артикулише као развојни ресурс, заштити, уреди и користи на начин који ће допринети успостављању регионалног и локалног идентитета у складу са европским стандардима заштите. На основу истраживања и валоризације које је обавио Републички завод за заштиту споменика културе Републике Србије предложена је листа културних подручја, као и листа споменика који са непосредном околином чине сагледиве културно-пејзажне целине, а Јужноморавско подручје је једно од, са овог аспекта, значајних подручја.

У поглављу 1.3.4. Заштита и уређење предела, основни циљ заштите, уређења и развоја предела Републике Србије су разноврсни, високо квалитетни и адекватно коришћени предели и физички уређена, за живот и боравак пријатна рурална и урбана насеља и градови, развијеног идентитета заснованог на поштовању и афирмацији природних и културних вредности.

У поглављу 2.2.5. Функционална урбана подручја наводи се да је Владичин Хан у саставу функционалног урбаног подручја (ФУП) националног значаја Врање, заједно са општинама Сурдулица, Бујановац и Трговиште.

Основни циљ развоја комуналних система у градовима Републике Србије је очување и одрживи развој постојећих комуналних система као предуслов квалитетног живота и рада.

У поглављу 2.4.1. Развојне могућности руралних подручја, Основни циљ развоја села и руралних подручја Републике Србије је повећање квалитета живљења у руралним подручјима кроз очување, обнову и одрживи развој њихове економске, социјалне и еколошке виталности, као резултат децентрализације градова и општина. Као подручја са слабијим условима за пољопривредну производњу идентификоване су скоро све општине. У односу на структурне карактеристике овог типа, примениће се следеће мере и активности: изградња саобраћајне инфраструктуре; јачање градова и урбаних/регионалних центара; формирање центара заједнице села; редистрибуција социјалних услуга и служби; интегрално управљање ресурсима у заштићеном природном добру и очување биодиверзитета (подручја вредне природе као што је и планински предео Кукавице), агро-еколошке мере, подршка развоју органске пољопривреде, разне врсте субвенција, олакшица и подстицајних средстава пољопривредницима; припрема и промовисање локалних иницијатива за побољшање конкурентности и квалитета живота у руралним областима; развој руралног туризма и повезивање са другим облицима туризма - обнова традиционалног сеоског домаћинства, доградња и адаптација објеката, промотивне активности; израда локалних развојних стратегија заснованих на територијалном приступу итд.

Основни циљ комуналног опремања и уређења села је унапређење постојећих и изградња неопходних комуналних система који омогућавају квалитетнији живот и рад на селу и отварају перспективу развоја.

У поглављу 3.1.2. Просторни развој привреде, основни циљ управљања просторном дистрибуцијом и организацијом пољопривреде је остваривање одговарајућег обима и асортимана сигурне понуде квалитетне хране и сировина за развој конкурентне прерађивачке индустрије, у складу са територијално хетерогеним природним и социоекономским погодностима и ограничењима. Приоритетни правци просторне оријентације пољопривредне производње за планинску Пчињску област су: пашњачко сточарство (као главна) и агрошумарство (као комплементарна водећа грана тржишне производње), уз посебну усмереност на производњу органске хране.

У поглављу 3.1.3. Просторни развој рударства, основни циљ рударства је оптимална и рационална производња минералних сировина што подразумева комплексно третирање минералног лежишта и његових сировина. Постојећа лежишта сировина за грађевинску индустрију

(техничко-грађевински камен код Џепа, опекарска глина код Владичиног Хана, шљунак и песак у долини Јужне Мораве и др.) ће се користити уз поштовање свих мера заштите и рационалног коришћења.

У поглављу 3.1.4. Просторна дистрибуција и развој индустрије, основни циљ развоја индустрије је опоравак, повећање секторске и територијалне конкурентности и запослености обезбеђењем повољних опшних, инфраструктурних и просторних услова, као и њена равномернија просторна дистрибуција усклађена са потенцијалом регионалних, урбаних и руралних подручја, захтевима климатских промена и смањења притиска на ресурсе. Код Владичиног Хана планиране су локације са индустријским зонама и индустријским парковима.

У поглављу 3.1.5. Просторни развој туризма и однос према заштити, Основни циљ просторног развоја туризма у Републици Србији је просторно-еколошка подршка остваривању концепта одрживог развоја туризма, компромисним интегрисањем принципа и стратешких, планских и програмских докумената развоја туризма, заштите и уређења туристичких простора, уз оптимално задовољавање социјалних, економских, просторно-еколошких и културних потреба националног и локалног нивоа, интереса тржишта и услова прекограничне и међународне сарадње. Подручје Владичиног хана обухваће је путним touring тиростичким правцем дуж аутопута. У оквиру путних коридора и њихове гравитације налазе се путеви/стазе културе, бициклизма и др. Посебно се наглашава да се на овај правац наслања и једна од примарних туристичких дестинација Србије Власина – Крајиште, која је дестинација на којој се планира развој туристичких места и скијалишта и са којом би општина Владичин Хан могла остварити комплементарну туристичку понуду.

У поглављу 3.2.2. Путна мрежа и објекти, основни циљ развоја путног саобраћаја и путне инфраструктуре је: остваривање и развој саобраћајног система Републике Србије који омогућава одрживу мобилност становништва, пружа подршку убрзаном развоју Републике Србије и њеној конкурентности у региону и шире на подручју Југоисточне Европе. Паневропски коридор Х пролази кроз подручје општине Владичин Хан, аутопутски правац је комплетиран, а државним путевима првог и другог реда општина је повезана са околним подручјима. Планска решења обухватају активности на путним правцима и путној инфраструктури које је регионалног (или више регионалног) значаја и може представљати приоритетну активност у оквиру тих територијалних целина уз сагласност надлежних републичких институција. На већ изграђеним деоницама наведених путних праваца биће спроведена рехабилитација и реконструкција, које подразумевају скуп мера (интервенција) у циљу подизања нивоа квалитета саобраћајнице и подизања нивоа саобраћајне услуге, у складу са утврђеним рангом пута. На планираним трасама (коридорима) извршиће се доградња и изградња.

У поглављу 3.2.3. Железничка мрежа и објекти, основни циљ развоја Коридора Х су брзе, квалитетне и конкурентне железничке везе са значајно редукованим временима путовања између великих градских, комерцијалних и индустријских центара Републике Србије и Европе.

У поглављима која се односе на енергетику и водопривредну планирано је следеће: у области хидроенергетике предвиђа се: повећање производње доградњом ХЕ Власина, израда инвестиционо-техничке документације и реализација пројеката од стране Електропривреде Србије на постојећим електропривредним акумулацијама и енергетским објектима (МХЕ Мала Врла 1). У области обновљивих извора предвиђа се изградња објеката обновљивих извора енергије за дистрибуирању производњу електричне енергије, и то: топлане и когенеративна постројења на биомасу, комунални и индустријски отпад; мале хидроелектране (по Катастру из 1987. године постоје око 860 локација које треба на локалном нивоу проверити, односно ревидовати Катастар ХЕ у складу са Законом); соларне електране. У осталим секторима енергетике планирано је: развој електроенергетске мреже и објеката (ДВ 400 kV Ниш 2 - Лесковац 2 - Врање 4 – Скопље), гасоводне инфраструктуре и продуктовода долином Јужне Мораве и др. У ППРС констатовано је оскудно располагање Републике Србије сопственим водним ресурсима неповољно распоређеним по простору и времену, те је утврђен неопходан развој сложених интегралних водопривредних система са пребацивањем воде на све већа растојања, са акумулацијама које обезбеђују неопходну просторну и временску прераспodelу вода (у том смислу планирано је снабдевање водом из хидроакумулација).

У поглављу 3.4.1. Грађевинско земљиште, основни циљ је рационално коришћење грађевинског земљишта и успостављање економски ефикасног и социјално праведног система управљања грађевинским земљиштем.

Уредба о утврђивању Регионалног просторног плана општина Јужног поморавља („Службени гласник РС”, број 83/10)

Просторним планом се ствара предуслов за реализацију регионалних и локалних развојних интереса 13 општина Јабланичког и Пчињског округа. Основни задатак овог документа је да понуди стратегије развоја и просторно-планска решења која ће омогућити очување вредности и валоризацију погодности овог простора за дугорочни и уравнотежен економски развој, чиме ће се обезбедити плански основ за: рационалну организацију, изградњу, уређење и коришћење простора; заштиту животне средине; побољшање квалитета живљења локалног становништва унапређењем инфраструктурне и комуналне опремљености и развојем привреде.

У делу III Концепције, пропозиције и планска решења просторног развоја, значајне су следеће планске одредбе и мере:

- корекција постојећих односа у начину коришћења пољопривредних површина приоритетно у функцији заустављања/спречавања ерозије плитких планинских земљишта на нагибима изнад 35%, у првом реду на сливним подручјима хидроакумулација, с једне стране, и унапређења техничко-технолошких услова за вођење рентабилне биљне и сточарске производње и побољшања општег стања животне средине (пошумљавање земљишта најнижег производно-економског потенцијала 7. и 8. катастарске класе и дела деградираних брдских пашњака, чување природних ливада и заштитом биодиверзитетa планинских пашњака, подизањем нових вишегодишњих засада винове лозе у нижим пределима, односно разноврсног континенталног воћа, пожељно органским методама), техничко-технолошко и организационо унапређивање пољопривреде, ради повећања ефикасности производње

општина	година и биланси	основне намене коришћења пољопривредног земљишта у хектарима						шуме	% од укупних површина	
		њиве и вртови	воћњаци	виногради	ливаде	пашњаци	свега пољо-привредно		пољо-привредно	шуме
ВЛАДИЧИН ХАН	2008	9.316	1.992	65	3.193	3.584	18.150	15.808	49.6	43.2
	2021	8.032	2.000	65	3.193	3.037	16.327	17.631	44.6	48.2
	биланс	-1.284	8	0	0	-547	-1823	1823	-	-

- подизањем нових и негом шума и повећањем степена шумовитости, антиерозивном заштитом, заштитом шума од пожара, развојем ловства („Влајна“),
- заштитом ресурса подземних и површинских вода од непланског коришћења и загађивања, заштитом од вода у бујичним сливовима притока Јужне Мораве, кроз хидротехничке (линијски заштитни системи одбране и акумулације) и организационе мере (стварањем услова за планско уређење насеља спречавањем изградње нових урбаних, привредних и инфраструктурних садржаја у зонама угроженим од поплава, регулацијом река и уређењем обала у зони насеља по принципима урбане регулације, уређењем водних режима управљањем акумулацијама, и др.) и успостављањем контроле и планског усмеравања експлоатације грађевинских материјала из речних корита у складу са принципима контролисаниог „управљања речним наносом“, односно нормализације режима проноса наноса (посебно у горњем сливу Јужне Мораве са притокама) у циљу ублажавања и отклањања морфолошких деформација корита које угрожавају регулационе објеката и мостове; а на основу верификованих пројеката експлоатација речног наноса који су потпуно усаглашени са пројектима регулације река и уређења речних корита.
- коришћењем и заштитом геолошких ресурса: код Владичиног Хана дефинисане су билансне резерве сировина за производњу цемента (цементних лапораца и кречњака), за шта је у перспективи могућа организација производње; код Владичиног Хана, постоји експлоатација опекарских глина и погони за производњу цигле и црепа; лежишта техничког камена на више локалитета и зоне у којима се експлоатише шљунак и песак у долини Јужне Мораве, за сада хаотично и несистематично, без поштовања критеријума заштите водотокова.
- планом је прогнозирано да ће 2022.године у општини Владичин Хан живети 23727-23727 становника (зависно до методе прогнозирања);
- планом се Владичин Хан дефинише као субрегионални центар (као и Сурдулица), који унутар врањског функционалног подручја гравитирају Врању, а у оквиру општине за центре заједнице села одређени су Стубал, Јагњило и Житорађе; у јачању кохезије између функционалних подручја Лесковца и Врања посебну улогу треба да добију насеља у Коридору X, која имају већ формиране или имају потенцијал за развој попречних веза са насељима источно и западно од Коридора. То су, пре свих, двополна агломерација Владичин Хан - Сурдулица (функционално подручје Врања) са интензивним дневним миграцијама;
- развој сеоских насеља неговање и промовисање вредности руралних подручја (природне хетерогености, културно-историјског идентитета и др.) уз јачање економске снаге сеоских

- домаћинстава представља важно питање будућег равномерног развоја планског подручја. Све концепције и планска решења која воде ка развоју села и руралних подручја, усмераваће се на решавање питања популационог развоја, побољшавања услова живљења на селу и промовисања мултифункционалне породичне пољопривреде.
- као најзначајније привредне гране дефинисане су пољопривреда (сви видови пољопривреде, нарочито повртарства, воћарства и сточарства); шумарство и различити видови производње првенствено у долинимским насељима дуж Јужне Мораве и Коридора, као и Врле ка Сурдулици (од индустријских зона највећу перспективу развоја има зона у Владичином Хану, инфраструктурно значајно опремљена и у непосредном контакту са коридором X, површине око 200 ha, која је заједничка иницијатива Врања, Сурдулице и Владичиног Хана).
  - веома значајна привредна грана је и туризам (туристичка понуда засниваће се на: географско - саобраћајном положају, контакту са планинском туристичком дестинацијом Крајиште и Власина и рурално-урбаној долини Јужне Мораве; потенцијалима за планински, водни, ловни, риболовни, спортско-рекреативни, еколошки, рурални као и другим видовима туризма.)који ће активирати читав низ комплементарних активности и структура (села, пољопривреде, мале привреде, објеката друштвеног стандарда, инфраструктуре и др) и подржати унапређивање заштите и културолошке презентације природе, природних и културних вредности, као темељних ресурса и услова укупног развоја различитих видова туризма), при чему је позиција Владичиног Хана и насеља на правцу Е-75 идеална за развој транзитног туризма, а околних сеоских простора за развоја сеоског, ловног и рекреативног туризма и сл.; делови општине припадају Кукавичко-Грделичком туристичком рејону (Рејон се налази на деловима територије општина Лесковац, Врање и Владичин Хан. Обухвата планине Кукавицу и Пољану, Грделичку клисуру, водоакумулацију Барје, Јовачка језера, туристичко место – општински центар Владичин Хан, субопштинске центре општине Лесковац (Вучје, Грделицу и Предејане) и друга насеља, ловиште „Кукавицу”, излетишта, објекте, природне и културне вредности. Туристичко-рекреативна понуда биће комплетирана проширењем смештајних капацитета (планинарски дом и хотел на планини Кукавици и др), изградњом инфраструктуре, јавних садржаја и спортског центра у Владичином Хану, унапређењем садржаја доминантно летње рекреативне понуде у простору (ловне, водне, сеоске, излетничке, коњички програми и др). Лоциран уз западни туристички коридор (Лесковац-Врање) у контакту са транзитним туристичким коридором аутопута Е-75 (петље „Владичин Хан” и „Грамађа”, реновирани мотели Предејане и Џеп), овај рејон представља значајни регионални излетнички комплекс Лесковца, Врања, Владичиног Хана и других насеља чија ће понуда бити организована у систему разноврсних клубова. Главна туристичка понуда рејона биће организована у следећим комплексима и местима: рекреативни комплекс водоакумулација Барје-Кукавица (КГР1), север и рекреативни комплекс Пољана-Кукавица (југ)-Грделица (КГР2).
  - Предвиђа се комплетирање коридора аутопута Е-75 (са петљама „Грамађе“ и „Владичин Хан“), развој локалне путне мреже, и комуналне инфраструктуре.
  - План развоја путне инфраструктуре претпоставља подизање квантитета и квалитета путне мреже, применом следећих решења: повећање саобраћајне доступности подручја Просторног плана и подизање квалитета саобраћаја на државним путевима I реда, комплетирање мреже (реконструкција и изградња), модернизација, рехабилитација, и појачано одржавање на државним путевима II реда, реконструкција и изградња локалне путне мреже у циљу повећања саобраћајне доступности и повезаности насеља међусобно, са микроразвојним центрима на руралном подручју, субопштинским центрима, односно општинским и регионалним центрима, као и повезивања са зонама туристичког развоја и повећање проходности/безбедности државних путева I и II реда и локалних путева при проласку кроз насеља, формирањем уличног профила пута. и реализација обилазница око водоакумулација, у складу са режимима зона заштите изворишта.
  - Планско опредељење је повећање саобраћајне доступности подручја и саобраћајних веза са окружењем развојем више модалитете саобраћаја. Просторним планом се предвиђа: резервисање коридора пруге Ниш-Прешево-граница са Републиком Македонијом (Е-85) односно изградња двоколосечне и електрифициране пруге, са брзином вожње од 160 km/h, која ће у највећој могућој мери користити постојећи коридор пруге. Планира се и обезбеђење мултимодалности саобраћаја у туристичким зонама развојем вертикалног транспорта жичарама, бицикличких (Eurovelo 11 и др.) и пешачких стаза у оквиру туристичке инфраструктуре. Планско опредељење је да се за потенцијални коридор пловног пута Морава-Вардар изврши провера и разрада идеје о изградњи и његовом
-

повезивању у мрежу европских магистралних канала преко канала „Рајна-Мајна-Дунав“. Евентуална реализација овог пројекта определиће кретање робног промета и конкурентност речног у односу на остале видове саобраћаја у мултимодалном саобраћајном коридору.

- Водопривреда и енергетика, заснована на развоју интегралних регионалних система коришћења, уређења и заштите речних вода у оквиру Јужноморавског система и ХС Власина“. План развоја водопривредне инфраструктуре засниваће се на успостављању интегралних регионалних вишенаменских система за уређење, коришћење и заштиту вода и сливова Јужне Мораве, Пчиње и Драговиштице. 1. Горње-јужноморавски систем, са два подсистема: (а) Врањско-пчињски подсистем, којим се обезбеђује вода за насеља у општинама рање, Бујановац, Прешево, Трговиште из постојећих изворишта водоакмулације „Првонек“ на Бањској реци и подземних вода, као и планиране водоакмулације „Проход“ на Пчињи; (б) Подсистем Власинско језеро, којим се обезбеђује вода за насеља: у општинама Сурдулица и Владичин Хан из постојећег изворишта Власинско језера, односно компензационих базена ХС „Власина“; у општини Босилеград из постојећег изворишта водоакмулације „Лисина“. Водоснабдевање општине Владичин Хан ослањаће се на функционисање регионалног система „Власина“, даљи развој водовода у овом регионалном систему, као и одрживо коришћење локалних изворишта до количина које не угрожавају еколошке услове у окружењу. У Владичином Хану планира се замена застареле мреже од АЦЦ, смањење великих губитака и побољшање поузданости система, уз даљи развој водовода који ће се ослањати на Власински регионални подсистем;
  - У погледу канализације и пречишћавања отпадних вода, предвиђа се интегрална заштита вода, која подразумева примену технолошких, водопривредних и организационо-економских мера заштите. Технолошке мере подразумевају пречишћавање отпадних вода у ППОВ свих насеља већих од 5.000 ЕС, као и мањих насеља која се налазе у зони заштите изворишта (Црна Трава, Власина Рид, итд.); Власинско језеро са два канализациона полупрстена: (а) реконструкција и доградња северног полупрстена са ППОВ „Власина“, чија ће потенцијална локација бити дефинисана након израде одговарајуће Студије о снабдевању и одвођењу отпадних вода на туристичком простору/ризорту Власинског језера, и након сагласности надлежних институција и низводних општина (Црна Трава и Власотинце); и (б) изградња јужног полупрстена са ППОВ Врла. У Владичином Хану планира се реконструкција постојећег система града и реализација групног система са ППОВ, који би обухватио и нека сеоска насеља;
  - У области хидроенергетике: „ХС "Власина", са четири хидроелектране дуж тока реке Врле, укупне инсталисане снаге око 128 MW, представља јединствен хидраулички и енергетски стабилан систем, предвиђен за производњу вршне електричне енергије и високовредну регулациону и оперативну резерву ЕЕС Србије. Планиран је развој ХС "Власина" који обухвата: (а) мере инвестиционог и текућег одржавања постојећих објеката (обнову захватних грађевина на доводима, ПАП Лисина, улазне грађевине у Божички тунел, итд.) ревитализацију и модернизацију главне и помоћне опреме на Власинским електранама; (б) проширење система продужавањем мреже канала (у циљу повећавања захватања воде ван непосредног слива Власинског језера, односно додатне нето производње од око 25 GWh/год) и то: (1) сабирно-доводног крака канала, на доводима Јерма (продужење за још око 9 km) и Стрвна (додатних око 3 km), чиме ће се остварити додатна производња за око 10 GWh/год.; канали се воде гравитационо и највећим делом су укопани и покривени; и (2) јужног сабирно доводног система Љубата за око 24 km, на делу слива Големе (Дукатске) реке, Јасике, Гаштавице, Црноштице, Заношког, Ђурчинског и Козједолског потока, којим се остварује додатних око 35 kWh/год., уз утрошак око 19 kWh/год. на препумпавање; (в) реализацију МХЕ Језеро, на уливу јужног доводног крака у Власинско језеро, оквирне снаге 1,0 MW, просечне производње 4,85 GWh/год; МХЕ „Мала Врла 1“ на локацији постојеће ХЕ „Врла 1“, оквирне снаге око 200 kW“; (г) реализацију компензационог базена (уређењем корита и реализацијом одговарајуће уставе) низводно од ХЕ Врла 4 који би имао водопривредне и еколошке функције.
  - У области енергетике планира се развој електро-енергетске мреже и објеката који обухвата: наставак изградње ДВ 400 kV на правцу ТС „Ниш 2“-ТС „Скопље 5“ (укупне дужине око 141 km од чега се око 114 km на територији Републике Србије), и то: „Ниш 2 – Лесковац 2“ (дужине 36 km), „Лесковац 2 – Врање 4“ (дужине 54 km) и „Врање 4 – граница Републике Македоније Македоније (дужине 24 km); увођење двоструког вода „Врла 3-Лесковац 2“ у ТС „Бело Поље“; увођење прикључка ТС „Владичин Хан“ на ДВ „Врла 3-Врање“ (упоредо са изградњом/проширењем ТС 110/35 kV „Владичин Хан“), ДВ „Врла 3-
-

Врање 1” у ТС „Врање 2” (упоредо са изградњом/проширењем ТС 110/35 kV „Врање 2”); у области система гасификације: изградња разводног гасовода РГ 11-01 и РГ 11-02 Ниш-Лесковац-Врање, који представља везу са магистралним гасоводом МГ-11 Ниш - Прокупље – Приштина, чиме се обезбеђује правац снабдевања потрошача пре свега у регионалним центрима Лесковац и Врање, са могућношћу проширења ка општинама Власотинце, Владичин Хан и Сурдулица, и стварају претпоставке за бржи развој гасификације југа Републике Србије и Аутономне покрајине Косово и Метохија, као и повезивање са Републиком Македонијом; предвиђено је коришћење обновљивих извора енергије у првом реду хидроенергије изградњом малих хидроелектрана (на подручју општине 13 потенцијалних локација укупне снаге 7,99MW), као и осталих видова енергије (соларна, геотермална, биомаса, биогаз, и др.).

- У области телекомуникација планира се реконструкција, проширење постојећих и изградња нових објеката и мрежа са циљем обезбеђења квалитетне комуникације свих насеља и подручја.
- У области комуналне инфраструктуре планира се организовано прикупљање и одвожење отпада на регионалну депонију „Метериз“ код Врања.
- У поглављу 6.1. Заштита животне средине, наводи се следеће: „3) средњи степен загађености (подручје угрожене животне средине) са средњим утицајем на загађење животне средине имају локалитети: око ширих зона градских језгара, односно периурбане зоне са без организованог система мера заштите животне средине (Лебане, Бујановац, Сурдулица, Босилеград, Власотинце и Прешево), индустријским капацитетима (прехрамбеним, текстилним и осталим индустријама са уграђеним системима за пречишћавање ваздуха и вода – Владичин Хан) који емитују извесне загађујуће материје и штетне индустријске отпатке; са бесправном изградњом и незадовољавајућим решењима контроле квалитета животне средине; у овој категорији су и локалитети малих загађивача, зоне интензивне пољопривреде, шири коридори државних путева I реда и зоне око великих сточних фарми;“ ... „ 5) незагађена подручја (подручја квалитетне животне средине) су локалитети са скоро неизмењеном или неизмењеном природном средином који се углавном налазе на планинском подручју (ливадско-пашњачка подручја) и заштићеним зонама природних вредности и који су погодни за живот људи, уз извесни ризик од елементарних непогода (у првом реду земљотреса); у ову категорију убрајају се подручја предела изузетних одлика „Власина” и „Долина Пчиње”, споменика природе, резервата природе „Острозуб-Зелениче”, „Кукавица” и „Јарешник” и непосредне околине и природног простора „Јашуњски манастири”, као и виши предели Бесне Кобиле, Варденика, Чемерника и др.”
- У поглављу 6.2. Заштита природних вредности, планинска зона на североистоку је проглашена за Резерват природе „Кукавица” (први степен заштите), а део општине је проглашен за Споменик природе „Јовачка језера” (други и трећи степен заштите. Просторним планом иницирана је заштита подручја планине Кукавице, са комплексом квалитетних букових шума (постојећа заштићена природна добра Зелениче и Кукавица, из Таб. III-8), простором од есенцијалног значаја за очување режима и квалитета вода (посебно кањон реке Вучјанке) и разноврсног биљног и животињског света, са повољним условима за рекреацију, на територији градова Лесковац и Врање и општине Владичин Хан, оквирне површине 16.000 ha, као и подручје Грделичке клисуре као комбинације природног и културног предела и репрезентативни пример интензитета и обима водне ерозије, са значајним појавама флористичког и фаунистичког диверзитета, специфичном гелошком грађом и феноменима геонаслеђа, на територији града Лесковца и општине Владичин Хан, оквирне површине 4.000 ha.
- У поглављу 6.3. Заштита непокретних културних добара наводи се да на подручју општине Владичин Хан постоје проглашена НКД од великог значаја Црква Свете Богородице на подручју општине Владичин Хан, а Манастир Кацапун са црквом Св. Илије и др. евидентирана су као добра под претходном заштитом.

У погледу спровођења Просторног плана, у складу са одредбама Закона о планирању и изградњи надлежне скупштине обухваћених општина/градова ускладиће у целости просторне планове јединица локалне самоуправе општине/града за територије својих општина/градова са планским концепцијама, решењима и пропозицијама овог просторног плана у законом утврђеном року. До усклађивања, важећи просторни и урбанистички планови се могу примењивати у деловима који нису у супротности са планским концепцијама, решењима и смерницама Просторног плана. Приоритет у припремању и доношењу урбанистичких планова, имаће седишта општина/градова, бањска и друга туристичка места, микроразвојни центри (посебно у пограничним

подручјима), просторне културно-историјске целине и археолошки локалитети, зоне изградње за индустрију, МСП и инфраструктурних система (посебно од регионалног значаја) чији ће развој подстицати Република.

Уредба о утврђивању Просторног плана подручја инфраструктурног коридора Ниш - граница Републике Македоније и Уредба о Изменама и допунама Просторног плана подручја инфраструктурног коридора Ниш - граница Републике Македоније („Службени гласник Републике Србије“, бр. 77/02 и 127/14).

Просторни план подручја инфраструктурног коридора Ниш-граница Републике Македоније је дугорочни развојни документ. Просторни план је заснован на решењима Просторног плана Републике Србије која се односе на овај инфраструктурни коридор, расположивој информационој, студијској и техничкој документацији и на резултатима истраживања која су обављена у студијско аналитичкој фази израде Просторног плана. Подручје Просторног плана, између осталог, обухвата простор на делу територије ОПШТИНЕ ВЛАДИЧИН ХАН и то: целе катастарске општине Мртвице, Репиште, Гариње, Копитарце, Џеп, Теговиште, Урвич, Летовиште, Манајле, Дупљане, Ружић, Кржинце, Балиновце, Калиманце, Прекодолце, Владичин Хан, Репинце, Сува Морава, Полом, Декутинце, Лепеница, Бачвиште, Грамађе, Стубал, Врбово, Прибој и Мазарић.

Просторним планом подручја инфраструктурног коридора Ниш - граница Републике Македоније утврђени су следећи постојећи и планирани магистрални инфраструктурни системи са њиховим заштитним појасима: Државни пут IА реда број 1 (аутопут Е-75), са пратећим објектима у функцији пута; планирана пруга за велике брзине Е-85 и постојећа једноколосечна пруга, магистрални оптички кабл, гасовод и продуктовод, далеководи, и водопривредни објекти. Резервисан је простор потенцијалног коридора пловног пута Дунав-Егејско море. Просторним планом подручја инфраструктурног коридора Ниш – граница Републике Македоније утврђен је план веза инфраструктурних система са окружењем као и утицај инфраструктурног коридора на животну средину, природна и непокретна културна добра. Утврђене су оквирне површине за планиране магистралне инфраструктурне системе у инфраструктурном коридору (у сврхе трајног заузимања земљишта за потребе изградње-функционисања, и за заштитне појасе) применом следећих критеријума: задовољење просторних услова за смештање планираног инфраструктурног система; утврђивање безбедног растојања од инфраструктурног система, ради заштите од негативних утицаја на животну средину, у првом реду од буке и аерозагађења; и обезбеђење заштите основних функција у експлоатацији инфраструктурног система од негативних утицаја из окружења, у првом реду од непланске изградње, неконтролисаног одлагања отпада и других активности. Установљени се режими коришћења простора и правила за уређивање заштитних појаса инфраструктурних система (непосредног и ширег) и простора посебне намене.

Коридор аутопута Е-75 (ДП IА реда бр. 1¹; М-1), дужине око 152 км започиње на његовом укрштању са коридором аутопута Е-80 (ДП IА реда бр. 4; М-1.12) испред града Ниша, у близини насеља Трупале (на стационачи км 812+000²), а завршава се на граници са Републиком Македонијом (на стационачи км 963+954). Ширина коридора износи 700 м; обухвата трасу аутопута ширине око 70 м са обостраним (непосредним и ширим) заштитним појасом укупне ширине 630 м.

План размештаја пратећих садржаја у коридору аутопута Е-75 - Пратећи садржаји аутопута деле се на:

1) функционалне садржаје путног саобраћаја за одржавање, управљање и обезбеђење бржег, сигурнијег, удобнијег и поузданијег транспорта робе и људи на аутопуту: а) базе за одржавање пута, б) објекти контроле и управљања и в) објекти наплате путарине;

2) пратеће садржаје - за потребе корисника у саобраћају: а) паркиралишта и б) услужни центри (станице за снабдевање погонским горивом (у даљем тексту: бензинске станице), мотели, ресторани, ТИР центри и др.).

На подручју петљи предвиђене су бочне уливно-изливне наплатне станице (БНС) за наплату путарине.

¹ Приказане ознаке државних путева у овом одељку извода у складу је са Уредбом о категоризацији државних путева ("Службени гласник РС", бр. 105/13 и 119/13), ознаке поменутих путева према актуелној категоризацији су следеће:

- ДП IА реда бр. 1 - ДП IА реда бр. А1
- ДП IА реда бр. 4 - ДП IА реда бр. А4

² Приказане стационаже државних путева у овом изводу су у складу са Уредбом и Референтним системом наведеним под ⁴, сада су на снази стационаже у складу са Референтним системом ДП РС, стање новембар 2017

Мотели у коридору аутопута представљаће пунктове са најбогатијим садржајима, за најдуже задржавање путника ради потреба саобраћаја, одмора, рекреације и туризма (који подразумева најмање једно ноћење). У коридору аутопута Е-75, деоница Ниш - граница Републике Македоније, предвиђено је 12 хотела, од којих на подручју општине Владичин Хан планирани обострани смакнути мотели "Владичин Хан" тип I, (око км 904+000) - на месту "Грамађа" јужно од петље са могућношћу двонаменског коришћења за транзитне и госте ван коридора аутопута.

Положај коридора пруге за велике брзине Е-85 - Коридор пруге за велике брзине укупне дужине 148,0 км и ширине 250 м обухвата трасу пруге ширине око 35 м са обостраним (непосредним и ширим) заштитним појасом укупне ширине од 215 м. Од Владичиног Хана до Грамађе – пружа се вијадуктом са новим стајалиштем "Владичин Хан" изнад постојеће станице "Владичин Хан" до тунела на подручју села Репинци, после кога настаља западно од постојеће пруге до индустријске зоне у Сувој Морави;

Положај коридора магистралне телекомуникационе инфраструктуре - Полазећи од функционалних захтева повезивања аутоматских телефонских централа (АТЦ) и опслуживања градских подручја, коридор оптичких каблова пружаће се дуж регионалног пута Р-2143, а на краћим деоницама дуж пруге за велике брзине.

Положај коридора разводног гасовода - Положај коридора разводног гасовода у Инфраструктурном коридору дат је оријентационо, док ће се коначна траса утврдити по верификацији генералног пројекта. Положај коридора гасовода у највећој могућој мери пратиће коридор постојећег и планираног аутопута и железничке пруге, као и планираног алтернативног пута аутопуту, и то: од Владичиног Хана до границе Републике Македоније – разводни гасовод налазиће се у коридору планираног аутопута (на растојању 30 м до 100 м од ближе ивице аутопута) и постојећег регионалног пута Р-214⁴ (на растојању од 5 м до 30 м од ближе ивице регионалног пута).

Положај коридора далековода 400 кВ - Положај коридора ДВ 400 кВ на територији Републике Србије, од ТС "Ниш 2" до границе са Републиком Македонијом (укупне дужине 141 км) у мањој мери прати и сече инфраструктурни коридор Ниш - граница Републике Македоније, и то од ТС "Ниш 2" до "Лесковац 2" (дужина ДВ 41км); од ТС "Лесковац 2" до "Врање 4" (дужина ДВ 74 км); и од ТС "Врање 4" до границе Републике Македоније (дужина ДВ 26 км).

Електроенергетски водови и постројења за потребе напајања садржаја аутопута - За потребе напајања садржаја аутопута и путних објеката (тунели, технички центри, ауто базе, наплатне рампе, петље итд.) обезбедиће се приводи од постојећих трафостаница изградњом нових трафостаница, далековода разних напонских нивоа (изван непосредног коридора аутопута) и нисконапонске мреже.

Положај коридора продуктовода - Положај коридора продуктовода (нафтних деривата) кроз Републику Србију (деоница Панчево-Београд-Смедерево-Јагодина-Ниш) малим делом налази се у инфраструктурном коридору Ниш - граница Републике Македоније (у дужини од око 2,0 км) и то на подручју града Ниша.

План веза аутопута Е-75 са окружењем (објекти петљи као и сам аутопут су у међувремену изграђени и стављени у функцију) - Везе аутопута Е-75 с окружењем оствариваће се путем петљи и денивелисаних укрштања, применом следећих критеријума:

1) обезбеђење веза с аутопутем на местима укрштања с државним путевима I реда и саобраћајно најфреквентнијим државним путевима ИИ реда или јавним општинским путевима, уз коришћење алтернативних путних праваца;

2) обезбеђење везе са аутопутем ка градским и општинским центрима у окружењу коридора, по могућности на месту постојећих укрштања са правцима главних градских-насељских саобраћајница; и

3) обезбеђење везе са аутопутем за поједина подручја (планирана за развој туризма од међународног и националног значаја) и значајне просторно-развојне структуре (индустрија, робно-транспортни центри и др).

Између осталих, утврђен је положај и следећих петљи:

(10) планирана петља "Владичин Хан" (око км 896+380) - у функцији везе аутопута са северним делом општине и општинским центром Владичин Хан, подручјем општине и општинским центром Сурдулица и туристичким центром "Власина" преко ДП IБ реда бр. 40 (М-1.13);

(11) планирана петља "Грамађа" (око км 903+380) - у функцији везе аутопута са јужним и југозападним делом подручја општине и општинским центром Владичин Хан (са јужним делом

³ ДП IА реда бр. 258 – према актуелном референтном систему

⁴ Исто као под ⁶

насеља у коме је планирана изградња регионалне индустријске зоне, робно-транспортног центра и теретне железничке станице, са значајним уделом теретног транзитног саобраћаја) преко (укрштања) постојећег државног пута ДП IIБ реда бр. 441 (Р-124.а); са јужним делом подручја општине и насељеним местом Вучје, преко постојећег државног пута ДП IIБ реда бр. 436 (Р-124); са југоисточним делом подручја општине Владичин Хан и југозападним делом подручја општине и општинским центром Сурдулица преко (укрштања) постојећег државног пута ДП IIБ реда бр. 441 (Р-124.а), као и туристичким центром "Власина"; (плански хоризонт условљен реализацијом регионалне индустријске зоне).

План веза магистралног оптичког кабла са окружењем - На предметном подручју, на деоници Лесковац–Врање, стварају се могућности за повезивање чворне аутоматске телефонске централе "Власотинце", "Грделица", "Предејане", "Црна Трава" и "Владичин Хан" и, преко привода, крајње аутоматске телефонске централе "Сува Морава", "Стубал", "Корбевац", "Врањска Бања" и "Пресница"

Потребне површине за коридоре инфраструктурних система - Просторним планом резервише се простор за коридоре планираних магистралних инфраструктурних система у Инфраструктурном коридору и то

- трајно заузимање земљишта за потребе изградње 70 м за аутопут, уз додатне површине за мотел око 5 ха, за одмориште око 3 ха, за петљу око 5 ха и др.;
- заштитне појасе магистралних инфраструктурних система у Инфраструктурном коридору: непосредни појас заштите – простор ширине 150 м за аутопут и шири појас заштите – простор ширине 480 м за аутопут

Режими коришћења и правила за уређивање заштитних појаса инфраструктурних система и простора посебне намене - Установљава се следећи режим коришћења простора у заштитним појасима магистралних инфраструктурних система у Инфраструктурном коридору, и то у:

1) непосредном појасу заштите – успоставља се режим строго контролисаног коришћења простора, којим се:

- у начелу не дозвољава изградња нових и реконструкција постојећих објеката, изузев оних које су у функцији аутопута, пруге велике брзине и разводног гасовода (трасе, објекти и др.), а простор ван насеља се може користити као шумско и пољопривредно земљиште,
- у начелу не дозвољава изградња нових и реконструкција постојећих објеката и подизање трајних засада у непосредном појасу заштите магистралног оптичког кабла.

2) ширем појасу заштите – успоставља се режим контролисаног коришћења простора, којим се дозвољава развој постојећих и нових активности које нису у колизији са функционалним и техничким захтевима планираних магистралних инфраструктурних система.

Утврђују се следећа правила за уређивање заштитних појаса магистралних инфраструктурних система и зона заштите простора посебне намене на подручју Инфраструктурног коридора, и то за Заштиту насеља од негативних утицаја планираних магистралних инфраструктурних система, у случају када је траса аутопута у грађевинском подручју насеља:

(а) предузимаће се мере заштите од буке, вибрација и загађености ваздуха свих постојећих и планираних стамбених објеката који се налазе у ширем заштитном појасу, односно на удаљености мањој од 300 м од трасе аутопута, и

(б) сви стамбени објекти који се налазе у непосредном заштитном појасу, а на удаљености мањој од 50 м од оградe аутопута, измештаће се на друге локације у грађевинском подручју истог (матичног) насеља, уколико се техничким решењима не може обезбедити адекватна заштита од негативних утицаја аутопута (од буке и аерозагађења).

Уредба о утврђивању Просторног плана подручја посебне намене за инфраструктурни коридор високонапонског далековода 110kV број 113/х од ТС Ниш 1 до Врле III (Сл.гласник РС, бр. 93/16)

Просторни план у општини Владичин Хан обухвата седам катастарских општина: КО Гариње, Доња Козница, Дупљане, Житорађе, Копитарце, Ружић и Џеп.

Планирана траса коридора прати трасу постојећег коридора далековода 110kV бр.113/х, тако да су промене у условима живота становништва на предметном подручју, односно у режиму утицаја енергетског система минимизирани.

Ревитализација мреже је предуслов друштвеног напретка и побољшања квалитета живота становника, који се снабдевају електричном енергијом.

Функционисање реализованог електроенергетског објекта може изазвати трајне и константне утицаје на околину проводника у виду електромагнетног (нејонизућег) зрачења и буке.

Утицај система на грађевинско подручје насеља се огледа у контролисаној изградњи у заштитном појасу далековода.

У току експлоатације, далековод неће имати негативан утицај на саобраћај у коридору путева, изузимајући евентуалне акцидентне ситуације.

Траса далековода 110kV бр. 113/5 у обухвату ППО Владичин Хан у зони Житорађе укршта се са трасама постојећег државног пута првог реда ....., оптичког кабла и планираног гасовода ка Сурдулици, док на осталом делу у оквиру општине Владичин Хан има укрштања са више постојећих општинских и некатегорисаних путева и локалном комуналном техничком инфраструктуром.

Уредба о утврђивању Просторног плана подручја посебне намене за део разводног гасовода РГ 11-02 Лесковац–Врање, од блок станице „Велика Копашница” до границе подручја општине Владичин Хан и града Врања („Службени гласник РС”, број 104/15)

Обухват плана је дефинисан као коридор разводног гасовода РГ 11-02 Лесковац–Врање, притиска до 50 бара, у коме се налазе појасеви заштите гасовода, унутар којих је планиран линијски део разводног гасовода, надземни објекти у функцији гасовода, приступни путеви и неопходна инфраструктура.

Изградња разводног гасовода РГ 11-02 Лесковац–Врање представља интегрални део магистралне гасоводне мреже Републике Србије и има стратешки значај за развој система гасификације јужног дела Србије. Изградња овог дела разводног гасовода има за циљ да обезбеди наставак развоја гасификације на територији општина Јужног Поморавља, пре свих општина Власотинце, Сурдулица, Владичин Хан, као и града Врања.

У појасу контролисане изградње (заштитни појас гасовода) утврђеним овим планом, примењују се важећи плански документи у деловима који нису у супротности са режимом коришћења и уређења тог појаса. У делу обухвата овог плана ван појаса контролисане изградње, примењују се важећи плански документи.

Израда нових планских докумената подразумева да се у тим планским документима наведу и прикажу намене и планска решења из овог плана за обухват површина јавне намене у појасевима заштите гасовода, уз даљу разраду овог плана за појас контролисане изградње.

Уредба о утврђивању Просторног плана подручја посебне намене изворишта водоснабдевања „Јелашница” („Службени гласник РС”, број 39/17)

Просторним планом дефинисан је плански основ за обезбеђење просторних услова за остварење посебне намене подручја, односно за заштиту слива планиране акумулације „Јелашница” са браном, прибранским објектима, водозахватом и цевоводом сирове воде. Овом уредбом обезбеђује се: планско коришћење акумулације „Јелашница”, заштита и уређење сливног подручја; унапређење инфраструктурне и комуналне опремљености; унапређење квалитета живљења локалног становништва стимулацијом постојећих и развојем нових делатности, у првом реду туризма и алтернативне сеоске економије, уз одговарајуће компензације, како за њихову реализацију, тако и за спровођење мера заштите простора и изворишта вода; задовољење спортско- рекреативних потреба урбаног становништва из окружења, и смернице за институционално- организациону и управно- контролну подршку коришћењу и заштити акумулације. Просторни план се директно спроводити издавањем локацијских услова и садржи регулациону разраду за прву зону заштите изворишта водоснабдевања и коридор цевовода. Просторни план је основ за формирање грађевинских парцела за јавну намену, решавање својинских односа, даљу израду техничке документације и прибављање дозвола у складу са Законом о планирању и изградњи. Овим планским документом утврђена је обавеза дефинисања зона санитарне заштите изворишта водоснабдевања и успостављање режима коришћења простора у оквиру зона санитарне заштите у складу са чланом 77. Закона о водама и Правилником о начину одређивања и одржавања зона санитарне заштите изворишта водоснабдевања. Подручје Просторног плана (189 km²) обухвата: подручје слива акумулације „Јелашница” до профила бране површине од око 67 km² и вансливне површине обухваћених катастарских општина од око 122 km², на деловима следећих територија јединица локалних самоуправа и то: – општине Владичин Хан – целе катастарске општине Грамађе, Декутинце и Полом; – општине Сурдулица – целе катастарске општине Сувојница, Стајковце, Јелашница, Ново Село и Рђавица; – града Врање – целе катастарске општине Крива Феја и Несврта. У општини Владичин Хан планирана је изградња цевовода сирове воде Ø400 који од акумулације води ка постојећем постројењу за прераду пијаће воде „Полом“ а план на овом потезу има регулациону разраду и директно спровођење, као и правила грађења и усаглашавања са осталим инфраструктурама.

Националне и локалне стратегије, планови и остали документи

Израда Просторног плана заснива се на планској, студијској, техничкој и другој документацији, резултатима досадашњих истраживања и важећим релевантним документима у Републици Србији: Национална стратегија одрживог развоја („Службени гласник РС”, број 57/08); Национална стратегија одрживог коришћења природних ресурса и добара (“Службени гласник РС”, број 33/12), Стратегија развоја туризма Републике Србије за период 2016 – 2025. („Службени гласник РС”, број 85/14); Национални програм заштите животне средине („Службени гласник РС”, број 12/10); Стратегија биолошке разноврсности Републике Србије за период од 2011. до 2018. године („Службени гласник РС”, број 13/11); Стратегија развоја пољопривреде и руралног развоја Републике Србије за период 2014 – 2024. године („Службени гласник РС”, број 98/16); Стратегија развоја шумарства Републике Србије („Службени гласник РС”, број 59/06); Стратегија управљања водама на територији Републике Србије до 2034.године („Службени гласник РС”, број 03/17), Стратегија развоја телекомуникација у Републици Србији у периоду од 2006. до 2010.године („Службени гласник РС”, бр. 99/06 и 4/09), Стратегија управљања отпадом за период 2010-2019. године („Службени гласник РС”, број 29/10); као и на стратешким документима за националну безбедност и одбрану земље: Стратегија националне безбедности Републике Србије (усвојена у августу 2019., год.) и Стратегија одбране Републике Србије („Службени гласник РС”, број 88/09) и др.

На регионалном и локалном нивоу израда просторног плана заснива се на досада донетим стратешким документима и акционим плановима: Стратегија одрживог развоја општине Владичин хан 2013-2018.год. (Владичин Хан 2012.), Стратегија развоја туризма за општину Владичин Хан 2017-2022, Регионални план управљања комуналним отпадом за пчињски округ 2013-2023., Извештај о стратешкој процени утицаја на животну средину регионалног плана управљања отпадом за пчињски округ 2013-2023., Локални еколошки акциони план за Општину Владичин Хан., Локални еколошки акциони план за Општину Владичин Хан - РЕВИЗИЈА 2017.-2022. План интегралног управљања комуналним отпадом - Општина Владичин Хан, Систематско мерење буке - ВЛАДИЧИН ХАН, Извештај о анализи земљишта и седимента - ВЛАДИЧИН ХАН, Одлука о мерама за заштиту од буке на територији општине Владичин Хан, и др.

При изради ППО сагледавају се и планска решења из локалне планске документације, која се уграђују у овај Просторни план уколико нису у супротности са планском стратешком и техничком документацијом вишег реда:

1. Просторни план Општине Владичин Хан („Сл. Гласник Града Врања”, број 22/2010)
2. План генералне регулације насеља Владичин Хан („Сл. гласник Пчињског округа, број 25/2007),
Измене и допуне плана генералне регулације за насеље Владичин Хан („Сл. гласник Града Врања, број 7/2014) и Измена и допуна планских докумената: Измене и допуне Плана генералне регулације за насеље Владичин Хан и Плана генералне регулације насеља Владичин Хан (Сл. Гласник Града Врања, број 6/2019)
3. План детаљне регулације индустријске зоне Општине Владичин Хан („Сл. гласник Града Врања број 25/2010) и Измена и допуна плана детаљне регулације индустријске зоне Владичин Хан („Сл. гласник Града Врања број 28/2017)
4. План детаљне регулације индустријске зоне КО Стубал („Сл. гласник Града Врања број 2/2014)
5. План детаљне регулације индустријске зоне КО Прибој („Сл. гласник Града Врања број 2/2014)
6. План детаљне регулације туристичке зоне Кукавица („Сл. гласник Града Врања број 18/2013)
7. План детаљне регулације Јовачких језера („Сл. гласник Града Врања“, број 18/2013)
8. План детаљне регулације денивелисане раскрснице Грамађе на ауто-путу Е75 („Сл. Гласник Града Врања, број 1/2019)
9. План детаљне регулације регионалног постројења за пречишћавање отпадних вода са припадајућим системом на територији Општине Владичин Хан („Сл. Гласник Града Врања, број 1/2019)

као и Плана детаљне регулације занатског центра у Владичином Хану – одлука о изради плана („Сл. Гласник Града Врања, број 1/2019), који је у изради.

Сва валидна решења су искоришћена и адекватно укључена у концепт развоја Планског подручја презентирани у овом Материјалу за рани јавни увид и биће укључена у планска решења нацрта ППО Владичин Хан.

Поред наведених за планско подручје су релевантне и бројне међународне конвенције које је прихватила и чији је потписник Република Србија:

- Конвенција о биолошкој разноврсности;
- Закон о потврђивању Конвенције о биолошкој разноврсности („Службени гласник СРЈ - Међународни уговори”, број 11/01);
- Конвенција о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта - Бернска Конвенција;
- Закон о потврђивању Конвенције о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта („Службени гласник РС - Међународни уговори”, број 102/07);
- Конвенција о очувању миграторних врста дивљих животиња - Бонска Конвенција (Бон, 1979);
- Закон о потврђивању Конвенције о очувању миграторних врста дивљих животиња („Службени гласник РС - Међународни уговори”, број 102/07);
- Конвенције о процени утицаја на животну средину у прекограничном контексту (Еспо, 1991);
- Конвенција о међународној трговини угроженим врстама дивље флоре и фауне / Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora - CITES (Vašington, 1973);
- Конвенција о мочварним подручјима која су од међународног значаја нарочито као станишта птица мочварица - Рамсарска конвенција (Рамсар, 1971);
- Конвенција о заштити светске културне и природне баштине (Париз, 1972);
- Европска конвенција о пределу (ратификована 2011.године)
- Међународна конвенција за заштиту птица („Службени лист СФРЈ”, број 6/73);
- Међународна конвенција за заштиту биља („Службени лист СФРЈ”, број 12/57).

3. ОПИС ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА И НАЧИНА КОРИШЋЕЊА ПРОСТОРА

3.1. ОПИС ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА

3.1.1. ПРИРОДНИ УСЛОВИ – АНАЛИЗА И ОЦЕНА СТАЊА

(на основу ПРОСТОРНИ ПЛАН ОПШТИНЕ ВЛАДИЧИН ХАН (Владичин Хан, 2010.год.)

ПОЛОЖАЈ И ГЕОМОРФОЛШКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ

Општина Владичин Хан налази се у југоисточној Србији, у долини и побрђу и планинским деловима слива Јужне Мораве, између Лесковца и Врања. Највећа насеља, укључујући и Владичин Хан, развила су се у Врањској котлини - долини Јужне Мораве и притока, а планински терени Кукавице (1442 mпv) на северозападу и Чемерника (1638 mпv) на североистоку, Облика и Грота на југозападу (1310 и 1327 mпv), као и нешто удаљенији масиви Варденика (1876 mпv) на југоистоку окружују простор општине Владичин Хан, односно северни део Врањске котлине. На северу излаз из Врањске котлине представља Грделичка клисура која чини везу Врањске и Лесковачке котлине јужноморавском долином.

Територијом општине Владичин Хан пролази коридор магистралног пута и железничка пруга Београд – Ниш – Лесковац – Врање – граница са Републиком Македонијом – Скопље – Солун, а ка истоку преко Сурдулице води магистрални пут ка Власинском језеру и граници са Бугарском. Удаљеност града од међудржавне границе са Македонијом на југу је 67 км, а са Бугарском на исток 52 км, а до Београда 333 км, Ниша 91 км, Новог Сада 409 км, Приштине 112 км, Скопља 112 км.

Општина заузима положај између 42°40` и 42°55` северне географске ширине и 21°55` и 22°13` источне географске дужине. Територија Општине простира се између 280 m (у долини Јужне Мораве) и 1442 mпv (врх Влајна на Кукавици). Терени су углавном у сточарском планинском рејону (у појасу изнад 600 mпv налази се 57 % општинске територије), а само зоне у долини Јужне Мораве, Врле и притока су у сточарско – воћарско – виноградарском рејону.

Нагиби терена у делу подручја у алувиону Јужне Мораве су незнатни, јер се овај део терена налази у равници. Остали делови побрђа на ободу котлине налазе се на мање или више нагнутом

терену (до 5, максимално 10% до 15%), при чему су поједини делови на изузетно стрмим падинама у долинама притока које се са запада спуштају ка Морави (20-30%). Планински терени Кукавице и Чемерника су стрмији а ерени у долини Врле ка Сурдулици су блажи и нижи (око 15, максимално 20%).

Ерозија је у овом делу Србије веома изражена. Њој погодује геолошки састав, климатски и хидролошки услови, али и непланска и неадекватна делатност човека и коришћење терена које у последњем веку карактерише крчење шума, неадекватна обрада на теренима који за ове сврхе нису погодни. У овим зонама ширење насеља пратило је додатно обешумљавање терена. Долине Јужне Мораве и притока само у најнижим зонама припадају терену на којем се врши акумулација наноса. Нагнутије терене побрђа карактеришу јака и средња ерозија II и III категорије, док су виши терени Кукавице слабо подложни ерозији (V категорија). Десну страну долине Јужне Мораве карактерише средња и слаба ерозија III и IV категорије.

Експонираност терена

Експонираност рељефа је значајна са микроклиматског односно агроекономског становништа.

- Долински делови територије налазе се на повољно експонираним теренима, највише због заравњености терена (терени у алувионима река) или због благих нагиба терена експонираних ка југоистоку, југу и југозападу
  - Планински огранци Кукавице и Чемерника, као и стрми делови Грделичке клисуре, су због нагнутости често неповољно (северна експозиција) или условно повољно експонирани (западна и источна експозиција), што се изградње стамбених и рекреативних зона тиче.
  - Брежуљкасти средишњи и јужни део терена (који не припада Кукавици и Чемернику) је због мање нагнутости повољније експониран него планински терени, што је повољно за пољопривредну производњу и изградњу насеља.
  - изузетно стрме и дубоке долинске стране потока су неповољно експонирани односно повољно експонирани зависно од правца пружања речних долина (И-З).
- *Оцена - проблеми и ограничења простора са аспекта геоморфолошких карактеристика*

Оцењује се да раван део долине Јужне Мораве, односно њени средишњи и јужни делови имају повољније нагибе и најбољу експонираност, те су погоднији за урбанизацију.

Са становништа нагнутости терена најповољнији терени (0-2° и 2-5°) за изградњу су у долини Јужне Мораве и Врле, као и најнижи делови долина мањих притока. Остали терени у побрђу до 12° су због склоности ка клизању и ерозији мање погодни, односно захтевају значајније захвате у случају изградње већих објеката и обезбеђења њихове сигурности.

Нагиби терена (изван алувијалне равни) су изразити те све интервенције на терену морају бити адекватне, како би се смањило спирање терена. Због тога би било потребно да на свим нагибима преко 10% постоје и адекватне мере заштите како при обради тла (озелењавање) тако и код извођења грађевинских радова (подзиђивање, отрављивање).

ГЕОЛОШКА ГРАЂА И СЕИЗМИЧКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ ТЕРЕНА

Геолошку структуру терена општине Владичин Хан чине две основне групе стена: старије архајске - метаморфне, од којих су састављене планине Родопске масе (кристаласти шкриљци са јеугрима од гранита, диорита и различитих прелаза), и млађе, терцијарне и квартарне старости - седиментне. Хипсометријски се наизменично смењују алувијални наноси (песак, шљунак, суглине, муљ, слабо везани пешчари и др.) са лапорцима, пешчарима и глинцима и лапоровитим кречњаком и у највишим, западним и северозападним деловима територије, гранитима, гнајсевима, туфовима и бречама идр..

Посматрајући по појединим деловима територије општине:

1. квартарни седименти заступљени су:
    - шљунковима и песковима (al) алувијалних равни Јужне Мораве и Врле заступљени су у заравњеном делу планског подручја, настали су радом река у новије доба,
    - терасним седиментима (t₁, t₂ и t₃) које чине песковити и добро заобљени шљункови, претежно састављени од шкриљаца доњег и горњег комплекса;
  2. терцијарни - неогени седименти заступљени су:
-

- миоценским (M₂) шареним пешчарима, конгломератима, песковима, лапорцима ("шарена" туфозна серија) и туфовима који леже изнад конгломерата који се простиру изнад обода Врањске котлине;
  - миоцен-плиоценским (MPI) седиментима које чине слабо везани шљунковити пескови, пескови, песковите глине и песковити кречњаци, при чему су облаци у слабо везаним шљунковима од шкриљаца доњег и горњег комплекса српско-македонске масе, и ефузивних стена. Највише су заступљене песковите фракције, док се песковити кречњаци веома ретко јављају. Седименти миоцен - плиоцена заступљени су изнад обода Врањске котлине, чинећи брдовите терене;
3. терцијарним дацитима, дацито-андезитским туфовима и андезитима на левој долиној страни Јужне Мораве између Врања и Владичиног Хана и порфиرويدним биотитско-амфиболитским дацитима и биотитским дацитима у Грделичкој клисури
4. метаморфисане стене Власинског комплекса заступљене су:
- регионално метаморфисаним стенама Власинског комплекса (лискунско-хлоритским стенама) у којима зависно од садржаја појединих минерала преовлађују албит-хлорит-мусковитски шкриљци - Sabcom (албит 15% и маса стене 25%), који су најраспрострањенији и хлорит-мусковитски шкриљци - Scot (албит испод 15%), при чему су и једни и други ниског степена кристалинитета, а структура им је порфиробластична. Ове стене јављају се на падинама обода Врањске котлине изнад алувиона и на њима је изграђен велики део насеља Владичин Хан.
  - прогресивно метаморфисаним шкриљцима Власинског комплекса, од којих су у овој зони заступљени ситнозрни гнајсеви падина Кукавице.
  - гранитима и гранитоидним стенама западних огранака Кукавице

Стабилност терена

Анализирано подручје у погледу стабилности припада категорији стабилних терена у природним условима, тако да са овог становишта нема карактеристика које би биле од интереса за анализу утицаја на животну средину.

Сеизмичност терена

Подручја са умереним степеном сеизмичности обухватају значајни део територије Србије. Највећи број епицентралних подручја обухвата густо насељене области у којима су смештени објекти свих категорија.

Сеизмички (према Др С. Стаменковић: Владичин Хан, посебна издања Географског факултета Универзитета у Београду, књ.10, Београд, 1997.) ово подручје припада Врањској котлини као делу Родопске турсне области, у којој су земљотреси били нарочито учестали од 1900. до 1936.год. када је било 2699 потреса, од који 125 јаких и шест штетних. Ова област је под утицајем епицентра Трн у Бугарској, за коју су карактеристични земљотреси већег сеизмичког интензитета.

Према Др Миодраг Н. Петровић: Атлас карата сеизмичког хазарда Републике Србије, РГФ у Београду, за повртани период од 200-500 година интензитет земљотреса је од 8-9°МЦС. За краће повратне периоде вредности су око 7-8°МЦС.

Према документацији Плана генералне регулације за Владичин Хан, која се може сматрати поуздан извором за процену сеизмичког интензитета на подручју јужноморавске долине и падина око њега, може очекивати земљотрес са вероватноћом од 70% у периоду од 500 година, интензитета VIII° MSS-64.

Максимално хоризонтално убрзање на основној стени за повратни период од 500 година са вероватноћом појаве 70% је $a_0 = 0.20g$, што одговара VIII° MSC-64, а на површини од $a_{max} = 0.25g$, за терен са дебелим површинским слојем изграђеним од некохерентних шљунковитих стена, што одговара интензитету VIII° MSC-64*.

Инжењерскогеолошки процеси и појаве

Савремени процеси и појаве условљени су инжењерскогеолошким одликама стена, подложности физичко-хемијским, механичким и динамичким, као и антрополошким утицајима.

Од инжењерскогеолошких процеса и појава на испитиваном подручју регистровани су процеси клизања и јаружања.

Развој процеса клижења везан је за терене и падине изграђене у површинском делу од делувиијално-пролувијалних наслага и распаднутих шкриљаца. Директни узроци настанка и развоја процеса клизања садржани су у изразитој хетерогености и слабој везаности стенске масе, у минералном и хемијском саставу, стрмом рељефу, као и утицају вода. На локалном терену процеси клизања регистровани су на више локација, где је клизањем захваћена и локална инфраструктура, а у рејону села Јовац, клизање је проузроковало и стварање велике земљане преграде – бране у кориту Јовачке реке, у којем је формирана акумулација. Процеси су најчешће ограничених вертикалних и хоризонталних димензија, углавном представљају плитко клизање којим су захваћени земљани материјали, чија је дебљина на стрмим падинама мања од 3-5 м, а условљени су неодговарајућим земљаним радовима или променама хидрогелолошких услова тла у природном стању.

Процеси јаружања одвијају се на стрмим падинама и видљиви су у облику дугачких жљебова континуалног пружања. Осим тога, присутне су и појаве смицања и шарпирања, као и стрми одсеци, нарочито дуж саобраћајница, створени усецањем траса. С обзиром да терен локално има велике нагибе, а шарпе су значајних димензија, то говори о суштинској стабилности основног стенског масива, а процеси ерозије претежно су ограничени на подручја сливања вода.

Процеси распадања су сингенетски процеси који се одвијају од настанка стеновитог масива. Њихови продукти су делувиијално-пролувијалне распадине које немају значајну дебљину и данас представљају једну врсту стално присутног тла. Стрми нагиби терена искључују значајно присутне продукте распадања, па је ово тло, као продукт првенствено хемијске дезинтеграције, највише таложено у ножици падина и на заравнима.

- *Оцена - проблеми и ограничења простора са аспекта геотехничких карактеристика терена*

Разноврсна геолошка структура простора, хидрогеолошки и инжењерско – геолошки услови у комбинацији са морфолошким условима терена указују на разноврсне геотехничке услове за изградњу објеката, при чему су потенцијално нестабилни терени честа појава, посебно у зонама изграђеним од шкриљаца и неогених седимената са већим учешћем глиновите компоненте.

МИНЕРАЛНЕ СИРОВИНЕ И GEOTERMALNA ENERGIJA

Досадашња истраживања на подручју Општине показала су да постоје лежишта

- **металичних сировина:** појаве метала (мангана у селу Јовцу чије појаве нису довољно истражене, а злато је некад испирано на ушћу Јелашничке реке у Јужну Мораву) и
- **неметаличних сировина:** резерве грађевинског камена хлоритског шкриљца - дацита у околини Џепа и шљунка и песка у алувиону Јужне Мораве, који се експлоатишу за локалне потребе. Цигларска глина експлоатише се у непосредној близини Владичиног Хана ка југоистоку и представља базу за опекарску индустрију у Владичином Хану. Посебно се истичу резерве цементних сировина лапоровитих кречњака и лапораца у зони северно од Џепа, на источним огранцима Кукавице, непосредно уз леву обалу Јужне Мораве, од Зебинца на југу до Предејана на северу, у дужини од близу 20км. Највећу дебљину достижу у пределу Мртвице и Репишта (средња моћност око 62м, а највећа до 160м). Хемијски састав лапораца је повољан за експлоатацију и коришћење, што је утврђено низом истраживања ове минералне сировине седамдесетих, а посебно осамдесетих година 20.века. Цементни лапорци везани су за угљене слојеве (два слоја од којих је главни моћан 0,8м), који нису економични за експлоатацију, што је утврђено поменутиим истраживањима.

До сада нису вршена адекватна истраживања **геотермалних вода и енергије** у широј зони Владичиног Хана, али се може очекивати њихова појава и у овом крају, поготово што се у зони Врањског рова налази и долински део подручја општине Владичин Хан. С обзиром на чињеницу да поједини делови Јужне Србије обилује овим ресурсом, те да се у близини налази и Врањска Бања, са најтоплијим природним извором у Европи, истраживања овог ресурса свакако треба да уследе.

- *Оцена - проблеми и ограничења простора са аспекта коришћења минералних сировина и геотермалне енергије*

Минералне сировине представљају базу за развој привреде и њихове резерве на подручју Општине морају се имати у виду када се планира привредни, али и просторни развоја прерађивачких капацитета или привредних капацитета који их користе.

За сада истраживања показују да, што се тиче минералних сировина, као базе за развој привреде, општина располаже са резервама локалног значаја. Изузетак представљају резерве цементних лапораца, за које су истраживања показала да би експлоатација била исплатива и од ширег значаја.

Што се геотермалне енергије тиче, уколико истраживања у наредном периоду анализирају карактеристике овог ресурса и перспективе за његово коришћење, један од приоритета треба да буде и планирање туристичких капацитета, начина снабдевања топлотном енергијом, развоја појединих специфичних видова пољопривредне производње (пластеници, стакленици итд.).

КЛИМАТСКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ

Климатске особине овог подручја⁵ су формиране и под утицајем умерено континенталне климе, тј. њених варијетета, насталих под утицајем источних и западних планинских масива чији се утицаји шире ка јужноморавској долини долинама притока (планински варијетет), моравске долине са севера (континентални варијетет) и југа (измењено медитерански варијетет).

Микроклима се разликује у Врањској котлини, на Кукавици и огранцима Чемерника, као и на побрђу. Настала је под утицајем наведених варијетета умерено континенталне климе, одликује се топлим летима, хладнијим јесенима од пролећа и релативно благим зимама.

На планинама преовладава планинска клима зависно од висине, тј. умерено хладни и влажни климат са повољним условима за вегетацију.

Клима насеља Владичин Хан и његове околине одраз је специфичног геоморфолошког склопа, посебно његове вертикалне разуђености и територијалне оријентације водених токова. Отуда овај геопростор има умерено континенталну климу која се формира под источним и западним планинским утицајима, који продиру долинама река Јужне Мораве, Врле и других многобројних речних токова. Са севера долази до протора континенталне климе, са југа измењено-медитеранске. Деловањем локалних чиниоца у склопу ове територије и њене околине ови климатски утицаји се модификују у особен микроклиматски тип. Његове главне карактеристике су: топла лета, хладније јесени од пролећа и релативно благе зиме. Оваква микроклиматска својства погодују биолошкој егзистенцији људи. На овом простору налази се удубљење па сходно томе јављају се и другачије климатске карактеристике-долази до температурне инверзије, јер је простор са свих страна омеђен брдима и обронцима планина.

Температура ваздуха

На основу увида у податке о минималним, максималним и средњим дневним температурама у току године, уочавају се повољне климатске прилике за живот на територији општине Владичин Хан. Констатовано је следеће:

- средња годишња вредност температуре ваздуха у Владичином Хану је 11,1⁰Ц., а на Кукавици 6,6⁰Ц
- најтоплији месец је август са средњом месечном температуром од 21,5⁰Ц у Владичином Хану, 14,7⁰ Ц на Власини и 16,5⁰ Ц на Кукавици,
- најхладнији месец је јануар са средњом месечном температуром од 0,1⁰Ц у Владичином Хану, - 4,0⁰ Ц на Власини и 0,4⁰ Ц на Кукавици
- кретање апсолутних максималних и минималних температура је 35⁰ Ц до 40⁰ Ц у августу у Владичином Хану, 30,5⁰ Ц у августу и - 25,8⁰ Ц у јануару на Власини, и 29,2⁰ Ц лети и -18⁰ Ц зими на Кукавици.

⁵ С обзиром на недостатак мерних места на подручју Владичиног Хана и његовој непосредној околини, Предејане, Врање и Врањска Бања су узети као мерна места са блиским карактеристикама (мала удаљеност, слична надморска висина и положај у долини Јужне Мораве), што је уобичајен поступак при анализама климатских карактеристикама. Климатске карактеристике анализирани су на основу података метеоролошких станица Предејане, Врање и Врањска Бања и на основу извора: Др С.Стаменковић: Владичин Хан, Географски факултет у Београду, 1997.год. и Др М. Мађејка: Клима бања Уже Србије, Српско географско друштво, Београд, 1985. , као и на основу података за климатске станиве Власина (Студија климатских параметара за потребе израде генералног пројекта пута М-21.1 Владичин Хан – Стрезимировце, ЈУГИНУС, 1997. и Кукавица (Др Драгомир Ђукановић: Клима среза Лесковац, 1967. и Шумско – привредна основа Кукавица II)

- Први мраз се јавља у периоду између 16. октобра и 1. новембра и последњи мраз између 1. и 16. априла у Владичином Хану, односно од краја септембра до почетка новембра и у току априла до почетка маја на Кукавици
- У Владичином Хану просечна температура преко лета је 20⁰Ц, зиме 2,3⁰Ц, пролећа 15,1⁰Ц и јесени 17,1⁰Ц, а у току вегетационог периода април – септембар 17,6⁰Ц. , док је на Кукавици просечна температура преко лета је 13,7-16,5⁰Ц, зиме 0,4-3,2⁰Ц, пролећа 0,5-10,2⁰Ц и јесени 12,6-3,4⁰Ц, а у току вегетационог периода од 4,5 летња месеца 6⁰Ц.
- Вегетациони период у Владичином Хану почиње просечно од 1 до 11. марта а завршава се између 21. новембра и 1. децембра Средња температура током вегетационог периода је 16-18 °С. На Кукавици вегетациони период са просечном температуром преко 10⁰Ц траје од 14.5 до 3.10.
- Подаци указују на повољне климатске прилике у току целе године. Односно, зими нема великог броја дана са јаким мразем, а лета су умерено топла. У јужноморавској долини зиме су умерено благе, а лета су топла и сува. Тада владају доста стабилне временске прилике и повремене краће пљусковите падавине локалног карактера. Прелазна годишња доба се одликују променљивошћу времена са топлијом јесени од пролећа.

Влажност ваздуха и облачност

Средња годишња вредност **релативне влажности** износи око 70% у Владичином Хану. Од свих годишњих доба зима показује највећу просечну вредност средње дневне релативне влажности 83% у Владичином хану, 82-86% на Кукавици, затим јесен са 70-80% у Владичином Хану и 76-88% на Кукавици, пролеће 70-75% у Владичином хану и 76-82% на Кукавици, а лето око 65% у Владичином Хану и 71-78% на Кукавици. У вегетационом периоду она износи око 67% у Владичином Хану, а 74% на Кукавици.

У јужноморавској долини, за разлику од планинских крајева, честе су јутарње магле, нарочито зими у време трајања грејне сезоне. Магла се у вишим пределима ретко задржава у току дана.

Облачност је најмања лети (око 3), а највећа зими (око 8), док се средња годишња облачност креће око 5. У планинским зонама ове вредности су нешто веће.

Падавине и снежни покривач

По количини падавина постоје одређене разлике између моравског и планинског дела општинске територије. У њеном западном делу, који обухвата источне падине Кукавице, просечно годишње излучи се више од 900 мм падавина. Осим тога и учесталост снежних падавина (село Кукавица) већа је за више од 50 дана него у Владичином Хану.

Падавине у околини Владичиног Хана одговарају типу климе који овде влада и крећу се од око 715 mm/m², док су на Кукавици 934мм, а на Власини 853 мм.

У Владичином Хану највећа просечна вредност падавина утврђена је у новембру од 92 mm/m² а најмања у јулу са 35,5mm/m². На Власини најкишовитији су јуни и мај (око 90мм), а најсувљи август (42мм).

Најмање падавина се излучи преко лети (144 мм или 20,2%), нешто више зими (175 мм), а пролеће (200 мм) и јесен (195 мм) приближно су подједнако и највише влажни. На Кукавици највише падавина има у пролеће (укупно 276мм) и јесен (укупно 255мм), а зима (укупно 196мм,) и лето (укупно 207мм) су сувљи.

Падавине су у зимским месецима релативно мале, често у виду снега, у лето су најмање и често се јављају краћи обилнији пљускови локалног карактера у јулу и августу, када је укупна сума падавина најмања. У јесен су падавине честе, посебно у октобру и новембру, док је новембар карактеристичан по интензивнијим и по обиму највећим падавинама. Од пролећних месеци април и мај су најкишовитији. Падавине у току вегетационог периода у Владичином Хану (април – септембар) 337,3 мм чине око 56% укупних годишњих падавина, а на Кукавици 478мм, тј 51% свих падавина.

Према подацима за Врањску бању, могућа је појава апсолутно максималних дневних количина падавина око 100 – 110 мм

Снежни покривач се у Владичином Хану јавља 38 дана у току године, док су околни терени Кукавице знатно чешће под снегом (88 дана), као и Власине (84-118 дана) у току године. Снег се на планинама задржава и формира снежни покривач од око 0,5м у просеку, мада понекад висина снега достиже и 1-1,5м.

Ветровитост

Оријантација речних долина и простирање Врањске котлине директно утичу на правце и брзине ваздушних струјања у Јужноморавској долини. Долинско – котлински положај града и његова

отвореност према долињско – планинским климатским утицајима са истока и запада и долињско – низијским са севера и југа обезбеђују континуирано и природно локално проветравање у свим годишњим добима, главним географским правцима и на целокупној урбаној територији (према: Др С. Стаменковић: Владичин Хан, Географски факултет у Београду, 1997.г.).

Правци ваздушних струјања преко урбане територије директно су условљени оријентацијом речних долина и простирањем Врањске котлине. По честини ветрови се могу разврстати у три основне групе. Првој групи припадају : североисточни, северни и јужни, другој: југозападни, источни и западни и трећој: југоисточни и северозападни ветар.

Долињско-котлински положај града и његова отвореност према долињско-планинским утицајима са истока и запада и долињско-низијским са севера и југа обезбеђују му континуирано и природно локално проветравање у свим годишњим добима, главним географским правцима (север-југ-исток-запад) и на целокупној урбаној територији.

У Владичином Хану преовлађујућа струјања ваздушних маса су из правца североистока 199‰ и севера 152‰, а најмању учесталост имају северозападни 41‰, западни (62‰) и југоисточни ветар 58‰. Морфолошка заклоњеност коју омогућава Гредличка клисура, утиче на смањени утицај хладних и влажних ваздушних маса зими, утичу на нешто блажу климу зими него што је то случај са осталим местима Поморавља северније од Владичиног Хана. Услед долињског положаја подручја Владичиног Хана учесталост тишина је знатна и износи 192‰ и најчешћа је зими.

На Кукавици најчешћи су југозападни ветрови, а мање су учестали ветрови из правца југоистока. Лети често дува јак хладан ветар који исушује земљиште.

На Власини су најчешћи северни (138‰), северозападни (172‰) и источни (149‰) ветрови јачине ветра су веће у планинском подручју него у јужноморавској долини и Врањској котлини, где речна долина модификује основне правце и брзине дувања ветра.

➤ *Оцена - проблеми и ограничења простора са аспекта климатских карактеристика*

Узимајући у обзир податке изложене о општим климатским условима, подручје Владичиног Хана, у долини реке Јужне Мораве, има умерено - континенталну климу са утицајем хладних ваздушних маса из околних планинских зона и са севера, али и утицајем измењене медитеранске климе са југа који доприноси благим зимама. Планско подручје се може поделити у 3 реона и то:

- *У алувијону Јужне Мораве, где је терен раван и добро осунчан, отворен према ваздушним струјањима из правца југа и севера, климатски услови са карактеристичним температурним инверзијама, маглама, тишинама, нарочито зими утичу ограничавајуће на планирање стамбених зона, а поготово на избор објеката производње. : на подручју града и његовој околини нема погодних локација за оне производне објекте, који могу бити изразити загађивачи ваздуха и који би могли утицати на погоршање квалитета ваздуха у Владичином Хану.*
- *Микроклиматски услови речних долина притока Јужне Мораве су, зависно од оријентације, различити, те су јужне и западне оријентације падина повољније због веће осунчаности.*
- *Микроклиматски услови планинских зона су променљиви зависно од конфигурације терена и у овим зонама трајање вегетационог пеирода је краће, више је падавина, већа је облачност, а и ветровитост. Без обзира на ове разлике услови за бављење сточарством, а у нижим зонама и воћарством и виноградарством су повољни, док за ратарство овде, свакако, нема добрих климатских услова. У долинама добри су услови за све видове пољопривредне производње.*
- *За изградњу саобраћајница нема значајнијих климатских ограничења.*

ХИДРОГЕОЛОШКЕ, ХИДРОЛОШКЕ И ХИДРОГРАФСКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ

Хидрогеолошке карактеристике терена

Највећи део простора у нижим зонама у јужноморавској долини налази се у водозасићеном терену који је у заравњеном делу приобађа и под хидрауличким утицајем реке. У конкретним геолошким условима овде је формирана јединствена издан фреатског типа која се прихрањује из водотока, брдског залеђа и вертикалног је биланса. Издан је снажног капацитета, континуално просторно повезана. Ниво воде је на дубини 1,0-5,0 m од површине терена, зависно од надморске висине и терасног нивоа. У овој зони се могу формирати изворишта већег капацитета, при чему је квалитет изданских вода је под знаком питања, јер је издан угрожена индустријским и градским загађењем. Употреба пијаћих вода могућа је са нивоа који су изнад ката градских рецепијената, или из других,

---

дубљих изданских нивоа. Такође, из брдског масива, могуће је коришћење вода са површинских изворишта, најчешће контактнoг типа.

Падински терени изграђени од шкриљаца Власинског комплекса и неогених седимената су безводни, уколико глиновита компонента није присутна у већој мери. Међутим, уколико су површински слојеви више распаднути, пукотине су испуњене глином те постају непролазне за воду, која се задржава у површинској зони, често стварајући и пишћевине. Овакав терен, при засецању без адекватног обезбеђивања ископа и дренаже, може лако да клизне, што се често среће у широј зони Владичиног Хана (познато је клизиште Јовац услед којег је за само неколико дана преграђено корито истоимене реке и настала хидроакумулација).

Хидролошке и хидрографске карактеристике

Подручје општине Владичин Хан је веома богато мрежом водотока различитих профила. Хидрографску мрежу чине реке Јужна Морава, Врла, и Калиманка и друге мање притоке Јужне Мораве.

Река Јужна Морава је главни реципијент за све водотоке са подручја општине Владичин Хан. Тече од југа ка северу кроз средину подручја Плана. У релативно уској алувијалној равни река меандрира стварајући спрудове и аде. Ширина јој варира од 50 до 70m на местима где нема спрудова и где је регулисана, до 120 до 300m у северном и јужном делу где у меандрима ствара спрудове и корито је шире. У кориту долази до ерозивних и акумулативних процеса. Корито је пуно наноса који је пореклом из бројних притока са сливног подручја веома подложног ерозији. Средњи протицаји у Владичином Хану су око 19,6m³/s, а водостаји око 100cm, али у току године они варирају у складу хидролошким режимом у целом сливу и имају бујични карактер на свим водотоцима. Максимални протицаји се јављају у пролеће и у новембру и децембру, а ниски у лето и почетком јесени. Највећи протицаји и водостаји јављају се у пролеће као последица отапања снега на целом подручју слива, па се средње вредности крећу око 30-40m³/s за протицај, односно 115-120cm за водостај. До сада највећа вода на реци Јужној Морави на водомерној станици Владичин Хан износила је 703 m³/s, при чему су апсолутни протицаји у односу 1:1775, што јасно указује на изразито бујични карактер ове реке. (Према: Др Д. Дукић: Воде СР Србије, Српско географско друштво, Београд 1977.год.)

Ови подаци показују да су изданске воде најбогије у алувиону Јужне Мораве (фреатска издан), директно зависне од падавинског биланса који је, као што се види, несталног карактера, па се и приобаље реке у градској зони, може сматрати угроженим бујичним водама. То захтева регулацију водотока и израду објеката одбране и заштите од вода.

Исти је случај са падинским деловима терена, где је поред изражене ерозије, денудације и јаружања, врло честа појава и бујичних вода са околних брда, па су и на остатку терена потребне мере заштите од ерозије.

Највећа десна притока Јужне Мораве на подручју Плана је **река Врла**. Извориште реке Врле је на падинама Варденика (испод врха Биље коло) на коти 1.604m н.в.). Ушће у Јужну Мораву је у Владичином Хану је на око 323m н.в. Река Врла има значај хидроенергетски потенцијал који је искоришћен за проиводњу електричне енергије. Наиме, у другој половини 20.века изграђен је систем хидроелектрана Врла I, II, III и IV које се снабдевају водом системом тунела који повезују Лисинско и Власинско језеро и хидроелектране међусобно, па се енергија воде користи више пута на различитим надморским висинама на којима се налазе поједине хидроелектране, од којих је последња у непосредној близини Владичиног Хана, али ван подручја Плана. Вода. На свом путу од коте прелива бране Власинског језера до ХЕ Врла IV пређе висинску разлику од 884,5 m, на дужини од 15 km.

Од осталих водотока највеће притоке Јужне Мораве су:

- са леве стране: Јовачка река (на којој су постојеће покретања клизишта створена језера), Лепеница, Калиманка (протиче кроз Владичин Хан), Рдовска река, Летовишка река и друге,
- а са десне стране: Корбевачка, Богошевачка река, Јелашница, Џепска река и друге.

Речне долине притока су правца северозапад – југоисток и прикупљају воде са терена Кукавице, Варденика и Чемерника. Протицаји су им бујичног карактера, носе велике количине еродованог материјала који се таложи у јужноморавској долини или односи даље Јужном Моравом.

- *Оцена - проблеми и ограничења простора са аспекта хидрогеолошких и хидролошких карактеристика*

Изданске воде алувиона Јужне Мораве, иако знатног капацитета, подложне су загађивању, али, с обзиром на безводност падинских терена, ово су вредни ресурси које треба заштитити од загађења.

Општа карактеристика свих водотокова (река и потока) је да имају велике подужне падове корита и велике падове сливних површина, да су им корита доста кривудава и обрасла у растиње, тако да се набујале воде, после сваке веће кише, изливају и плаве околни терен. Доток им је врло брз и хировит. За време јачих киша и отапања снегова, ове реке и потоци нагло надолазе и изливају носећи све пред собом. При томе носе и веће количине вученог наноса, који се у низводним зонама таложи. С обзиром на геолошку грађу терена и падавински режим, количине наноса су знатне, нарочито након олујних киша и наглог отапања снега. Корита водотокова су само мањим делом регулисана (Јужна Морава и Врла у Владичином Хану). Заштита од поплава и бујица, као и антиерозиони радови у сливу, су приоритетни задатак на подручју општине Владичин Хан.

ПЕДОЛОШКЕ И БИОГЕОГРАФСКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ

Педолошке карактеристике

Највећи део земљишта општине Владичин Хан (огранци Кукавице и Чемерника) припада *киселим смеђим и подзоластим земљиштима*. Дубина земљишног профила варира. Земљишта су по правилу јако скелетна. Добрих су морфолошких карактеристика са израженим црно смеђим хумусним хоризонтом. Лакши механички састав и присуство скелета чини да су ова земљишта углавном добро пропустљива за воду и добро аерисана. Смеђа кисела земљишта се најчешће налазе под шумом или под пашњацима. Најтипичнија и најраспрострањенија шумска вегетација су букове шуме, а на јужнијим падинама налазе се ксеротермније хрстове заједнице.

Источна страна јужноморавске долине покривена је *гајњачама*. Гајњача се формирала на речној и језерској тераси. Гајњаче су дубока земљишта. По механичком саставу, шумски варијетети имају прилично добре физичке особине, а њивски осредњи, некад чак и лоши. Природну вегетацију гајњаче чине претежно ксеротермне хрстове шуме.

Западна страна јужноморавске долине јужно од Владичиног Хана покривена је *смоницама и метаморфним стенама*. Дубина хумусног слоја варира. По механичком саставу смонице спадају у глинуше. Смонице се искоришћавају скоро искључиво као њивска земљишта. На смоници се гаје и воћњаци и виногради. Шуме и ливаде на смоници су ретке.

Мањи део земљишта општине Владичин Хан (долине Јужне Мораве и најнижих делова притока) припада *алувијалном земљишту* – творевинама река Јужне Мораве, Врле, али и мањих водотокова Јовачке реке, Лепенице, Калиманке, Корбевачке реке, Јелашнице и др., као и делувијалним земљиштима пореклом од еродовања околних падинских зона. Површински слој алувијалног земљишта знатно је развијен и има врло погодан гранулометријски састав. Дубина земљишта често зависи од правца и јачине Јужне Мораве за време поплава, јачине ерозије околних падинских страна и правца наноса еродираниог материјала. Огранци Кукавице и Чемерника који залазе у насеље, (према М. Костић: Врањско – бујановачка котлина, Привредно – географске карактеристике, Врањски гласник, Врање 1968.год.) покривени су варијететима смонице у огајњачавању и гајњаче у оподзољавању. Због генетичких особина земљишта смањене су производне вредности, те спадају у ливадско пашњачка земљишта. У вишљим зонама ова земљишта прелазе у шумска и планинска земљишта.

Најниже делове Врањске долине покривају *делувијално-алувијални наноси*. Делувијум настаје спирањем земљишта површинским водама са виших делова рељефа и његовим таложењем у подножју брда и планина. Делувијална земљишта показују велику разноврсност по својим особинама. У овим наносима су сачуване карактеристике земљишта у горњим деловима падине. Уколико је процес ерозије захватао и захвата и матичне стене, у делувијалним наносима се таложи мешавина земљишног материјала и свежих стена у разним односима. Њихове основне особине зависе од природе материјала који је сталожен. У производном смислу ова земљишта су доста хетерогена. У целини узето, делувијална земљишта представљају добра шумска земљишта, али се првенствено користе као пољопривредна земљишта.

Од укупне површине општине (366 км²) пољопривредно продуктивно земљиште заузима 45.30% територије.

Биогеографске карактеристике, бидоверзитет, природне вредности и предеоне целине

Умерено континентална клима са довољном влажношћу, повољном сумом просечних температура и вегетационом периоду и педолошки покривач подручја, омогућили су развој вегетације разноврсних врста флоре.

Поред реке Јужне Мораве и у најнижим деловима долина притока расту меки лишћари који припадају *алувијално – хидрофилном екосистему* (врба и топола, као и храст лужњак). Ове шумске површине су неуређене, али штите обале од обрушавања и клизања и у најнижим деловима спречавају замочваривање. На најнижим брежуљцима, као и на повремено плављеном алувијалном земљишту највише има беле и крте врбе, беле и црне тополе, белог бреста али је заступљена и жбунаста флора. Багремове шуме заузимају углавном југоисточну експозицију.

На најнижим, најтоплијим и најсувљим брежуљцима у брдском и равничарском појасу ван утицаја подземних и површинских вода расту *ксеротермофилне сладуново – церове и друге сличне шуме* (ксеротермне шуме које се редовно јављају на јачим нагибима и топлим падинама, те су изложене јаким летњим сушама. Ова заједница је доста угрожена крчењем, тешко се обнавља и њеним нестајањем отвара се пут ерозији.

На различитим киселим смеђим земљиштима, највише Кукавице, расту најчешће *букове шуме* на највећим висинама или и на нижим заклоњенијим теренима са хладнијом и влажнијом микроклимом.

Од воћа јавише су заступљени јабука и шљива. Травни покривач чине разне ливадске траве. У долинама притока вегетација је неуређена и угрожена локалним депонијама и нерегулисаним испустима отпадних вода.

Животињски свет ширег подручја разноврстан је и богат. У околним планинама најраспрострањенија дивљач је срна, зец, дивља свиња, а од птица јаребица и фазан. У зони Кукавице основано је ловиште "Кукавица", које се систематски и плански одржава и уређује. Кукавица је станиште бројних животињских врста од којих се посебно издвајају дивља свиња, лисица, срна и вук (крупна дивљач) и фазан, дивљи голуб, зец, веверица, јазавац (ситна дивљач) и тиме нуди могућности за ловни туризам.

Као складан екосистем бројне флоре и фауне, са водотоковима међу којима се истиче преко 50 извора питке воде, Кукавица је један од најзначајнијих туристичких потенцијала ханске општине.

Јовачка језера су редак генетски тип језера, зато су уврштена на списак Инвентара геонаслеђа Србије из 2005. године. Ово подручје одликује посебно значајан налаз строго заштићене врсте дугоног мрмољка (*Trirurus karelinii*) и барске корњаче (*emys orbicularis*), односно 12 врста риба у језерима и Јовачкој реци.

Већи део територије је у просторном обухвату еколошке мреже Републике Србије као одабрано подручје за дневне лептире (PBA/Prime Butterfly Areas) Кукавица (87) а река Јужна Морава је еколошки коридор од међународног значаја („Сл. Гласник РС“ бр.102/10).

У погледу природних вредности и предеоних целина, планско подручје карактерише изразито добра очуваност природних екосистема (минимално нарушених од стране природних фактора и антропогених активности), амбијентална вредност, карактеристичне пејзажне целине у виду брдовито планинских терена у којима су усечене клисурасте долине мањих речних токова, односно разноврсност у погледу присутног гео и биодиверзитета. Посебно се издвајају очувани планински предели Кукавице као валоризовано подручје, с обзиром да је подручје букових шума на овој планини заштићено као строги природни резерват.

- *Оцена - проблеми и ограничења простора са аспекта педолошких и биогеографских карактеристика*

Неадекватна намена појединих типова земљишта може да доведе до деградације земљишта и спирања танког хумусног слоја, као и његовог загађења, што је посебно опасно у овим, иначе, ерозији подложним крајевима. Намену простора заснивати на следећим принципима:

- смеђа кисела земљишта првенствено планирати као шумско земљиште и за подизање ливада;

- земљишта типа смонице планирати за гајење винове лозе и коштунчавог воћа или за подизање шума.

- изградњу објеката планирати и вршити у складу са локалним условима терена (облике грађевинских објеката, избор материјала и начина градње прилагодити конфигурацији и одликама терена, а с тим у вези и планирање земљаних радова на теренима већег нагиба);
- санирање околине око грађевинских објеката, како кроз санационе земљане радове тако и кроз подизање адекватног зеленила планирати и вршити у складу са правилима за уређење окућница;
- присутно је неадекватно коришћење минералних ђубрива, хербицида и пестицида, па обављање појединих видова пољопривредне производње, посебно у зонама у којима се очекује успостављање режима заштите изворишта водоснабдевања, мора да буде усклађено са потребама санитарне заштите изворишта постојећих и будућих водоснабдевања;
- присутно је нерегулисано одлагање смећа на непланским неуређеним сметлиштима, па одлагање смећа, отпремање истог на регионалну депонију у врањској општини треба да се обавља у складу са свим санитарним прописима; не планирају се мање локалне депоније, с обзиром да је Регионална депонија на територији врањске општине већ реализована.

ПРОЦЕНА РАЗВОЈНИХ МОГУЋНОСТИ – ПРОСТОРНЕ ПОГОДНОСТИ И ОГРАНИЧЕЊА ЗА РАЗВОЈ – СИНТЕЗНА ОЦЕНА

С обзиром на природне карактеристике општине Владичин Хан утврђени су и анализирани потенцијали и ограничења који ће утицати на даљи развој општине. Овом анализом су обухваћени потенцијали и ограничења за различите активности и намене, и то за: становање и изградњу насеља, пољопривреду, шумарство, водоснабдевање, лоцирање комуналних објеката, туризам и рекреацију, као и за успостављање друмских и железничких комуникација.

Општина је обухвата огранке Кукавице, Чемерника, огранака Варденика и Облика и Грота између којих су смештени терени јужноморавске долине, односно северног дела Врањске котлине и њеног обода. Хидрографску мрежу чини Јужна Морава са притокама. Повољни климатски услови и повољна надморска висина, богатство шумама, водама итд. омогућава развој сточарства, пољопривреде, шумарства, рибарства. Општина представља и потенцијалну туристичку атракцију.

Највише су насељена подручја око река (сва највећа насеља су сконцентрисана око реке Јужне Мораве и њених притока). Централни део општине у јужноморавској долини је повољан за насељавање (услови за ратарство, воћарство, виноградарство, сточарство, изградњу насеља и саобраћајница су у котлини и долини најповољнији).

Више планинске зоне су мање повољне за насељавање (подручја на планинама Кукавици и Чемернику), због геоморфолошких услова, изражене ерозије, мање квалитетне педолошке подлоге и оштријих климатских услова, али и лоше саобраћајне повезаности тих делова општине.

1) У односу на становање и изградњу насеља:

Потенцијали развоја:

- Природне погодности терена за живот и рад становништва су широко распрострањене на већини терена у планском подручју: у селима за пољопривреду, шумарство, туризам итд., док су на теренима долинских насеља повољни услови за изградњу индустријских капацитета и развој широке лепезе активности као економске базе за живот људи.
- могућности за организовање већег обима изградње насељских структура на подручју Врањске котлине и у долинским проширењима река,
- Велика заступљеност терена геотехнички повољних за изградњу насеља (повољни нагиби и носивост уз обавезу хидромелиорација и локално уз обавезу обезбеђења стабилности тла). Сви терени изграђени од шкриљаца и неогених седимената, уколико су безводни, повољни су за изградњу стамбених објеката, поготово ако је саджај глиновите компоненте низак. Исто важи и за магматске стене на западном ободу Врањске котлине;
- Са становишта нагнутости терена најповољнији терени (0-2° и 2-5°) за изградњу су у долини Јужне Мораве и Врле, као и најнижи делови долина мањих притока.
- Велика заступљеност терена повољне експозиције сунцу у већем делу насеља.

Ограничења развоја:

- Висок ниво подземних вода у зонама дуж Јужне Мораве и Врле
  - Слаба локална стабилност терена нарочито на падинама изнад Врањске котлине у зонама на ограниченим површинама и локално на већим нагибима.
-

- Сеизмичка активност карактеристична је за цео регион, због чега највећи део ширег подручја Владичиног Хана захтева испитивање услова и потреба за асеизмичком градњом за услове потреса већег од 7°MCS.
- Терени у побрђу до 12° су због склоности ка клизању и ерозији мање погодни, односно захтевају значајније захвате у случају изградње већих објеката и обезбеђења њихове сигурности.
- Због угрожености терена повољних за изградњу насеља не само у Владичином Хану већ и другим зонама по ободу Врањске котлине различитим облицима ерозије и нестабилности, неопходни су хидротехнички објекти заштите од ерозије и бујичних вода на простору целе општине. Ово је поготово важно због обезбеђења дренажности терена изграђених од шкриљаца и неогених седимената уколико је садржај глиновите компоненте висок, како не би дошло до ремећења стабилности падина при засецима. На простору јужноморавске долине и доњих делова долина њених приотка, неопходно је спровођење мера заштите од поплава вода и од ерозије.
- Ниже зоне у долини Јужне Мораве и притока су, због подложности задржавања неповољних климатских услова (магле и температурних инверзија и тишина), мање повољне за даље концентрисање стамбених објеката.
- Падине у долинама притока Јужне Мораве су често неповољне северне експозиције.

2) У односу на изградњу индустријских објеката:

Потенцијали развоја:

- На подручју општине у равничарском подручју кроз које протичу већи водотокови постоје пространи геотехнички повољни терени за изградњу индустријских објеката и зона. Са аспекта просторног планирања, изградње, пољопривредне производње, сви терени повољних геотехничких карактеристика у већ постојећој формираној зони Сува Морава - Лепеница, али постоје и у другим низијским насељима и повољни су за овакву намену. Ови терени, осим теренских локационих захтева, такође, имају и добре могућности водоснабдевања и одвођења отпадних вода за развој већих индустријских зона, те се зоне у близини Јужне Мораве и притока посебно истичу по својим погодностима за лоцирање индустријских и других производних капацитета.
- Геотехнички повољни терени на најповољним нагибима на равним и благо нагнутим теренима (до 3° за веће и до 5° за мање индустријске капацитете на подручју Владичиног Хана, Лепенице и Суве Мораве, који су се већ просторно развили, као и осталих долинских насеља (Стубал, Прибој, у првом реду, али и Житорађа у долини Врле), у виду индустријских зона - локација у близини реке, са могућности водоснабдевања и одвођења отпадних вода.
- У осталим насељима углавном је могућа изградња производних погона типа домаће радиности која нема много захтева у погледу простора, изузев вида производње и транспорта који не сме да поремети услове живота и квалитет животне средине.
- Због неопходности обезбеђења здраве животне средине у обзир долази само индустријска производња која неће угрозити квалитет животне средине захтеван законским прописима.

Ограничења развоја:

- Појава високог нивоа подземних вода зонама дуж река Јужне Мораве и Врле
  - Појава локалних нестабилности на падинама
  - Сеизмичка активност карактеристична је за цео регион, због чега највећи део ширег подручја Владичиног Хана захтева испитивање услова и потреба за асеизмичком градњом за услове потреса већег од 7°MЦС.
  - Ограничења везана за подручја око објеката водоснабдевања су везана за обавезу асеизмичке градње, као и за опасност од поплава.
  - Климатски услови са карактеристичним температурним инверзијама, маглама, тишинама, нарочито зими утичу ограничавајуће на избор објеката производње: на подручју града Владичиног Хана и његовој околини нема погодних локација за оне производне објекте, који могу бити загађивачи ваздуха и који би могли утицати на погоршање квалитета ваздуха у Владичином Хану.
  - Знатна изграђеност терена ограничава простирање слободних повољних терена за изградњу индустријских објеката, те се ови објекти лоцирају у зони узводно од Владичиног Хана у рејону Суве Мораве и даље ка Врању (Лепеница, Стубал, Прибој).
-

3) У односу на експлоатацију минералних сировина и геотермалне енергије:

Потенцијали развоја:

Досадашња истраживања лежишта металичних руда показала су да су она са карактеристично варијабилним формама, недовољно утврђеним резервама и веома променљивим садржајем метала, те се могу окарактерисати као евидентиране појаве:

- манган - неогени когломерати у селу Јовцу местимично садрже везиво обогаћено манганским минералима, међу којима преовлађује пиролузит. Према досадашњим истраживањима садржај мангана није велики, али ове појаве су недовољно истражене.
- злато - појаве злата у наносима Јелашничке реке у зони њеног ушћа су недовољно истражене.

Експлоатацијом лежишта неметаличних сировина обезбеђују се сировине за потребе грађевинарства. Досадашња истраживања лежишта неметаличних сировина на ширем подручју Општине показала су да постоје резерве:

- грађевинског камена хлоритског шкриљца - дацита, као и цементних лапораца у околини насеља Џеп,
- шљунка и песка у алувиону Јужне Мораве.

Напомиње се да је зона Јужне Србије, посебно читавог Врањског рова који се протеже Врањском котлином, потенцијална зона резерви геотермалне воде и енергије (у близини је и позната Врањска бања), те је евентуалну појаву овог ресурса потребно нагласити. Крај око Владичиног Хана у погледу геотермалних вода није довољно истражен.

Ограничења развоја:

- Не постоје значајнија ограничења за експлоатацију минералних сировина са аспекта природних услова, мада се мора нагласити постојање конфликта између коришћења земљишта у сврхе пољопривредне производње и перспективне експлоатације минералних сировина. Значајнија експлоатација камена може негативно утицати на околину због повишене буке и запрашености.
- Ограничење за ширу експлоатацију може представљати близина издани пијаће воде – могућих изворишта која могу бити деградирана, као и близина насеља због угрожавања буком и вибрацијама.
- Не постоје ограничења за експлоатацију минералних вода.

4) У односу на пољопривреду и рибарство:

Потенцијали развоја су:

- Земљишта у алувионима река погодна за ратарску и повртарску производњу, уз обавезу хидромелиорационих радова.
- Земљишта брежуљкастих терена погодна су за воћарску и виноградарску производњу и сточарство, уз обавезу антиерозионих радова.
- чисти квалитетни планински водотоци су изузетан потенцијал за узгој, посебно поточне пастрмке, али и организовање узгоја у рибњацима.

Ограничења развоја су:

- Висок ниво подземних вода на површинама покривеним најплоднијим земљиштем уз реке захтева мелиорационе радове у циљу побољшања услова за пољопривреду.
- Велике површине под објектима, које имају тенденцију ширења у будућности, угрожавају најплодније пољопривредне површине, поготово у јужноморавској долини.
- Неповољни хидролошки услови и варирање квалитета земљишта, као и знатни нагиби на падинским теренима, што се нарочито запажа на теренима лошијег квалитета, утичу на појаву локалних ограничења везаних за пољопривредну производњу.
- Посебан проблем представља појава ерозије која је у појединим зонама јаче изражена. Појава ерозије је карактеристична и за скоро цело планско подручје, нарочито за простране пољопривредне површине, погодне за воћарство и ратарство. Антиерозиони радови у сливу Јужне Мораве нису спроведени у потребној мери па је ерозија још увек изразит и највећи проблем и ограничење пољопривредне производње.

5) У односу на узгој шума и подизање заштитних зелених површина:

Потенцијали развоја:

- Терени на северу (Кукавица) изузетно су повољни за узгој шума, док су остали брдско – планински терени (Чемерник, падине Грота и Облика) погодни за шуме, али и за квалитетне пашњачке и ливадске површине и воћњаке.
  - Планински терени погодни за подизање и одржавање зелених заштитних површина у циљу спречавања појаве ерозија и бујица у општини,
-

- Сви слободни терени у насељеним зонама, који нису планирани за изградњу објеката су погодни, приоритетно, за подизање и одржавање зелених површина нарочито заштитног карактера, посебно на стрмијим теренима и теренима поред река.

Ограничења развоја:

- су мала, јер је тле плодно, а једини захтев који се поставља и делује ограничавајуће на ширење шумских површина на теренима стрмих нагиба (где би шуме имале улогу заштите земљишта од ерозије) је очување фонда пољопривредног земљишта, изузев на најмање плодним површинама на којима се шуми даје приоритет над пољопривредом.
- ерозиони процеси који настају као последица комплекса хидролошких, геоморфолошких, климатских и педолошких процеса на подлогу једини је ограничавајући фактор узгоја шумских површина на овом подручју.
- ограничавајући фактор у овом погледу је и антропогеног карактера и огледа се у непланском ширењу грађевинских подручја насеља и пољопривредних површина, изградњи саобраћајница и осталих инфраструктурних објеката и мрежа, те заузимању простора комуналним отпадом, а што све проузрокује деградацију вегетације и земљишног покривача.

6) У односу на водоснабдевање:

Потенцијали развоја:

- Као до сада неискоришћени потенцијал евидентиране су резерве подземне воде за пиће на подручју Кукавице, у зонама контакта шкриљаца и кречњака, у коме су изданске воде пореклом из дубљих слојева;
- У осталим теренима издани су углавном мањег капацитета на мањим дубинама, са мање квалитетном водом подложном загађењу са површине (алувијални седименти на подручју долине Ј. Мораве и притока); ове издани се могу користити само за локалне потребе уколико су повољних особина за пиће.

Напомиње се да су постојећа изворишта у долини Јужне Мораве из којих се снабдева Владичин Хан, за сада довољног капацитета, али подложна загађењу са површине терена.

Ограничења развоја су:

- Близина урбанизованих и деградираних земљишта може угрозити квалитет воде издани у алувијалним седиментима.
- Нерегулисано питање пречишћавања и одвођења отпадних вода са целог градског подручја, а посебно у зонама индустрије (Владичин Хан, Сува Морави и Житорађа) кроз постојећи начин евакуације отпадних вода без пречишћавања у Јужну Мораву и Врлу, утиче на загађивање вода ових река које се не могу користити ни за наводњавање.

7) У односу на лоцирање појединих комуналних објеката:

Изградња гробља оптимално је повољна на благим падинама и заравнима, осим на покренутим и лабилним теренима. Није пожељна на алувијалним заравнима где је контакт санитарног нивоа сахрањивања близак са нивоом подземних вода. Падински делувијуми и делувијално - пролувијални материјали, површински поломљене и распаднуте стенске масе састављене од шкриљаца у бреговитим зонама, као и песковито-шљунковити грубозрни седименти, имају високу порозност, оцедљиви су и водопропустљиви, добро проветриви, и по свему одговарају вулнерабилним условима сахрањивања. Издански нивои морају бити нижи од 3.0 m од површине терена.

Изградња гробља могућа је на свим безводним или водопропусним теренима на падинама и старијим речним терасима, на којима је максимални ниво подземних вода мин. 1.0 m испод кота сахрањивања. Такви терени већ у планској документацији за гробља морају имати решене аспекте стабилности, водопропустљивости и водозасићења, детаљним геолошким истраживањима.

Приликом израде пројеката гробља, мора се предвидети нивелационо решење погодном врстом тла за насипање, али и евентуално сахрањивање, мора се утврдити налазиште и карактеристике таквог тла; поред тога, неопходно је дати решење одводњавање површинских вода, евентуално пречишћавање вода пре одвођења у реципијенте, приложити доказе о стабилности терена, као и обезбедити друге техничке и санитарне услове прописане за изградњу гробља .

За изградњу депонија природно су погодни сви безводни терени, али на подручју општине не постоје повољне локације, било са аспекта геотехнике - хидрогеологије, потенцијалних зона

изворишта воде (терени Кукавице), могућности обезбеђења лаке приступачности, изграђености простора, простирања пољопривредних површина и др..

У случају потребе изградње депоније или трансфер-станице, прихватљива је једино изградња оваквог објекта са потпуно контролосаним одвођењем отпадних вода на санитарно прихватљив начин. Локација депоније или трансфер-станице треба да буде на стабилном терену (сличне геолошке граже као и за потребе изградње гробља), с обзиром да су оптерећења од исте значајна. Поред геолошке подлоге, за локације највише би одговарале удолине, удубљења или платои који су затворени од спољних визура, на прописаној удаљености од насеља и зона изворишта, као и других терена са посебним режимима заштите.

Пројектом депоније мора бити предвиђено дренарање понирућих вода и одводњавање површинских и вода из депоније, са применом технолошке прераде отпадних вода. Укупна дебљина депонованих слојева мора бити пројектована у складу са носивошћу локалног тла и хоризонталном стабилношћу, комбинована са објектима заштите од клизања депоноване масе.

У свим другим теренима, на подручјима високе оводњености, са квалитетним површинским и подземним водама, очуваним ареалом шума и ливадског биља, депоније треба да буде изграђена са подлогом од квалитетних и трајних фолија, са свом саобраћајном, електро, водном и другом инфраструктуром.

Напомиње се да се за депоновање отпада сада користе локације код Лесковца и Врања, али је локација "Жељковац" код Лесковца од стране Општине одређена за регионалну депонију. .

Ограничења развоја су:

За гробља :

- терени у долинским деловима подручја Плана које граде алувијалне наслаге са високим нивоом подземне воде,
- терени у долинама бујичних речних токова.

За депоније:

- ограничења у долинама и на терасама су таква да онемогућавају подизање оваквих грађевина.
- терени изграђени од шкриљаца, су због садржаја глиновите компоненте и бројних водотокова неповољни
- миоценски седименти, уколико су безводни, нису повољни због знатног распрострањања насељских површина.

8) У односу на туризам и рекреацију:

Подручје долине Јужне Мораве кроз које пролази транзитни путни правац међународног ранга Аутопут Е-75 и железничка пруга представљају саобраћајну кичму општине Владичин Хан, која је и прилаз значајној важној перспективној туристичкој зони Власинског језера. Владичин Хан се тако јавља као пункт на транзитном правцу са којег се скреће долином Врле ка Сурдулици и Власинском језеру. У северозападном делу територије Општине издваја се подручје строгог природног резервата Кукавице, као и ловишта на овој планини. У том смислу сва места која се налазе на државном путном правцу I реда (Џеп, Владичин Хан, Житорађа), имају перспективе за лоцирање смештајних капацитета од којих је приступ овим туристички атрактивним локлитетима погодан.

Напомиње се да, поред транзитног, рекреативног, излетничког, ловног и истраживачког туризма и ђачких екскурзија, постоје индиције и за развој бањског туризма, уколико истраживања геотермалних потенцијала покажу да у овој зони, која се наслања на подручје Врањске бање, има потенцијалних извора лековите воде.

Што се потенијала развоја тиче, на самом подручју Владичиног Хана истиче се спортско рекреативни центар "Куњак", а као видиковци и потенцијални и заштићени вредни природни простори истичу се терени Кукавице, Облика, Мањачке планине (обронци Чемерника) као и брдо Кулу са споменичким објектима изнад Владичиног Хана, са које се пружа поглед на долине Јужне Мораве и Врле и Град у целини.

Напомиње се да је за планирање смештајних капацитета потребно имати у виду и остале туристичке и рекреативне атракције ширег подручја због којих би туристи долазили у Владичин Хан као смештајни пункт у близини атрактивних локалитета (природне лепоте првенствено Кукавице и Грделичке клисуре, притока Јужне Мораве, због којих би оправдан био развој транзитног и викенд туризма дуж међународног путног правца, посебно, у комбинацији са ловним туризмом у већ установљеним ловиштима.

Ограничења развоја, поред слабијег квалитета постојеће понуде смештајних и ресторанских капацитетак односе се и на могућности коришћења поменутих локација у ширем окружењу (слаба доступност атрактивним локацијама због лошег квалитета општинских саобраћајница и њиховог

лошег одржавања у зимском периоду), због чега туристи немају већег интереса да посете Владичин Хан и у њему се задрже. Превазилажење оваквог стања је приоритет и предуслов за бржи развој туризма. побољшање у самом Граду.

9) У односу на успостављање друмских и железничких комуникација:

Потенцијали развоја су:

- Долински терени у алувиону Јужне Мораве и благе падине и речне долине имају најбоље потенцијале за успостављање свих врста комуникација у којима се путеви могу градити на заравњеном терену уз обавезу регулације терена у смислу заштите од вода и обезбеђења стабилности на нестабилним падинама. Ови правци су већ искоришћени за постојеће и планиране трасе комуникација.

- Све косе и блаже нагнуте стране могу се користити за изградњу саобраћајница општинског ранга, уколико су изграђене од неогених седимената и шкриљаца Власинског комплекса и ако се налазе на већим нагибима, уз обавезу обезбеђења стабилности падина и дренажа терена, уколико је у њима услед присуства глиновите распадине повећан садржај влаге;

- Терени од неогених седимената на већим висинама, углавном изнад изграђених зона, погодни су за коридор трасе аутопута, који је на источној страни и постављен, а прикључне везе ка насељу, треба планирати на слични стабилним и благо нагнутим теренима (као и за општинске саобраћајнице).
- Долина Јужне Мораве је као једини погодан простор за изградњу железничких комуникација искоришћена за ову сврху још у другој половини 19. века, а од овог основног правца могуће је планирати поједине индустријске колосеке. Долина Јужне Мораве у целини представља природан потенцијал за вођење траса нових коридора савремених железничких комуникација (возови великих брзина), за шта су посебно погодне неизграђене падине долине изнад Владичиног Хана.
- Долина Јужне Мораве је генерално природни потенцијални простор за изградњу пловног пута Дунав – Морава – Вардар – Егејско море, стару идеју која још увек није реализована.

Ограничења развоја су:

- Терени на падинама од неогених седимената и шкриљаца Власинског комплекса у зонама у којима због присуства глине у пукотинама присутна вода или се стварају пштивине, које карактерише потенцијална и актуелна нестабилност падина на локалном нивоу, захтевају пажљива истраживања праваца траса у циљу стабилизације падина ради обезбеђивања стабилности објеката. При пројектовању и темељењу носача стубова нових мостова (за потребе премошћавања долина водотокова) треба имати у виду да је распадање шкриљаца под притиском и повећање садржаја глиновите распадине константно, тако да је носивост чак и при темељењу здраве стене временом измењена.
- За изградњу аутопута најнижи делови долине Јужне Мораве нису погодни због постојеће изграђености.
- Осим коридора већ постојеће трасе железничке пруге, у самом граду нема других слободних погодних терена за изградњу оваквих објеката. Трасу пруге за возове великих брзина кроз сам Владичин Хан могуће је извести надземно (на објекту), односно подземно, чиме би се решио проблем проласка кроз градску изграђену територију, као ограничење за трасу ове пруге. Узводно од Владичиног Хана у производној зони Суве Мораве могућа је изградња индустријских прикључака на постојећу пругу, али је ова зона ван граница Плана генералне регулације Владичин Хан.
- Изграђена територија Владичиног Хана и насеља на самим обалама Јужне Мораве је местимично угрожена у случају изградње пловног пута Дунав – Морава – Вардар – Егејско море, јер елементи трасе захтевају исправљање данашњег речног корита Јужне Мораве и обезбеђење објекта пловног пута у складу са условима терена, а тиме и делимична рушења у изграђеним деловима уз реку.

➤ **Сводна оцена могућности коришћења природних потенцијала у појединим деловима планског подручја**

Природни услови Владичиног Хана и целе Општине су по обиму и квалитету елемената и карактеристика природне средине значајан развојни потенцијал овог простора. Карактеристично је да је овај потенцијал диференцирано распоређен у простору са појавом концентрације на појединим ужим целинама:

- Долине Јужне Мораве, Врле и притока, нарочито зона Владичиног Хана у којој се ове две реке састају, је приоритетно развојно подручје на коме постоји највећа концентрација релативно повољних услова за живот, нарочито за комуницирање (саобраћај) и привређивање, односно за изградњу насеља (геотехнички повољни терени, погодности водоснабдевања идр.). Напомиње се да се на ову зону надовезује јужни део долине Јужне Мораве са улазом у Врањску котлину, тј. зона Суве Мораве, Грамађа и Стубала, насеља на ободу јужноморавске долине и Врањске котлине, кроз која пролазе значајни инфраструктурни коридори. Туристичка атрактивност подручја, такође, није искоришћена у заслуженој мери.
- Остали делови Општине су брежуљкасти и брдско – планински и карактеришу их добри услови за здрав живот, типичну воћарску и сточарску производњу, шумарство, ловни и излетнички туризам, уз нешто теже услове за успостављање комуникација у односу на долињски део Општине.
- На подручју Владичиног Хана сустичу се погодни природни услови за становање, рад и комуницирање, па се због тога она развила у највеће и централно насеље Општине. У оближњим насељима Сувој Морави и Житорађи, такође су развијене делатности, посебно индустрија. Остала насеља у Општини су сеоска са примарном пољопривредом.

3.1.2. СТАНОВНИШТВО – ОПШТИ ПОДАЦИ

(на основу: СТРАТЕГИЈА ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА ОПШТИНЕ ВЛАДИЧИН ХАН 2013-2018.ГОД (Владичин Хан, 2012.год.)

Према Попису становништва, домаћинства и станова у Републици Србији 2011. године на територији општине живи 20871 становника различите етничке припадности са доминантним српским становништвом и становништвом православне вероисповести. Етнички састав становништва чине: Срби (89.33%) Роми (7.20%), и остале националне заједнице (3.47%). У градском насељу Владичин Хан живи 35.18% становништва.

Општина има 51 катастарску општину са исто толико месних заједница и четири месне канцеларије.

Густина насељености на територији општине Владичин Хан је за 26.69% мања у односу на густину насељености у Републици. Густина насељености на нивоу целе општине износи 59.04 становника/км².

Просечан број чланова домаћинства је, према истом попису, 3,03 што је изнад просека Србије, који износи 2,85.

Пад укупног броја становника у периоду 1991-2011. износи 16.30%, док за период 2002-2011 овај пад је нешто блажи 11.7%. Генерално посматрано изразит је тренд пада броја становника што је последица миграторних кретања и негативног природног прираштаја (-9).

Степен образовања у општини је нижи од републичког просека. Око 14% становништва преко 15 година није завршило никакву школу. Од те групе око 70% је неписмено. Већина становништва је завршило основну школу (око 70%). Око 8% има више или факултетско образовање.

Неповољни демографски трендови су резултат стагнације привреде и друштвеног развоја последњих година. Унутрашње миграције (унутар општине, из планинских насеља у седиште општине) су биле изразите и одвијале се у последње четири деценије прошлог века. Спољне миграције (из општине у развијеније регионе) су константне до данас. Осим социо-економских мотива за унутрашње и спољне миграције, највише утицаја на расељавање становништва из планинских насеља је имала веома лоша саобраћајна приступачност тих подручја.

Радни контингент становништва (15-64 година) према полу показује доминацију мушкараца за 8%. Старосна структура становништва указује на добар радни потенцијал општине јер је просечна старост становништва 42 године. Полна структура становништва је у односу 49.61% женске, наспрам 50.39% мушке популације.

Табела .....: Становништво¹ према старосним групама и полу, 2010-2011.

	2010		2011	
	Женско	Мушко	Женско	Мушко
Деца узраста до 6 година (предшколски узраст)	723	714	679	690
Деца узраста од 7-14 година (узраст основне школе)	875	919	888	891
Становништво 15-18 година старости (узраст средње школе)	490	521	465	521
<i>Деца (0-17 година)</i>	1,959	2,015	1,919	1,966
<i>Млади (15-29 година)</i>	1,939	2,121	1,877	2,070
Радни контингент становништва (15-64 година)	6,976	7,629	6,927	7,590

Извор: РЗС - Витална статистика процена средином године

Становништво Општине се већ дуги низ година налази у релативној стагнацији (у првој деценији 21. века и у бржем опадању проузрокованом економском кризом и одсељавањем ради запослења), што све за последицу има концентрацију становништва у општинском центру Владичином Хану (уз благо опадање), док, истовремено сеоска насеља, изуев насеља у долини Јужне Мораве и Врле, бележе депопулацију и старење становништва, брдско-планинска чак и преполовљавање популације и њено изразито старење. На основу анализе демографских трендова утврђени су следећи општи демографски потенцијали и ограничења (подаци се односе на почетак овог века и претходни Попис становништва 2002. године и биће иновирани Пописом 2011.):

Ограничења:

- На подручју општине присутно је константно опадање броја становника у руралним областима. Посебно изражена депопулација је у: Островици, Јовцу, Костомлатици, Равној Реци, Белишеву, Бачвишту, Кукавици, Горње и Доњем Јабукову, Зебинцу, Кацапуну, Лебету). У селима је од 1953. године до 2002., забележено опадање броја становника за 30%. Од 1971. године, просечно у међупописном периоду укупан број становника руралних насеља опадне за око 2000 становника. Само град *Владичин Хан* има седмоструко повећање броја становника (са 1262 на 8529) од 1948.г.
- Поједина насеља су пред *демографским гашењем и одумирањем*: Кукавица, Костомлатица, Островица, Белановце (немају становника од 0-19 година старости), Бачвиште, Срнећи Дол, Равна Река, Зебинце, Горње и Доње Јабуково, Белишево.
- *Негативни природни прираштај* је карактеристичан последњих година, и износи су: 3,9‰(2002.г.), -4,5‰(2003.г.), -3,4‰(2004.) до -3,7‰(2005.). Од 1965.г. (20,1‰), до 1993.г. (3,8‰) уочљив је драстичан пад природног прираштаја, који касније бележи и негативне вредности. Изражени низак наталитет, уз повећан морталитет и лошу старосну структуру, у складу је са укупним депопулацијским трендом, у дугорочном периоду.
- *Неповољна старосна структура* становништва је у селима, где је велики удео старосне групе преко 60 г. (чини 28%) која је већа од групе младог становништва од 0-19 година (22%).
- *Висок је удео породица без деце* (чак 35%), као и са малим бројем деце (28% породица само са једним дететом а 32% породица са двоје деце).
- Веома висок проценат необразованог становништва, чак 32% популације, као и становништва са основним образовањем (27% становништва).
- Евидентан је недостатак довољне развијености терцијарног сектора у којем је мали број запослених, углавном у Владичином Хану и Житорађу.
- *Фертилни контингент* је смањен у насељима: Островица, Белишевом, Равна Река, Зебинце, Горње Јабуково, Јагњило, Доње Јабуково, док жена у фертилном добу нема у *Белановцу, Кукавици, Костомлатици*. Основа ове појаве је већ дугорочни постојећи процес депопулације и *деаграризације*, због негативних тенденција кретања аграра приватног сектора. Разлог тога је динамична индустријализација и урбанизација општинског средишта, што је повукло селидбене руралне миграционе токове ка граду.

Потенцијали:

- Градско насеље Владичин Хан се налази на добром положају, јер је на прометном путном правцу, са предиспозицијама за развој и увећавање. Постојање потенцијалне индустријске зоне на осовини *Прекодолце - Владичин Хан - Сува Морава - Лепеница - Стубал - Прибој*,

којом би се просторно и организовано конституисала владичанско-ханска зона, произвео би прогресивни и позитивни ефекат на читаво подручје (и шире).

- Висока искоришћеност радног контингента од 73,4% је квалитетан радни и развојни потенцијал.
- Образовна структура општине иако у целини незадовољавајуће повољна, има позитиван тренд. Средњи ниво образовања који преовладава у подручју, одговара за већину услуга и делатности којима се бави становништво. Удео високообразованог кадра у укупном, у граду константно годинама расте (1981.г.-6%, 1991.г.-8% до 2002.г.-12%).
- Бележи се пораст броја домаћинстава у односу на предходне пописне године, за град и села.
- Општински центар *Владичин Хан* показује позитивне трендове насељености и природног прираштаја. Такође по позитивним вредностима издвајају се и: *Житорађа, Прекодолце, Репинце, Стубал, Гариње, Лепеница*.
- Фертилни контингент жена на нивоу општине (46,6%), првенствено града (54%) али и појединих села, даје основу за побољшање демографске структуре становништва.
- Аграрна делатност се, као полазиште регионално-функционалног развика Владичиног Хана трансформисала у агро-индустријску, заједно са осталим комплементарним делатностима, као и функцијама терцијарног сектора. Неопходно је створити услове да се становништво усмерава, и квалификује тј. запошљава у већ афирмисаним гранама, у првом реду, као и у другим перспективним гранама привреде, како би се демографска слика овог краја оправила у будућности (у дугорочном периоду).

3.1.3. ДРУШТВЕНИ АСПЕКТ – СОЦИЈАЛНА ИНФРАСТРУКТУРА И КВАЛИТЕТ ЖИВОТА

Услед депопулације, долази до смањења и онако малог броја корисника јавних служби и услуга, па је њихова квалитетна организација још више отежана у изразито аграрним насељима општине, те се у наредном периоду може догодити редукација или гашење појединих централних садржаја као неминовност овог подручја. Првенствено се мисли на последице неповољне старосне структуре становништва општине и слабији развој прерађивачких капацитета и пратећих услуга.

Проблеми који су се испољили у функционисању објеката јавних служби се свode на следеће:

- уситњеност појединих насеља, као и њихова недовољно квалитетна међусобна повезаност доводи до нерационалне употребе објеката јавних служби,
- низак ниво комуналне опремљености, што ствара проблеме у функционисању објеката јавних служби у највећем броју сеоских насеља у Општини, посебно кад су у питању обавезне установе јавних служби – основно образовање и примарна здравствена заштита у руралном подручју,
- неодговарајући простор објеката за основно образовање у великом броју насеља,
- запуштеност домова културе у свим сеоским насељима који су углавном изгубили своју основну намену и користе се само у друге сврхе (администрација, трговина),
- недовољну опрему школског простора, укључујући физкултурне сале, водовод, канализација, електро-инсталације и телекомуникације, у великом броју подручних школа у руралном подручју,
- недостатак предшколских установа – малих група у појединим сеоским насељима,
- потреба за организованим превозом ученика средњих школа, уз могућност организације јавног општинског превоза и прилагођавање времену наставе (удаљена насеља западног подручја Општине),
- недовољан простор Дома здравља у Владичином Хану и његова непотпуна опремљеност специјалистичким службама,
- недостатак апотека и специјалистичких служби у здравственим станицама и амбулантама, итд.

Образовање: У општини Владичин Хан установе образовања заступљене су у оквиру предшколског образовања и васпитања, основног, средњошколског образовања. Историја развоја школства у Владичином Хану почиње 1888. када је почела са радом основна школа. Данас општина има две предшколске установе, четири основне школе и две средње школе. Установе осмогодишње основне школе налазе се две у Владичином Хану, по једна у Стубалу и Џепу, а четвороразредне школе су у: Кунову, Летовишту, Сувој Морави, Кржинцу, Полому, Прекодолцу, Житорађи, Богошеву, Грамађу, Лепеници, Мазарићу, Прибоју, Врбову, Кознци, Лебету, Љутежу, Мањку, Мртвици, Репишту, Ружићу и Теговишту. Матични дечји вртић налази се у Владичином Хану, издвојена одељења су у Врбову, Грамађи, Житорађи, Кунову, Лепеници, Летовишту, Мањку, Мртвици, Полому, Прекодолцу, Стубалу, Сувој Морави и Џепу.

Када се посматра образовна структура становништва може се уочити да 29% становника/ца, има средњу школску спрему. У поређењу са републичким просеком, евидентно је да општина има мањи проценат становништва са средњом стручном спремом од републичког. Процент становништва са вишом школом је мањи, а проценат становника/ца са високом школом је значајно мањи од републичког просека. Становништво без школске спреме има учешће у образовној структури са 13.24%. Од укупног броја становника без школске спреме 83 % чине жене. Овакав однос у структури становништва без школске спреме је алармантан и има своје рефлексије на запосленост у општини.

Здравствена заштита: Рад на здравственој превентиви, заштити и уопште ширењу здравствене културе обавља Дом здравља Владичин Хан. Он има све службе предвиђене Законом о здравственој заштити организоване као организационе јединице које чине целину. У свом саставу Дом здравља има здравствене станице Џеп, Стубал и Прекодолце које су лоциране у истоименим селима и здравствене амбуланте Мањак, Белишево, Јагњило и Јастребац. Све здравствене станице и амбуланте осим Белишева и Јагњила раде у објектима власништва Дома здравља Владичин Хан.

Социјална заштита: Процент становника који користе социјалну помоћ на подручју општине је на нивоу републичког просека. Подаци добијени из националних званичних статистичких извора показују тренд повећања броја корисника социјалне заштите, што највећим делом јесте последица промене начина евидентирања и категоризације лица која остварују право на социјалну помоћ. Разлог такође лежи и у паду привредне активности.

Верски објекти: На територији општине постоји велики број верских објеката међу којима свакако треба поменути Храм Светог Кнеза Лазара и свих српских мученика и великомученика у Владичином Хану чија је изградња почела деведесетих година, затим Манастир Светог Илије у селу Кацапун из 9. Века и манастир Пресвете Богородице у селу Мртвица из 13. Века.

Установе културе у Владичином Хану настају почетком XX века када је оформљена и прва читаоница. Данас, носилац културних дешавања у Владичином Хану је свакако Установа Центар културе Владичин Хан и Установа Библиотека "Вук Караџић" Владичин Хан. Основна делатност Центра културе је културно уметничка, која у основи подразумева уметничко стваралаштво и сценску уметност. Центар културе је тренутно смештен у свом објекту који поред осталог има и биоскопско позоришну салу са уграђеном савременом опремом за приказивање филмова, изложбени простор и простор за дискотеку. Међутим присутни су проблеми везани за материјално - техничку опремљеност објекта која тренутно није на потребном нивоу. Библиотека "Вук Караџић" у свом фонду има преко 20.000 наслова и укупно 233 читаоца, од чега у селу Стубал, где се налази издвојено одељење, 71. Проблеми везани за ову установу су свакако ти што не поседује адекватан смештајни простор са читаоницом. У Владичином Хану од 1983. године у континуитету ради Културно уметничко друштво "Бранислав Нушић" које негује обичаје и традиције не само овога краја већ и целе Србије. Тренутно броји 272 члана а освајало је награде за најбољу кореографију, најбоље изведену кореографију и успешан истраживачки рад, како у земљи тако и на фестивалима у Француској, Немачкој, Шпанији, Италији, Бугарској, Румунији и Грчкој. Владичин Хан разним културним манифестацијама обележава све значајније датуме и празнике, а слава Владичиног Хана је Видовдан - 28. јун.

Спорт: Општина Владичин Хан има традицију у спорту. На територији Општине Владичин Хан активни су следећи спортски клубови: Фудбалски клуб "Морава" са 110 чланова. Кошаркашки клуб "Морава" са 70 чланова. Рукометни клуб "Морава" са 35 чланова. Женски рукометни клуб "Морава" са 35 чланица. Одбојкашки клуб "Морава" са 30 чланова. Клуб дизача тегова "Морава" са 15 чланова. Кик бокс клуб "Морава" са 15 чланова. Већина клубова за своје активности користи спортску дворану која у свом саставу има и теретану као и простор предвиђен за куглану.

SWOT АНАЛИЗА – ДРУШТВЕНИ АСПЕКТ (на основу СТРАТЕГИЈЕ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА ОПШТИНЕ ВЛАДИЧИН ХАН 2013-2018.ГОД (Владичин Хан, 2012.год.)

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
- Постојање спортског центра, олимпијског базена, спортских терена и спортске хале - велике могућности за спорт и рекреацију - Постојање наменског објекта за културно-уметничку делатност и технички опремљени биоскоп - Традиција, искуство и стручно образовни кадар - Учешће школа у развојним пројектима - Добра сарадња образовних установа са локалним заједницама и НВО - Велики број ученика користи савремене ИТ - Модерно опремљена библиотека - Постојање разноврсних културних манифестација - Визуелни идентитет локалитета културно - историјског наслеђа - Традиција и разноврсност спортских клубова - Вишенационална средина и толерантни односи - Добра сарадња Рома са локалним институцијама - Програми образовања и едукације Рома - Повољан удео жена међу носиоцима највиших положаја у локалној власти - Реализовани пројекти усмерени на родна и мањинска права	- Лоша опремљеност и недостатак савремених наставних средстава. - Недостатак сарадње између привреде и школа (нема могућности за практичну наставу) - Девастирани објекти школа у сеоским насељима - Неадекватни простор библиотеке и непостојање читаонице. - Значајан број деце са сметњама у развоју и недостатак њихове интеграције у друштвени живот локалне заједнице - Недостатак простора за рад аматера - Напуштени домови културе у сеоским насељима (нерешени имовинско правни односи) - Недостатак адекватних и разноврсних простора за спорт и рекреацију - Низак стандард становништва - Низак степен образовања - Недостатак активних невладиних омладинских организација - Недостатак адекватних база података за евиденцију о корисницима социјалне заштите - Изузетно лоша старосна структура у руралним деловима општине - поједина планинска села су пред гашењем - Висока вредност негативног природног прираштаја ; - Депопулација . - Емиграција радно способног становништва и врло висока
МОГУЋНОСТИ (ШАНСЕ)	ПРЕТЊЕ
- Модернизација и осавремењавање опреме у образовању и здравственој заштити уз континуирану едукацију образовних и здравствених радника. - Побољшање сарадње између институција (јавна предузећа, школе, здравство, локална самоуправа ...) - Стварање јаке и ефикасне службе одржавања, развијања и пласмана инфраструктурних услуга (јавне и/или приватне). - Субрегионални и регионални карактер специјализоване здравствене инфраструктуре - Интеграциони процеси у свим областима - Афирмација принципа државности културних заједница - Афирмација и успеси националног спорта - Декада Рома, Национални и интернационални пројекти - Сарадња са НВО из окружења - Пројекти у области неформалног образовања младих, родних и мањинских права - Повећање издвајања из општинског буџета за реализацију пројекта из	- Запостављеност региона од стране Републике - Велики утицај политике на друштвени и привредни развој грађана - Реформа и рационализација образовног система и здравственог система - Економска криза и рационализација државног и локалног буџета - Нестабилни услови пословања (политика, сиромаштво) - Миграција становништва како у делу општине из села у град, тако и према богатјем северу земље - Смањење државних инвестиција у развој локалне инфраструктуре - Повећање броја незапослених и лош социо-економски положај грађана - Запуштање и пропадање постојеће социјалне инфраструктуре као последица демографског пражњења села . - Недовољно активна брига и спровођење мера заштите природних и културно – историјских вредности . - Неусклађеност образовног профила

3.1.4. МРЕЖА НАСЕЉА

Општину Владичин Хан карактерише недовољна развијеност и активност у појединим секторима делатности, поготово производним и прерађивачким капацитетима (упркос постојећим капацитетима) и организацијом појединих услуга, што се негативно одражава и на постојећу мрежу насеља. Слична ситуација је и у околним општинама, посебно брдског предела, које су такође слабије развијене, те се на основу овога може констатовати да су присутне тешкоће регионалног карактера, превазилазећи локалне оквире.

Слабе материјалне могућности општинске власти условљавају и одговарајуће субвенције од стране републичке владе, како би подстакла процес комуналног и урбаног опремања насеља. Мрежа насеља је дисперзног типа, условљена топографским карактеристикама. Насеља у долинској зони су популацино највећа, развијенија и опремљенија, док су она у брежуљкасто – брдском и планинском делу ситнија, слабије инфраструктурно повезана и опремљена, а ниво

услуга и централних садржаја у њима је нижи, као и степен концентрације становништва и делатности. Захваљујући локацији секундарних и терцијарних делатности, изразито неаграрна структура делатности и становништва јавља се само у Владичином Хану. У насељима до 1000 становника ван Јужноморавске долине интензивни су процеси емиграције, депопулације и старења становништва, услед неповољне економске ситуације. Деаграризација као процес који води смањивању броја становника ојентисаних ка пољопривреди, још увек је слабо изражена, што са аспекта развоја мреже насеља не мора да представља проблем, јер опремање и развој сеоских подручја и квалитета живљења у селима треба да иде упоредо са развојем економске моћи становништва и пораста индивидуалног стандарда, али и улагањима друштвене заједнице у развој села.

Према ППО Владичин Хан из 2010. сва насеља су сврстана у оквиру пет рангова **центра и насеља**:

- општински центар: Владичин Хан ;
- субопштински центри: Џеп и Стубал;
- локални центри: Прибој, Лепеница, Јагњило, Јастребац и Белишево;
- развијенија и популациона већа сеоска насеља: Сува Морава, Репинце, Прекодолце, Поллом и Житорађе;
- примарна сеоска насеља: Балиновце, Бачвиште, Белановце, Брестово, Врбово, Гариње, Горње Јабуково, Грамађе, Декутинце, Доње Јабуково, Дупљане, Зебинце, Јовац, калиманце, Кацапун, Козница, Копитарце, Костомлатица, Кржинце, Кукавица, Куново, Лебет, Летовиште, Љутеж, Мазараћ, Манајле, Мањак, Мртвица, Островица, Равна Река, Рдово, Репиште, Ружић, Солачка Сена, Срнећи Дол, Теговиште и Урвич.

Оваква систематизација насеља се углавном задржала и до данас, уз изражену депопулацију и старење становништва примарних сеоских насеља, док су насеља која су имала одређени централитет стагнирала или популационо мање опадала (изузев локалних центара западног брдско-планинског дела општине који су популационо мањи него почетком века и смањена им је централна улога за околна насеља).

Владичин Хан - центар истоимене Општине и гравитационо средиште. Ово насеље је популационо највеће и носилац је општинског привредног развоја. У њему доминирају стамбена подручја, привредни и објекти јавних служби. Као центру општине, Владичин Хан представља центар свим околним насељима, посебно насељима из централне зоне. То је административни, здравствени, образовни, културни и трговачки центар Општине због чега му гравитирају сва насеља општине. Владичин Хан је једино урбанизовано насеље, у којем је терцијарни сектор најзаступљенији, иако не доминира.

Субопштински центри Џеп (182 становника) и Стубал (1072 становника) су други гравитациони центри Општине, којима гравитирају сва насеља северног (Репиште, Гариње, Копитарце, Мртвица, Теговиште, Манајле, Дупљане, Ружић, Козница, Љутеж, Мањак, Лебет гравитирају Џепу), односно јужног дела Општине (Мазараћ, Прибој, Островица, Јовац, Кацапун, Бачвиште, Лепеница, Врбово, Богошево, Грамађе, Декутинце гравитирају Стубалу). Разлог за то су њихова саобраћајна доступност околним насељима, али и њихова функционална обележја. У субопштинском центру Џеп налази се осморазредна ОШ „Војвода Радомир Путник“, здравствена станица, пошта и седиште је Месне канцеларије. Такође, субопштински центар Џеп, због положаја уз саобраћајни коридор Е-75, карактерише развијена угоститељска делатност (мотел „Џеп“). Постоје потенцијали за развој привреде, које, свакако, у будућем периоду треба унапредити (постојање погона за папирне амбалаже, могућност за активирање каменолома). У субопштинском центру Стубал налази се ОШ „Вук Караџић“, предшколска установа, здравствена станица, пошта, железничка станица и др. Због близине индустријске зоне, смештене у суседним насељима – Лепеници и Сувој Морави, развој великих привредних капацитета је нереалан, али треба подстицати развој малих и средњих предузећа.

Насеља Прибој, Лепеница, Јагњило, Јастребац и Белишево су раније били локални центри и у њима су смештене месне канцеларије којима гравитирају околна насеља. На жалост, после 2002. становништво неких се изразито смањило, чак и преполовило. Саобраћајно су добро повезани са општинским центром коме гравитирају. У насељима Прибој и Лепеница постоји могућност за даље унапређење привредне делатности и то у Прибоју кроз развој малих и средњих предузећа а у Лепеници кроз даљи развој постојеће индустријске зоне.

Развијенија и популационо већа сеоска насеља (Сува Морава, Репинце, Прекодолце, Полом и Житорађе) налазе се у гравитационој зони Владичиног Хана. Демографски су највећа насеља (уз Владичин Хан). Карактерише их релативно добра инфраструктурна опремљеност, добра саобраћајна повезаност са општинским центром, повољна демографска обележја, уз тенденције развијања транзитног туризма и развој смештајних капацитета за околна туристичка подручја (Кукавица, Јовачка језера, Власинско језеро идр.). У овим насељима смештени су већи индустријски капацитети и, у односу на остала насеља Општине, релативно добро развијена приватна иницијатива на пољу привредне активности. Осим тога, ово су насеља, изузев Владичиног Хана, у којима је најразвијенији терцијарни сектор и карактерише их трансфер аграрног становништва у неаграрно .

Остала насеља припадају групи примарних сеоских насеља, која гравитирају општинском и субопштинским центрима Насеља Костомлатица (10 становника), Кукавица (19 становника), Островица (25 становника), Срнећи Дол (29 становника) и још неколицина насеља са мање од 50 становника су веома неразвијена, ниских густина насељености, лоше инфраструктурно опремљена, што указује на веома тешке животне услове у њима, потпуну неразвијеност и у фази су демографског гашења. На нивоу примарних насеља, секундарне и терцијарне активности су готово, у потпуности неразвијене. Сва примарна сесока насеља су скоро искључиво пољопривредне оријентације, при чему је пољопривреда примитивна, на ниском нивоу развијености. Уз адекватну валоризацију природних ресурса, у овим насељима, постоји могућност за развој сеоског туризма, са целогодишњом понудом, уз планински, еко и ето- туризам, ловни туризам, производњу еко-хране, етно-занатских производа и др.

Посматрајући просторно-функционалне односе међу насељима и миграторна кретања становништва унутар територије Општине Владичин Хан, може се закључити да општински центар има велики утицај на сва насеља која му гравитирају, и на тај начин делује свим својим функцијама и утиче на њихову трансформацију.

Основне карактеристике мреже насеља и предиспозиција за развој насеља општине Владичин Хан су:

- добар геосаобраћајни положај и повезаност општине са центром Пчињског округа – Врањем, суседним општинама – Сурдулицом, Лесковцем, као и осталим центрима дуж коридора 10., републичким центром Београдом, као и суседним државама – Бугарском и Македонијом, омогућава лаке комуникације људи, роба и капитала,
- могућности развоја прерађивачких грана индустрије, развоја трговина и складиштења, саобраћаја, туризма итд., с обзиром на транзитни положај на коридору кроз Јужноморавску долину,
- изражена депопулација сесоког подручја ван Јужноморавске долине и долине Врле, уз истовремену концентрацију становника у Владичином Хану и околним насељима,
- главни развојни центри су Владичин Хан, као и насеља у долинама река Врле и Јужне Мораве, која представљају гравитационе центре Општине;
- општински центар Владичин Хан представља главни управни, економски, привредни и културни центар Општине, коме директно и индиректно гравитирају сва насеља.

Карактеристике мреже насеља општине Владичин Хан су, пре свих, њихова неразвијеност у скоро свим секторима делатности. Изражена је привредна заосталост, лоша инфраструктурна опремљеност, недовољна развијеност јавних служби, а то је све проузроковало да Владичин Хан буде једно од највећих емиграционих подручја овог дела Србије. Становници углавном мигрирају у општински центар и друге веће центре, а регистрован је велики број људи који одлазе на привремени рад у иностранство. Најразвијеније насеље је општински центар, који највише утиче на просторно - функционални развој општине, док су поједина насеља на прагу гашења.

На територији општине Владичин Хан можемо издвојити следеће *потенцијале*:

- повољан географски положај (железничка пруга и аутопут – Е-75)
  - нетакнута природа, нарочито у брдско-планинском делу Општине као потенцијал за производњу здраве хране;
  - развијен сточни фонд квалитетне расе стоке;
  - постојање спортског центра, олимпијског базена, спортских терена и спортске хале у Владичином Хану – велике могућности за развој спорта и рекреације, али и туризма;
  - велика природна богатства (реке, Грделичка клисура, планински предели, итд.);
-

- даљи развој сеоског туризма уз изградњу инфраструктуре и пратећих објеката у селима;
- пољопривредно и шумско земљиште - богатство биљним и животињским светом (лековито биље и гљиве);
- повољни услови за развој лова и риболова; (гајење пастрмке у приватним рибњацима);
- заштићени споменици културе, добра која уживају предходну заштиту и строги резерват природе (Кукавица);
- постојеће манифестације итд.

На територији општине постоје следећа *ограничења*:

- веома лоша комунална опремљеност сеоских насеља (многа насеља немају водовод или је потребно проширење односно реконструкција постојеће мреже; највећи број насеља нема канализацију);
- недовољно развијен систем објеката јавних служби;
- неконтролисано одлагање чврстог и течног отпада ;
- лош квалитет путева и потреба за њиховом реконструкцијом;
- недостатак сточних гробаља;
- неистражени природни ресурси;
- велика незапосленост и недовољна тражња радника;
- неискоришћеност постојећих капацитета;
- недовољна искоришћеност туристичких ресурса;
- уситњеност земљишног поседа;
- миграције становништва;

3.1.5. СТАЊЕ ПРИВРЕДЕ И ВАЛОРИЗАЦИЈА ПОТЕНЦИЈАЛА И ОГРАНИЧЕЊА

Привреду општине Владичин Хан карактерише неразвијеност која се огледа у малом друштвеном производу, ниском стандарду, ниској запослености и веома малим инвестиционим активностима, на простору Општине, упркос постојећим потенцијалима. Значајни природни потенцијали општине Владичин Хан (пољопривредно земљиште, водни ресурси, шуме и шумска земљишта, повољна клима, хидрографска мрежа, пејзаж, орографија и др.) нису коришћени у мери у којој заслужују. Недостатак просторно - планске стратешке документације која би на адекватан начин валоризовала и поставила основ за употребу природних и створених ресурса у складу са принципима одрживог развоја, као и укупна привредна и политичка ситуација, економски и демографски токови у овом делу Балкана утицали су и допринели општој стагнацији и привредном заостајању овог простора.

Према степену развијености јединица локалних самоуправа, Општина Владичин Хан припада IV групи изразито недовољно развијених јединица локалних самоуправа (девастирана подручја), чији је степен развијености испод 60 % републичког просека (Уредба о утврђивању јединствене листе развијености региона и јединица локалне самоуправе за 2014.г. "Сл. гласник РС", бр. 104/2014). Остварени национални доходак и висина остварених инвестиција по глави становника у општини је далеко испод републичког просека.

Препознатљивост привреде општине Владичин Хан изван локалних оквира утемељена на производњи прехрамбених производа, грађевинског материјала и дрвном индустријом, папирне амбалаже и пластифицираних производа знатно је умањена током последњих година. Одрас је опште привредне ситуације у Србији чија су основна обележја још увек незавршени процеси реструктурирања предузећа на различитим нивоима (власничко, технолошко, кадровско, организационо и др.). То је додатно нагласило проблеме застареле програмске оријентације, неприлагођене структуре кадрова уз изражен проблем вишка запослених. Поред тога, недовољна заинтересованост и мотивисаност становништва уз неразвијеност тржишног система пословања и институционално-организационе подршке ефектуирало је тек иницијалним развојем предузетништва уз још увек недовољно квалитетним унапређењем услова живота, посебно у руралном подручју. Већина индустријских предузећа више није у функцији, а велики број запослених радника у овој грани је остало без посла. Разлози за овакво стање су многобројни, почев од лоше економске политике на свим нивоима, затим неувођења иновација у производњи, превеликог броја запослених, непостојања повољних кредита, спорој приватизацији и спорим институционалним реформама.

Досадашњи развој је у првом реду био везан за коришћење потенцијала за пољопривреду, који су примарна вредност овог краја, као и за развој привредних капацитета чија се производња заснивала на преради пољопривредних производа, дрвета и минералних сировина (камена), као и коришћењу мање квалификоване радне снаге и коришћењу предности положаја саме општине која се налази у јужном делу Србије, на равничарском терену Јужноморавске долине и благо заталасаном терену побрђа, односно планинским зонама које окружују долину Јужне Мораве, кроз коју пролазе најважнији друмски и железнички правци из Европе ка Грчкој, који повезују планско подручје са удаљенијим тржиштима. Због тога су највише били активирани и развијани програми из области прехранбене, текстилне, металске, дуванске, дрвне индустрије, прераде грађевинских материјала и др. Предузећа су сконцентрисана у Владичином Хану и индустријској зони између Лепенице и Суве Мораве, као и у зони Прекодолце - Житорађа.

Уочавајући привредне потребе, као и потребу планирања урбаног развоја посебне намене усмерених на привлачење нових инвестиција, општина Владичин Хан је усвојила урбанистичке планове" којим се определила за развијање постојећих и отварање нових радних зона за производне, складишне и сервисне функције. У радним зонама ће се обезбеђивати простор за мала и средња предузећа, складишне капацитете, бизнис инкубаторе и друге садржаје. Очекује се да ће развој индустријске зоне ЈУГ имати позитиван утицај на запосленост (директну и индиректну) и то не само у Владичином Хану већ и у Сурдулици и Врању. Индустријска зона "Југ" у Владичином Хану смештена је између реке Јужна Морава на истоку и главног железничког коридора на западу. У непосредној близини пруге је постојећи државни пут који повезује градове Владичин Хан и Врање. Дуж источне стране индустријске зоне "Југ" пролази део међународног пута Е-75, Београд-Ниш-Скопље-Солун. Пројекат развоја индустријске зоне у Владичином Хану је у складу са националним, локалним, правним и политичким оквиром који је тренутно на снази у Републици Србији. Група стратегија и правних докумената Србије препознају развој индустријског парка као значајан инструмент за друштвено-економски развој земље. Неке од најважнијих стратегија у овом контексту су Стратегија развоја слободних зона у Србији за период 2011-2016., Национална стратегија запошљавања (2011-2020) као и Стратегија подстицања и развоја страних инвестиција. На регионалном и локалном нивоу развој индустријске зоне у Владичином Хану је у складу са Регионалном развојном стратегијом Јабланичког и Пчињског округа и Регионалним планом (2008.--2012.), а такође се наводи као један од најважнијих покретача развоја у Стратегији развоја општине Владичин Хан. Посматрано са друштвено-економског становишта, развој индустријске зоне је оправдан за заједницу са индустријском осномом као што је Владичин Хан који се годинама суочава са озбиљном друштвено-економском стагнацијом и/или назадовањем.

Пољопривреда је доминантна делатност ванградског становништва, најразвијенији су ратарство, воћарство и сточарство, у првом реду, говедарство и свињарство, док су остале пољопривредне гране заступљене углавном за сопствене потребе. Од ратарских култура највише се гаје кукуруз и пшеница, а од воћа најзаступљенији су јабуке, шљиве и вишње, а у последње време и јагодичасто воће за којим постоји све већа потражња ос стране агроиндустрије. Плантаже се налазе у селима Житорађе, Прекодолце, Грамађе, Врбово, Белишево и Равна Река. С обзиром да постоји тржиште и потражња за воћем, а и да сви услови на територији општине, како на нижим тако и вишим теренима, погодују за његово узгајање, будућност пољопривреде Владичиног Хана треба даље усмеравати у правцу развоја управо воћарства.

Иако на транзитном путном правцу, коридору Х, који јужноморавском долином спаја Западну и Средњу Европу и Србију са Јужном (Грчка, Турска), Владичин Хан не остварује значајније добити од туризма. Од свих општина Пчињског округа, Владичин Хан спада у оне са најмањим бројем остварених ноћења. Смештајни капацитети заснивају се на хотелу у Владичином Хану (који је у лошем стању) и неколико мањих мотела у околини.

У константном успону су трговина, саобраћај и остале услуге, угоститељство и др. којима се углавном баве традиционално организоване самосталне радње, при чему је приватни сектор тај који значајније приходује, док процес трансформације друштвених предузећа није још увек донео очекиване ефекте. Повољност саобраћајног положаја до сада није искоришћена у потпуној мери, у последње време је и сарадња приватног сектора пољопривредних произвођача и прехранбене индустрије лошија него раније, а триистичка привреда је недовољно афирмисана. Стога се, као плански предуслов, намеће идеја да трасу коридора Х треба искористити у правцу функционалне организације простора општине и јаче просторно-функционалне интергисаности на локалном и регионалном нивоу.

SWOT АНАЛИЗА - ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ на основу СТРАТЕГИЈЕ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА
ОПШТИНЕ ВЛАДИЧИН ХАН 2013-2018.ГОД (Владичин Хан, 2012.год.)

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
- Повољан саобраћајно - географски положај општине Владичин Хан на магистралном друмском и железничком правцу , коридору X. - Географска разноликост и очувана природа . - Резерве металних и неметалних сировина : стронцијум, францијум, рађевини камен, шљунак, песак и цигларска глина, лапорац, зеолит, туф) - Подручје са добрим условима за развој обновљивих извора енергије: • Хидро-потенцијал локалних река • Геотермални -потенцијал • Еолски потенцијал (потенцијал ветра) • Соларни потенцијал • Био-маса из шумарства и пољопривреде. - Неограничен капацитет пријема произведене електричне енергије (400 kV далековод пролази поред локација за развој обновљивих извора енергије) - Обрадиво земљиште доброг квалитета - Подручје са изузетно добрим условима за развој пољопривреде (ратарство, воћарство, повртарство у заштићеном простору, сточарство) - Шумско богатство са вредним састојинама црвене букве на планини Кукавици. - Постојање туристичких атрактивних локалитета (долина Јужне Мораве и њених притока, Кукавица, Чемерник, Јовачка језера) - Разноврсност објеката традиционалне народне архитектуре, споменика, урбаног градитељства и спомен обележја. - Људски потенцијал - постоји стручни кадар способан да обавља послове из различитих области - Израђен Ауто-пут Е-75 као део Коридора X - Постојећи производни капацитети (новоотворени производни погони, као и погони који тренутно не раде) - Организованост предузетника (удружење предузетника Ковач, локална удружења пчелара...) - Спремност органа локалне самоуправе за подршку локалним иницијативама развоја - општина има развијене секторске стратешке документе и/или акционе планове	- Низак степен укупне развијености подручја - Висока стопа незапослености - Низак доходак по глави становника - Неразвијена физичка и економска инфраструктура - Неискоришћеност постојећих капацитета и низак ниво искоришћености локалних развојних ресурса - Недовољно развијено предузетништво - Техничко-технолошка заосталост и застарелост постојеће производње - Нерешени правно-имовински односи као последица неуспешних приватизација (велики број фирми у стечају) - Недовољна конкурентност локалних предузећа (ниска техничка опремљеност, застарела опрема, низак степен финализације и стандардизације производа). - Уситњени поседи и застарела механизација - Висок степен зависности пољопривредне производње од временских услова (нефункционисање локалних система за наводњавање) - Недовољни капацитети постојећих туристичких садржаја - Слаба опремљеност смештајним и услужним капацитетима.
МОГУЋНОСТИ (ШАНСЕ)	ПРЕТЊЕ
- Развој привредно-индустријске зоне „Сува Морава“ - Израдња коридора за пруге великих брзина - Израдња мини хидро електрана и коришћење обновљивих извора енергије . - Израдња и ревитализација постојећих система за наводњавање - Нижи трошкови рада у односу на ЕУ - Оснивање центара за обуку и демонстрационих фарми - Оснивање сточарског репродукционог центара набавка матичних стада: крава, оваца, коза . - Развој ратарства сточарства, воћарства и повртарства у заштићеном простору . - Развој производње висококвалитетних производа (здрава храна, органска производња, интегрална производња) - Развој прерађивачко – прехранбеног сектора - Побољшање продуктивности примене нових технологија - Стварање робних произвођача и прерађивача - Брендирање и заштита географског порекла меда . - Могућности едукације - обуке и преквалификације незапослених и перманентне едукација предузетника усмерено ка унапређењу развоја МСП и предузетништва	- Нестабилни услови пословања - Лоше искуство са приватизацијом - Неизвесност изградње коридора за пруге великих брзина - Незапосленост и сиромаштво - Недостатак инвестиција и неповољни услови кредитирања - Развојна рецесија (привредна, туристичка ...). - Нерационална употреба природних ресурса , поготово пољопривредног земљишта и вода . - Непланска сеча шума која отвара пут ерозији . - Велике осцилације у обиму производње, квалитету и тржишним ценама пољопривредних производа - Одлагање изградње / ревитализације система за наводњавање - Недостатак специјализованих знања и ниска продуктивност - Велике потешкоће и трошкови приликом оснивања нових предузећа - Честа промена прописа / услова пословања

- Обележавање бициклистичких и шетачких стаза и умрежавање са постојећим у региону - Постојање фондова / програма (ЕУ, Влада Србије, донатори)	

3.1.6. ИНФРАСТРУКТУРА

(напомена: стање ће се додатно и детаљно анализирати током израде Нацрта планана основу услова и података надлежних служби)

Саобраћајна инфраструктура

Кроз Владичин Хан протиче река Јужна Морава, која са својим притокама у великој мери дефинише просторно уређење града. Од давнина су њеном долином пролазили важни путеви, тако да се град развијао као важан транзитни саобраћајни чвор. Данас се веза са окружењем остварује преко друмских саобраћајница и железничком пругом. За Владичин Хан је од значаја и близина државних граничних прелаза са суседним државама (Проход Пчињски према Македонији – 52 km и Стрезимировци према Бугарској – такође 52 km).

У саобраћајном смислу подручје Плана се ослања на новоотворени Ауто-пут Е-75 (државни пут IА реда А1), преко кога се остварују директне везе са Нишем, Београдом и Републиком Македонијом (уз који је и стари државни пут I реда – бивши магистрални пут), као и на правац државног пута IБ реда бр. 40 (Владичин Хан – Сурдулица – државна граница са Бугарском (гранчни прелаз Стрезимировци).

Од државних путева II реда издваја се државни пут IIA реда пут бр. 258 (веза са државним путем А1 (петља Лесковац центар) – Лесковац – Владичин Хан – Врање – Бујановац – државна граница са Републиком Северном Македонијом), који у општинском центру представља примарну саобраћајницу. Мрежу државних путева IБ реда чини још и државни пут бр. 436 (Стројковце - Вучје –Владичин Хан), пут бр. 473 (Лепеница – Урманица Градња – Власе (веза са државним путем 227), пут бр. 441 (Владичин Хан – Лепеница – Грамађе – Сурдулица) и пут бр. 440 (Житорађе – Дикава – Мачкатица).

Укупна дужина категорисане путне мреже износи 362 km, са учешћем путева са савременим коловозом од свега 31,7%. Путну мрежу чини 6,6 km државних путева I реда (1,82%), 79 km државних путева II реда (21,3%) и 277 km општинских путева (76,5%), што је изнад републичког просека..

Значајнији обим саобраћаја изжен је на државном путу А1 и државном путу 258. На осталим државним путевима обим саобраћаја није у сагласности са њиховим рангом и не бележи значајније повећање последњих година. Ниво услуге на путевима указује на неопходност њихове реконструкције и модернизације, што се пре свега односи на непотпуне и неадекватне попречне профиле.

Територијом Општине пролази магистрална једноколосечна електрифицирана железничка пруга нормалног колосека Београд – Младеновац – Ниш – Прешево – граница Македоније, за јавни путнички и теретни железнички саобраћај. Железничка станица Владичин Хан, која је лоцирана у самом насељском центру, има укупно 5 оперативних колосека. На територији Плана се налази и железничка станица „Прибој Врањски“ са малим обимом саобраћаја.

Локални и међуградски јавни саобраћај се воде трасама државних путева I и II реда, што је условило мањи степен повезаности сеоских насеља са општинским центром. Аутобуске станица је лоцирана на левој обали реке Врле и располаже са шест перона и другим пратећим објектима. По структури и функционалности објекат задовољава тренутне саобраћајне потребе.

Главна бензинска станица је лоцирана је у самом центру насеља Владичин Хан. Са становишта потребе насеља може се оценити као задовољавајућа, док је за потребе становништва околних насеља потребно реализовати још објеката ове намене. Станица за снабдевање течним нафтним гасом је лоцирана на државном путу IБ реда бр. 40 према Сурдулици.

Површине за паркирање организоване су уз јавне садржаје и својим капацитетом, у појединим случајевима, не одговарају потребама што представља проблем несметаном одвијању саобраћаја, поготово у централној градској зони.

Организовани бициклистички и наутички саобраћај није заступљен. Непостојање издвојених и обележених бициклистичких стаза условљава заједничко вођење овог вида саобраћаја са моторним саобраћајем, што утиче на смањење безбедности свих учесника у саобраћају.

У саобраћајну инфраструктуру Владичиног Хана није се довољно улагало, иако се налази на главним путним правцима у Републици. Бесправна стамбена градња је довела још више до

испољвања несклада између нараслих потреба за саобраћајном инфраструктуром и реалних могућности. Као највећи проблеми и њихове последице могу се навести:

- концентрација јавних садржаја у општинском центру, са већим бројем радних места и већим обимом дневних миграцијама: повећан интензитет саобраћаја на прилазним правцима у тренуцима јутарњег и поподневног „шпица“;
- неадекватно развијена мрежа главних саобраћајница и општинске мреже у погледу техничких параметара: надоволни капацитети и ниже комерцијалне брзине у периодима вршних оптерећења;
- примарна улога друмског саобраћаја и минимална искоришћеност потенцијала железничког саобраћаја, поготово у локалном саобраћају: смањена могућност дистрибуције људи и робе;
- железничка пруга која дели насеље и непостојање довољно денивелисаних путних и пешачких прелаза: отежана интеракција између раздвојених делова насеља и смањена безбедност учесника у саобраћају;
- непостојање уређаја и опреме за светлосну контролу и управљање саобраћајем: смањена безбедност и ниво услуге, повећани временски губици;
- непостојање обилазног правца око општинског центра: мешање локалног саобраћаја са токовима транзитног и циљног теретног саобраћаја на примарној уличној мрежи, повећани трошкови експлоатације, бука и емисија штетних гасова у централним зонама;
- неразвијен систем бицикличких стаза: мешање са друмским саобраћајем, коришћење алтернативних неадекватних коридора, смањење безбедности;
- недостатак и девастација саобраћајне и туристичке сигнализације: отежано сналажење и проналажење појединих локалитета;
- недовољан број пратећих објеката и сервиса: нижи ниво услуге на саобраћајницама вишег ранга; и
- одсуство јединствене саобраћајне политике: недефинисан механизам управљања саобраћајем, подела одговорности и неразрађен систем финансирања.

Потенцијали и ограничења

Потенцијал за развој саобраћајне инфраструктуре представља, пре свега, постојећа мрежа путева, чији ће даљи развој пратити потребе пољопривреде, привреде и туризма, уз неопходну доградњу недостајућих деоница, реконструкцију коловоза и довођење у одговарајуће техничко-експлоатационо стање, уз одржавање проходности током целе године. Од изузетног значаја је мрежа општинских путева која представља основ за даље унапређивање, уз могућност валоризације простора планирањем нових деоница.

Изузетни потенцијал развоја подручја Општине је новоизграђени Ауто-пут Е-75, који је део европског коридора Х. Поменути коридор представља развојну осовину која треба да интегрише целокупни јужни регион Србије и да га повеже са административним центром Републике. Такође, њиме се стварају нова тржишта за јефтинији пласман производа са територије Општине.

Потенцијали железничког саобраћаја нису у довољној мери искоришћени. Уз неопходну модернизацију и реконструкцију постојеће магистралне електрифициране железничке пруге, оствариће се услови за ефикасније и безбедније одвијање путничког и теретног железничког саобраћаја, са могућношћу доградње другог колосека чиме би се повећања пропусна моћ пруге.

Територијом Општине је планиран пролазак коридора пруге великих брзина Е-85, са предвиђеним стајалиштем у Владичином Хану. Овај коридор тренутно није приоритетан у развојним плановима Железница Србије.

Владичин Хан лежи на обалама реке Јужне Мораве и њених притока, али потенцијали ових река су минимално искоришћени. Предност коришћења пловних путева за превоз, пре свега расутих терета, огледа се у великој уштеди, очувању путева и заштити животне средине.

Идеја о повезивању Дунава са луком у Солуну речним путем постоји одавно, али је њена реализација неизвесна, а поготово није могућа у планском периоду овог ППО до 2035.године. За њену реализацију је потребна изградња канала дуж тока реке Велике Мораве и регулисање појединих делова тока реке Јужне Мораве.

Близина путних коридора међународног карактера дефинише подручје Владичиног Хана као веома погодно за локацију робно-транспортног центра регионалног карактера.

На територији Плана не постоје објекти авио саобраћаја. Међутим, Просторним планом Републике Србије планирана је изградња аеродрома у Врању за прихват и отпрему мањих, савремених авиона намењених за пословна и туристичка путовања у локалном саобраћају. Тиме би се омогућило боље интегрисање са регионалним окружењем, великим урбаним центрима, националним и трансевропским инфраструктурним коридорима.

Природне лепоте Општине и Грделичке клисуре представљају својеврстан потенцијал за развој мреже бициклических стаза у циљу развоја циклотуризма. Брдски рељеф и речне долине пружају услове за организовање бициклическог саобраћаја и мреже панорамских излетничких, пешачких и јахачких стаза у функцији презентације природних вредности и рекреације. Развој алтернативних видова саобраћаја допринеће раздвајању моторног од немоторног саобраћаја, повећању доступности природних добара и подстицању туристичких кретања.

Ограничење за квалитетно саобраћајно повезивање центара заједница села и појединачних насеља, осим неповољне конфигурације терена условљене брдским рељефом, представља и недовољна повезаност с државним путевима и општинским центром, лоше стање општинских путева због слабе покривености савременим коловозом, нередовног и лошег одржавања.

Посебан проблем представља појава транзитног саобраћаја у општинском центру, имајући у виду да је примарна улична мрежа део мреже државних путева I и II реда.

Конфигурација терена је била и остала ограничавајући фактор у развоју железничке инфраструктуре на овом подручју, тако да се очекују проблеми у реализацији проширења колосечне инфраструктуре, поготово кроз Грделичку клисуру.

Иако је речни саобраћај је у градовима у ЕУ препознат као веома конкурентни вид саобраћаја, на територији Општине се није развио због високе цене регулисања тока Јужне Мораве и немогућност фазне изградње и експлоатације пловног пута. На локалном нивоу основни проблем представља непостојање потребне инфраструктуре на копну, високе цене пловних јединица и смањене поузданости условљене зависношћу од климатских услова.

Бициклически саобраћај је у експанзији у целом свету са немером да се умање непогодни ефекти које са собом носе остали видови саобраћаја. Осим потребних финансијских средстава, не постоје директна ограничења за развој овог вида саобраћаја осим оних које са собом носи сама конфигурација терена.

Реализација стратешких циљева зависи од многих фактора који делују паралелно, истовремено и могу да успоре или убрзају њихово остваривање. Ови фактори могу бити различитог порекла и могу се манифестовати у различитим периодима и на различите начине. Приликом дефинисања активности које имају за циљ развој саобраћајне инфраструктуре, носиоци тих активности морају тежити томе да искористе предности и прилике које им се указују, отклоне слабости и покушају да избегну претње које им стоје на путу. На основу урађене SWOT анализе (саобраћајни аспект је интегрисан у збирну SWOT анализу овог Материјала за РЈУ ППО) могу се донети следећи закључци:

- у условим светске економске кризе и ограничених средстава за финансирање, пре свега се морају обезбедити средства за рехабилитацију и одржавање постојеће саобраћајне инфраструктуре, а након тога за модернизацију и изградњу;
- планском документацијом или другим средствима чувати планиране инфраструктурне коридоре од других намена и бесправне градње;
- мора се јасно дефинисати став Владе Републике Србије и Железница Србије према коридору пруга за велике брзине Е-85;
- морају се реално одредити жељени стандарди у погледу техничких елемената, опремања, нивоа безбедности и нивоа услуга транспортних мрежа;
- потребно је стабилизovati локалне и државне изворе финансирања и обезбедити им континуалност без обзира на политичко окружење;
- потребно је применити организационе и инвестиционе мере у циљу рационализације саобраћајног процеса и повећања безбедности учесника у саобраћају;
- потребно је стимулисати еколошки одрживе видове саобраћаја, а са тим и еколошки здравија и енергетски ефикаснија транспортна средства у свим видовима саобраћаја; и
- повећати улогу приватног сектора у финансирању саобраћајне инфраструктуре, пре свега marina и пристаништа на рекама, пешачких и бициклических стаза и сл.

Комунална инфраструктура

Водоснабдевање градског насеља Владичин Хан, као и 11 суседних сеоских насеља, и одржавање водоводне мреже врши ЈКП "Водовод". Водоснабдевање градског водовода врши се из Власинског језера, тако да је квалитет воде задовољавајући. Међутим, треба напоменути да се вода која се користи за снабдевање града користи и за покретање Хидроцентралне "Врла IV", те у периоду ремонта хидроцентралне у трајању од месец дана град остаје без воде. У том случају користе се алтернативни бунари на Јужној Морави у селу Лепеница чији капацитети не задовољавају потребе града. Остала насељена места (39) снабдевају се водом преко изграђених

сеоских водовода, односно каптираних извора. Стање водоводне мреже је лоше због застарелости (преко 30 година) и изграђена је од азбестно-цементних цеви које се више не производе.

Канализација постоји само у градском насељу. У сеоским срединама не постоји, осим у неколико околних заједница где су грађани самоиницијативно и без икаквог пројекта сами спроводили канализацију. У самом граду извршен а је реконструкција главног колектора уградњом канализационих цеви већих профила, дуж главне улице (1000 тт). Према подацима Републичког завода за статистику Србије у 2011 г., испуштена количина отпадних вода за општину Владичин Хан износила је 371000 м³ • Атмосферска канализација постоји у дужини од 7.520 м или око 29 % од укупне дужине улица.

Електроенергетска мрежа: Покривеност целе општинске територије је 100 % а у надлежности је ЈП "Електродистрибуција" Врање. Проблеми су присутни у појединим месним заједницама где је због застареле мреже систем преоптерећен.

Телекомуникације и поштанска мрежа: На подручју општине постоји једна пошта у граду и четири у сеоским срединама. Покривеност стационарном телефонијом и слушност је добра. Присутне су 063 и 064 мреже мобилне телефоније. Треба поменути пост пејд систем 063 мреже "Моби Власина", који је изузетно повољан за коришћење, а који поред ове општине функционише само још у две или три општи не.

Радио и ТВ мрежа: Локална радио станица Радио Хан, Кабловски оператер КЦН, покривеност задовоља вајућа

Сакупљање и одвожење смећа: Организованим сакупљањем отпада су обухваћене заједнице у којима живи преко 79% становништва општине. Сакупљање се не врши из удаљенијих и разуђених сеоских заједница у којима, међутим, живи 21% становништва општине. Послове сакупљања и одлагања комуналног отпада врши компанија РWW (Рогг Werner & Weber) из Лесковца. Одлагање отпада врши се код Регионалног центра за селекцију комуналног чврстог отпада Рециклажни центар-Лесковац (центар за селекцију, компостиште, санитарна депонија и трансфер центар). У сеоским срединама отпад се баца у јаме, поред погона, пута и сл. Проблем су и дивље депоније.

Зелене пијаце: У граду постоје три пијаце које се надовезују Једна на другу и то зелена, робна и сточна. Зелена пијаца је уређена али се проблем јавља код друге две које су неуређене. Такође врло је неповољно и то што је сточна пијаца одмах поред зелене, неуређена је и неопходно је њено измештање.

SWOT АНАЛИЗА – ИНФРАСТРУКТУРА на основу СТРАТЕГИЈЕ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА ОПШТИНЕ ВЛАДИЧИН ХАН 2013-2018.ГОД (Владичин Хан, 2012.год.)

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
– Повољан географски положај (магистрални, железнички саобраћај и коридор) – Дobar хидро потенцијал на територији општине – Постојање Просторног плана општине Владичин Хан и Плана генералне регулације за насеље Владичин Хан	– Локална путна мрежа у јако лошем стању. – Велики број парцијалних водовода локалног карактера без могућности контроле квалитета воде – Нерешено трајно водоснабдевање општине – Дотрајалост водоводне мреже, (велика дужина водоводних инсталација је од азбест-цементних цеви) – Загађени водотоци
МОГУЋНОСТИ (ШАНСЕ)	ПРЕТЊЕ
– Изградња постројења за пречишћавање отпадних вода – Рурални развој и развој пољопривреде – Побољшање услова за шивот становништва и заштита животне средине – Ширење водоводне мреже и објеката на сеоска подручја .	– Недостатак инвестиција – Неповољна старосна структура руралним срединама – Повећање нивоа загађености животне средине .

3.1.7. ОЦЕНА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ, ПРИРОДНИХ И КУЛТУРНИХ ДОБАРА НА ПЛАНСКОМ ПОДРУЧЈУ

(напомена: аспект животне средине детаљно ће бити презентован и анализиран у оквиру стратешке процене утицаја на животну средину, а у материјалу за РЈУ даје се само краћа оцена стања)

Природне карактеристике, насеља са концентрисаном изградњом у највећем делу општине, пољопривредна оријентација и низак ниво развијености осталих грана привреде, као и ниска изграђеност простора објектима супра и инфраструктуре, условили су релативно добар и очуван квалитет основних елемената животне средине на територији општине Владичин Хан.

Квалитет ваздуха угрожава саобраћај дуж главних саобраћајних токова долини Јужне Мораве и Врле, као и продукти сагоревања у индивидуалним и котловским ложиштима, највише у Владичином Хану.

Иако се на планском подручју врше само систематска мерења површинских вода Јужне Мораве (станица „Владичин Хан“), може се констатовати да захтевани квалитети основних компоненти животне средине испуњавају законски прописане стандарде (изузев квалитета воде Јужне Мораве у појединим претходним годинама), уз констатацију перманентне опасности од загађивања површинских водотокова и подземних вода као последица упуштања непречишћених атмосферских, комуналних и индустријских отпадних вода у природне реципијенте, услед недовољне изграђености канализационе инфраструктуре и непостојања санитарно уређених септичких јама у сеоским домаћинствима и постројења за пречишћавање отпадних вода у Владичином Хану.

Такође, у мањој мери изражена је и деградација земљишта и промена физичко-хемијских карактеристика педолошког покривача као последица узајамног дејства природних и антропогених чинилаца на посматраном подручју: пре свега, то се односи на ерозивна подручја захваћена процесима ексцесивне и јаке ерозије у ширем подручју реке Јужне Мораве и њених притока (посебно подручје Грделичке клисуре), бујичне токове (90% површинских токова на подручју општине је изазарито бујичног карактера), подручја са интензивнијом применом агрохемијских средстава (минерална ђубрива, пестициди, средства за заштиту биља, итд.) у пољопривредној производњи (претежно у долиним подручјима општине).

Управљање чврстим отпадом одвија се на неадекватан начин, организовано сакупљање и одношење смећа обухвата свега око 50% домаћинства популационо већих насеља, што је проузроковало формирање већег броја нехигијенских сметлишта, и то на просторима који могу угрозити квалитет животне средине (у долини речних токова, у близини водоизворишта и стамбених објеката насељених места, итд.). Стара депонија комуналног отпада у близини општинског центра не испуњава основне санитарно-хигијенске критеријуме за овакву врсту објеката, што захтева њену санацију и рекултивацију.

У погледу квалитета природних вредности и предеоних целина, планско подручје карактерише изразито добра очуваност природних екосистема (минимално нарушена од стране природних фактора и антропогених активности), амбијентална вредност, карактеристичне пејзажне целине у виду брдовито-планинских терена у којима су усечене клисурасте долине мањих речних токова, односно разноврсност у погледу присутног гео и биодиверзитета. Посебно се издвајају очувани планински предели Кукавице као валоризовано подручје, с обзиром је подручје букових шума на овој планини заштићено као строги природни резерват. Као споменик природе заштићена су и Јовачка језера.

Анализом градитељског наслеђа утврђено је различито стање и вредности очуване аутентичне архитектуре. Генерално, уочљиво је постојање великог броја очуваних објеката народне архитектуре, уз проблематичне могућности њиховог даљег опстанка. Уз то, приметна је и незаинтересованост власника и корисника за чување и одржавање, што је нарочито изражено у пасивнијим деловима сеоских насеља са старачким домаћинствима. Евидентиран је свега један споменик културе од великог значаја (Црква Св. Богородице у Мртвици), уз постојање већег броја сеоских гробаља, споменика и спомен обележја, односно археолошких налазишта у атарима многих сеоских насеља.

SWOT АНАЛИЗА – ЖИВОТНА СРЕДИНА на основу СТРАТЕГИЈЕ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА ОПШТИНЕ ВЛАДИЧИН ХАН 2013-2018.ГОД (Владичин Хан, 2012.год.)

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
- Природни ресурси (земљиште, воде, очувана природа) - Очуван квалитет основних медијума животне средине (вода, ваздух, земљиште) - Подручје богато површинским токовима и подземним водама: хидро-потенцијал локалних река и геотермални -потенцијал - Подручје са dobrим условима за развој обновљивих извора енергије : - Еолски потенцијал (потенцијал ветра) - Соларни потенцијал - Био-маса из шумарства и пољопривреде . - Одсуство значајних индустријских капацитета и емitera загађујућих материја у атмосферу - Низак ниво комуналне буке у животnoj средини - Регулисно укљањање смеђа из урбаног и суб урбаног дела општине . - Започете активности на санацији нехигијенских сметлишта - Спремност општинских структура за	- Некомплетна канализација и непостојање система за пречишћавање отпадних вода. - Загађење Јужне Мораве услед изливања отпадних вода из индустријских погона из Врања - Водопрпусне септичке јаме у сеоским домаћинствима, без основних услова у санитарно-хигијенском погледу - Мали проценат становништва сеоских насеља који је обухваћен процесом одношења прикупљеног чврстог и течног отпада . - Загађивање површинских и подземних вода услед нерационалне примене агрохемијских средстава у пољопривредној производњи - Нерационална потрошња грева и скромна примена изолационих материјала током изградње објеката . - Непланска сеча шумских састојина - Ерозији склони обешумљени брежуљкасти терени у средишњем и јужном делу територије . - Велики број бујичних токова и ерозионих подручја - Непотпуна регулација речних токова која поплавама угрожавају природна и материјална добра - Недовољна и неадекватна информисаност становништва у циљу формирања модела адекватног еколошког понашања - Емисија штетних гасова као последица повећања саобраћаја на коридору X - Пролаз тешких камиона кроз градско насеље општине .
МОГУЋНОСТИ (ШАНСЕ)	ПРЕТЊЕ
- Интегрално управљање водама и перманентна контрола квалитета површинских и подземних вода, - Изградња канализације, објеката за прераду отпадних вода и хигијенских септичких јама , - Хидрорегулације, мере и објекти у функцији заштите од великих вода. - Примена обновљивих извора енергије. - Развој еколошки утемељених облика туризма заснованих на принципима одрживости: спортско-рекреативног, сеоског, излетничког, здравственог, етно и еко-туризма - Изградња и рад нових привредних објеката у складу са одговарајућим еколошким стандардима и прописаним нормама. - Развој пољопривредне производње на принципима одрживе пољопривреде савремених еколошких захтева - Строга заштита изворишта водоснабдевања у циљу њиховог очувања и унапређења - Рекултивација и санација свих већих сметлишта на подручју општине - Коришћење добрих искустава из окружења . - Санирање стања деградираних	- Могућност еколошких акцидента услед изливања канализације (Испуштање санитарних и технолошких отпадних вода без претходног третмана пречишћавања у природне реципијенте слива Јужне Мораве) . - Опасност од поплава и ерозија . - Опасност од лаког загађивања подземних вода локалних изворишта у долини Јужне Мораве - Штетни утицаји моторног саобраћаја на животну средину - Кашњење са изградњом канализације, септичких јама, објеката за пречишћавање отпадних вода. - Нерационална употреба природних ресурса , поготово пољопривредног земљишта и вода . - Непланска сеча шума која отвара пут ерозији . - Санитарна угроженост најважнијих водоизворишта на планском подручју за време ремонта Власинских хидроелектрана ("Врла " I – IV) - Даља девастација простора као последица неизграђености комуналних система у руралним областима општине. - Недостатак финансијских средстава за реализацију започетих еколошких пројеката и финансирање нових пројекта.

3.2. НАЧИН КОРИШЋЕЊА ПРОСТОРА

Од 36.573 ha простора општине Владичин Хан плодно земљиште (пољопривредно и шумско) чини око 94%.

Пољопривредно земљиште заузима око 48% укупне територије општине, од чега су преко 47% најквалитетнијег пољопривредног земљишта, оранице и баште, док воћњаци и виногради заузимају преко 10%, а ливаде и пашњаци око 42% пољопривредног земљишта, које је углавном лошијег квалитета или подложно еродовању. Оваква структура коришћења земљишта је у складу

са природним карактеристикама подручја (низијска и брежуљкаста зона, умерено - континентална клима, педолошка својства земљишта итд.).

Шумске површине чине око 46% територије, док су неплодне површине заступљене на мање од 6,5% територије Општине. Највећи део неплодних површина је изграђен, што је ускладу са распрострањеношћу плодног земљишта – основног ресурса овог краја, типом насељености (густа и збијена популационо већа села, на за изградњу погодним теренима, нарочито у низијском делу) и привредном оријентацијом становника (пољопривреда је примарна делатност становништва, те су насеља концентрисана и окружена пољопривредним површинама). У побрђу је ситуација другачија, јер су насеља уситњена, груписана у засеоке, а често се налазе усред пољопривредних површина.

Пољопривредно земљиште распоређено је у складу са условима терена: оранице и баште у низијском делу и речним долинама на мањим надморским висинама, воћњаци и виногради на падинама, ливаде и пашњаци на стрмијим вишим теренима лошијег квалитета и услова за земљорадњу.

Шуме су углавном на стрмим неприступачнијим теренима и уз водотокове.

Основна оцена квалитета земљишта по различитим категоријама коришћења и катастарским класама, је да је учешће лошијих класа врло високо и да један од циљева оптималног коришћења земљишта у наредном периоду, треба да буде прилагођеност и побољшање структура земљишта према категоријама коришћења и класама, у складу са принципима одрживости. Применом разних мера и акција (комасација, мелиорације – наводњавање и одводњавање, одговарајући начина орања, ђубрења итд.), могуће је подићи производни потенцијал земљишта (посебно ораничних и воћњачко - виноградарских површина).

3.3. СИНТЕЗНИ ПРИКАЗ ПОТЕНЦИЈАЛА И ОГРАНИЧЕЊА ЗА РАЗВОЈ ПЛАНСКОГ ПОДРУЧЈА - SWOT АНАЛИЗА

SWOT анализа, као кључни апарат за идентификацију могућих предности заједнице општине у односу на компаративне системе, утврдила је основне правце деловања и представља резултат дискусија и анализа о интерним снагама и слабостима и екстерним претњама и могућностима. Синтезна SWOT анализа дата аналитичко-синтезним приступом на основу података стања на терену, стратешких материјала општине и Просторног плана општине Владичин Хан (2010.).

ЈАКЕ СТРАНЕ (снаге)	СЛАБОСТИ
➤ повољан саобраћајно - географски положај општине Владичин Хан на магистралном друмском и железничком правцу, коридору Х ➤ Подручје са изузетно добрим педолошким, хидролошким и климатским условима за развој пољопривреде (пре свега у области воћарства) ➤ подручје са изузетним условима за развој шумарства. ➤ резерве неметаличних сировина: грађевинског камена, шљунка и песка и цигларске глине као сировинске базе за индустрију грађевинског материјала ➤ потенцијални ресурси геотермалне енергије и у зависности од карактеристика могућности разноврсног коришћења (у туристичке сврхе, снабдевање топлотном енергијом, специфични видови пољ. производње...) ➤ Геотехнички повољни услови за изградњу објеката, поготово у низијском делу, али и у планинским зонама. ➤ изграђени производни капацитети и традиција појединих производних активности – воћарства, производња прехранбених производа, грађ. материјала, дрвна индустрија и др. ➤ оформљени центри индустрије – Вл. Хан и насеља у непосредном окружењу: Житорађа - Прекодолце, Лепеница - Сува Морава ... ➤ иницијални развој предузетништва у општинском центру и суседним насељима уз тренд пораста броја	➤ недовољно валоризован положај општине на коридору Х ➤ низак ниво искоришћености локалних развојних ресурса ➤ Висок ниво подземних вода у долиним зонама близу река који ограничавајуће делује на приносе у пољопривреди. ➤ Ерозији склони обешумљени брежуљкасти терени у средишњем и јужном делу територије. ➤ Поплавама угрожене зоне поред водотока. ➤ Осетљивост издани у алувиону Мораве на различите врсте загађивања. ➤ Уситњеност поседа, застарела механизација; ➤ Неусклађеност са савременим тенденцијама и потребама интензивне пољопривредне производње; ➤ Висок степен зависности пољопривредне производње од екоуслова у вегетационом периоду (нефункционисање локалних система за наводњавање); ➤ Ширење површина под виноградима, и воћњацима и др. ограничено недостатком радне снаге; ➤ Неповољна образовна структура пољопривредних становника; ➤ Недостатак радне снаге у пољопривредним радним шплицевима. ➤ Непостојање самоорганизовања пољопривредних произвођача у задруге и/или професионалне асоцијације.

➤ радњи ➤ иницијално организовање предузетника у циљу унапређења развоја (Опште удружење предузетника „Ковач“, локална удружења пчелара...) ➤ локациони-развојни потенцијал привредно-индустријске зоне „Сува Морава“ ➤ висок квалитет животне средине коју треба очувати и унапредити кроз плански усмерени развој и размештај производних активности ➤ стратешки развојни документ – Стратегија развоја општине 2013-2018. ➤ Туристички атрактивни локалитети и зоне: долина Јужне Мораве и њених притока, природне лепоте Кукавице, Чемерника, Грота, Облика, Јовачких језера, Грделичке клисуре, шумски простори ловишта, вредни природни и културни споменици, амбијенталне целине ... ➤ Фертилни контингент жена на нивоу општине (46,6%), првенствено града (54%) али и појединих села, даје основу за побољшање демографске структуре становништва; ➤ Висока искоришћеност радног контингента од 73,4% је квалитетан радни и развојни потенцијал ➤ Кадровски потенцијал за даљи развој пољопривреде; ➤ Потенцијал за јачање секундарног, а нарочито терцијарног сектора у општинском центру. ➤ постојећа путна мрежа и инфраструктурни ресурси ➤ реализација аутопута Е-75 на коридору Х ➤ постојећа железничка инфраструктура ➤ близина граничних прелаза према Републици Македонији и Бугарској ➤ расположиви ресурси у области речног саобраћаја ➤ природни предуслови за организовање немоторних видова саобраћаја у циљу активирања природних и културних вредности ➤ Дугорочно обезбеђена вода за пиће из регионалног водовода, и по капацитету и по квалитету, ➤ Ширење водоводног система на сеоска подручја, ➤ Коришћење вода (привреда, пољопривреда, туризам,...). ➤ Релативно и неравномерно развијена електродистрибутивна мрежа и објекти, ➤ Модернизација и рационализација електро мреже и објеката. ➤ Релативно развијена телефонска мрежа и покривеност целе општине поштанском услугом; ➤ Развијање и покривање територије општине мобилном телефонијом. ➤ релативно очуван квалитет основних медијума животне средине (вода, ваздух, земљиште) ➤ одсуство значајних индустријских капацитета и емисера загађујућих материја у атмосферу ➤ смањен утицај антропогених активности на измене природних карактеристика подручја, претежно услед нижих густина насељености у већини насеља ➤ низак ниво комуналне буке у животnoj средини ➤ започете активности на санацији нехигијенских сметлишта и транспорту продукovanог отпада ка регионалној санитарној депонији у општини Врање ➤ подручје богато површинским токовима и подземним водама ➤ извршени регулациони радови на појединим водотоцима који угрожавају природне и физичке структуре простора ➤ шумско богатство са вредним састојинама букове шуме на планини Кукавици ➤ велики проценат површина под пољопривредним културама као потенцијал за производњу органских, еколошко вредних прехранбених производа ➤ природне (предеоне) карактеристичне целине, изражене брдско-планинским теренима у којима су усечене бројне клисуре мањих речних токова ➤ геободиверзитет на планинском подручју Кукавице ➤ визуелни идентитет локалитета културно-историјског наслеђа	➤ депопулација, висок индекс старења становништва (105,2 у односу на просек округа 58,9 и РС од 100, 62), емиграција радноспособног становништва и врло висока незапосленост ➤ неусклађеност образовног профила потенцијалне радне снаге са потребама и могућностима локалне економије ➤ низак степен укупне развијености подручја (реч је о недовољно развијеној општини) ➤ поларизација укупног развоја, на релацији примарна осовина развоја уз долину Ј. Мораве и реке Врле, с једне и осталих, периферних брдско-планинских насеља - неразвијеност секундарних микроразвојних центара ➤ слабо диверзификована привредна структура, доминација прерађивачке индустрије и врло неповољна обележја услужног сектора посебно трговине, туризма и др. ➤ низак ниво инфраструктурне опремљености насеља и локалитета са производним капацитетима ➤ ниска техничка опремљеност предузећа, застарелост опреме, низак степен финализације и стандардизације производа, неискоришћеност капацитета ➤ неразвијеност тржишног амбијента, незавршени процеси реструктурирања, недостатак инвестиција ➤ недостатак разних удружења и асоцијација и интересног повезивања МСПП ➤ недостатак институционалне и организационе подршке – бизнис центра, инкубатора и едукације постојећих и потенцијалних предузетника, и повезивања јавног и приватног сектора ➤ конфликт различитих корисника простора посебно у долини Ј. Мораве и Врле (пољопривреда- индустрија – становање -саобраћај - туризам) ➤ угроженост животне средине на појединим локацијама због неадекватних мера заштите окружења током производних процеса ➤ Запуштеност и смањен капацитет постојећих угоститељских објеката; ➤ недовољни капацитети постојећих туристичких садржаја; ➤ Недовољна маркетиншка и промотивна кампања на тржишту. ➤ Слаба доступност атрактивним локацијама због лошег квалитета локалних саобраћајница, поготово у планинској зони, нарочито у току зиме услед лошег одржавања. ➤ Слаба опремљеност смештајним и услужним капацитетима. ➤ Слаба инфраструктурна опремљеност и неуређеност насеља – потенцијалних туристичких места ➤ Негативан тренд кретања броја становника који указује на недовољну атрактивност Општине за живот и насељавање првенствено је изражен у брдско - планинским селима; ➤ Изузетно лоша старосна структура, поједина планинска села су пред гашењем; ➤ Висока вредност негативног природног прираштаја; ➤ Велик удео породица без деце; ➤ Недовољна заступљеност терцијарног сектора у контингенту активног становништва које обавља занимање у насељима ван општинског центра; ➤ Лоша образовна структура за развој јавних служби и других активности у оквиру секундарног и терцијарног сектора. ➤ лоше стање постојеће путне инфраструктуре, непланско одржавање и смањена безбедност ➤ јавни градски и приградски превоз путника није развијен и претежно се ослања на један вид транспорта ➤ висока цена реконструкције и изградње саобраћајне инфраструктуре и објеката ➤ неинтегрисани видови саобраћаја ➤ Загађивање површинских и подземних вода, ➤ Незавршеност регионалног водовода у потребном

ПРОСТОРНИ ПЛАН ОПШТИНЕ ВЛАДИЧИН ХАН
- Елаборат за рани јавни увид -

➤ разноврсност објеката традиционалне народне архитектуре, споменика, урбаног градитељства, старих гробаља и спомен обележја ➤ изграђеност и спремност органа локалне самоуправе за подршку локалним иницијативама развоја ➤ спремност општинских структура за решавање евидентираних еколошких проблема	- техничком смислу и општинске мреже за водоснабдевање. ➤ Некомплетна канализација и непостојање система за пречишћавање отпадних вода, ➤ Уска грла и несигурност у напајању електричном енергијом преко садашње мреже и објеката, ➤ Нерационална потрошња грева и скромна примена изолационих материјала током изградње објеката. ➤ Недовољно телефонских бројева, ➤ Неразвијена мрежа модерних телекомуникационих система и услуга. ➤ Некомплетна инфраструктура (видови, степен изграђености, квалитет,...) онемогућава ефикасан развој, изазива загађење и деградацију створене и природне средине, ➤ Непостојање инфраструктуре онемогућава активирање и рационално коришћење створених и природних вредности. ➤ Нижи ниво сарадње и организованости, посебно карактеристично за туризам, шумарство пољопривреду - на локалном, међу општинском и ширем нивоу ➤ Централизација управе, привредних и непривредних капацитета у Владичином Хану ➤ Недовољна покривеност планском документацијом општинског подручја, а посебно подручја од великог значаја за развој туризма ➤ инфраструктурна неопремљеност већине сеоских насеља, посебно у домену недовољности канализационих система ➤ велики број бујичних токова и ерозионих подручја ➤ непотпуна регулација речних токова која поплавама угрожавају природна и материјална добра ➤ нерационална примена агрохемијских средстава у пољопривредној производњи ➤ непланска сеча шумских састојина ➤ још увек недовршено постројења за пречишћавање отпадних вода ➤ испуштање санитарних и технолошких отпадних вода без претходног третмана пречишћавања у природне реципијенте слива Јужне Мораве ➤ низак квалитет вода Јужне Мораве ➤ водопропусне септичке јаме у сеоским домаћинствима, без основних услова у санитарно-хигијенском погледу ➤ недовољан третман и заштита значајнијих изворишта водоснабдевања ➤ постојање већег броја нехигијенских сметлишта у близини стамбених подручја ➤ нефункционална општинска депонија комуналног отпада у близини урбаног подручја Владичиног Хана ➤ мали проценат становништва сеоских насеља који је обухваћен процесом одношења прикупљеног чврстог и течног отпада ➤ недовољна туристичка промоција природно вредних локалитета и споменика културно-историјског наслеђа ➤ недовољна и неадекватна информисаност становништва у циљу формирања модела адекватног еколошког понашања
МОГУЋНОСТИ (шансе)	ОПАСНОСТИ (претње)
➤ потпунија валоризација положаја општине ➤ Развој пољопривреде, и то: ратарства, сточарства и воћарства у зонама до 500 мнв, воћарства, виноградарства и сточарства у зонама од 750 мнв сточарства и воћарства у зонама преко 500 мнв. ➤ Развој шумарства у зонама преко 500 мнв. ➤ Изградња различитих врста објеката (стамбених, комерцијалних, индустријских, пољопривредних, туристичких и других пословних) могућа на највећем делу територије. ➤ интензивирања транзиционих процеса и обликовање савремене структуре привреде, посебно више фазе	○ Опасност од поплава и ерозија. ○ Опасност од локалних нестабилности у неогеним теренима на већим нагибима. ○ Опасност од лаког загађивања подземних вода локалних изворишта у долини Јужне Мораве ○ интензивирање негативног тренда кретања становништва што се може одразити на непостојање критичне масе за покретање локалног развоја ○ неефикасност трансформационих процеса уз стални пораст незапослених ○ неадекватно спровођење политике регионалног развоја од стране републичких институција

ПРОСТОРНИ ПЛАН ОПШТИНЕ ВЛАДИЧИН ХАН
- Елаборат за рани јавни увид -

прераде сировина са локалног подручја ➤ Развој прерађивачко – прехранбеног сектора ➤ могућности едукације - обуке и преквалификације незапослених и перманентне едукација предузетника усмерено ка унапређењу развоја МСП и предузетинства ➤ формирање савремених просторних форми за смештај производних активност – посебно проширење индустријске зоне на потезу Сува Морава-Лепеница изузетних просторно-развојних могућности у регионалним оквирима (активирање Слободне зоне „Југ“, потенцијално оснивање индустријског парка, развој РТЦ) ➤ интензивирање интересног организовања и умрежавања центара привредног развоја у циљу обједињавања потенцијала и заједничког наступа на тржишту ➤ боља искоришћеност институционалне и организационе подршке и подстицајних мера развоја путем оснивања бизнис инкубатора, кластера, едукационих центара, (НИП, МЕРП, регионалне агенције за МСП, регионалне привредне коморе, асоцијације и др.) ➤ реализација коридора Е-85 за пруге великих брзина ➤ могућност отварања према новим тржиштима у суседним државама путем реализације функционалне путне мреже ➤ реализација аеродрома у Врању, који би користили становници и гости В. Хана ➤ искоришћавање потенцијала реке Јужне Мораве изградњом потребне инфраструктуре (пристани..) ➤ активније укључивање приватног капитала у реализацију појединих елемената саобраћајног система путем партнерства и сл. ➤ Реконструкција и модернизација постојеће друмске мреже, ➤ повезивање дефинисаних туристичких локалитета моторним и немоторним саобраћајем ➤ Запошљавање (давање саобраћајних услуга и одржавање саобраћајне инфраструктуре. ➤ Интегрално управљање водама и перманентна контрола квалитета, ➤ Ширење водоводне мреже и објеката на сеоска подручја, ➤ Изградња система за наводњавање, ➤ Изградња канализације, ППОВ и хигијенских септичких јама, ➤ Хидрорегулације, мере и објекти у функцији заштите од великих вода. ➤ Сукцесивна модернизација и развијање електро мреже и објеката, ➤ Перспективна гасификација у функцији заштите животне средине и рационализације потрошње енергије, ➤ Примена изолационих материјала у процесу изградње објеката, ➤ Примена алтернативних извора енергије. ➤ Развијање и ширење савремених телекомуникационих система и услуга, ➤ Модернизација и реализација постојеће ТТ мреже и објеката. ➤ Комплетирање техничке и социјалне инфраструктуре (видови, квалитет, капацитет,...), ➤ Планско усмеравање развоја и модернизација инфраструктуре ➤ Стварање јаке и ефикасне службе одржавања, развијања и пласмана инфраструктурних услуга (јавне и/или приватне). ➤ развој еколошки утемељених облика туризма заснованих на принципима одрживости: спортско-рекреативног, сеоског, излетничког, здравственог, етно и еко-туризма ➤ изградња и рад нових привредних објеката у складу са одговарајућим еколошким стандардима и прописаним нормама.	○ недовољна сарадња између институција јавног и приватног сектора на локалном нивоу ○ појачан конфликт између различитих корисника простора уз додатно угрожавање средине ○ неизвесност изградње коридора за пруге великих брзина Е-85 ○ велика финансијска средства потребна за реализацију саобраћајних коридора и низак кредитни рејтинг државе ○ нестабилно и недовољно финансирање развоја саобраћајног система ○ штетни утицаји моторног саобраћаја на животну средину ○ Кашњење са изградњом канализације, септичких јама, објеката за пречишћавање отпадних вода, као и мера и објеката за заштиту од великих вода, ○ Далега загађивање подземних и површинских вода. ○ Нерационална потрошња електричне енергије и слаби изгледи за спровођење гасификације, ○ Слаба промоција примене алтернативних извора енергије. ○ Развојна рецесија (привредна, туристичка,...). ○ Запуштање и пропадање постојеће и планиране (будуће) техничке и социјалне инфраструктуре као последица демографског пражњења села, развојне рецесије и неекономских цена инфраструктурних услуга (смањење сталних и периодичних корисника, а такође привредна и туристичка рецесија. ○ Нерационална употреба природних ресурса, поготово пољопривредног земљишта и вода, као и ловног фонда. ○ Непланска сеча шума која отвара пут ерозији. ○ нерационално коришћење природних ресурса услед непоштовања заштитних зона и прописаних режима коришћења простора; ○ слаба ефикасност рада еколошке инспекцијске службе ○ опасност од интензивирања ерозионих процеса услед антропогених активности, односно неадекватног коришћења земљишта подложног овом деградирајућим процесима ○ даље загађивање Јужне Мораве услед касније изградње постројења за пречишћавање отпадних вода у Владичином Хану, али и Врању ○ могући конфликти интереса између развоја планираних инфраструктурних коридора на подручју општине (аутопут, разводни гасовод, модернизација железничке пруге) и заштите животне средине на подручјима очуваних подручја екосистема ○ санитарна угроженост најважнијих водоизворишта на планском подручју за време ремонта Власинских хидроелектрана (“Врла” I – IV) ○ даља девастација простора, која превасходно може настати као последица неизграђености канализационих система у насељима и уклањања нехигијенских сметлишта ○ могући недостатак финансијских средстава за реализацију започетих еколошких пројеката ○ Недовољно активна брига и спровођење мера заштите природних и културно – историјских вредности. ○ опасности по квалитет очуваности објеката културне баштине услед непридржавања основних постулата њихове заштите

➤ ревитализација пољопривредне производње на принципима одрживе пољопривреде савремених еколошких захтева ➤ природне погодности тј. еколошки потенцијал подручја са свим условима за производњу еколошки "здраве хране" ➤ шумски потенцијал и производња дрвне масе уз развој мањих производних и пратећих услужних делатности у ободним насељима, уз испуњавање еколошких критеријума у складу са прописима из области заштите животне средине. ➤ санирање стања деградираних простора, посебно подручја захваћеним процесима експесивне и јаке ерозије ➤ даљи наставак активности на решавању водопривредних проблема на подручју општине (изградња обалоутврда, канализационих система, уређење бујичних токова, чишћење суспендованог наноса из корита Јужне Мораве, итд.) ➤ рационално коришћење потенцијала водећи рачуна о просторно-развојним ограничењима и еколошким условима ➤ строга заштита и контрола подручја заштићеног природног добра и изворишта водоснабдевања у циљу њиховог очувања и унапређења ➤ рекултивација и санација свих већих сметлишта на подручју општине ➤ формирање препознатљивих природних и културно-историјских стаза, у циљу умрежавања постојећих вредних природних и културних локалитета ➤ Интегрална заштита животне средине, природних и културно – историјских вредности, као развојних ресурса. ➤ презентирање општине као еколошки вредног подручја уз могућност умрежавања понуде са суседним општинама сличних еколошких карактеристика (посебно са општином Сурдулица у којој се налази предео изузетних одлика "Власинско језеро")	

4. ЦИЉЕВИ ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА ОПШТИНЕ И ИЗРАДЕ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА

Општи циљеви просторног развоја у границама обухвата Просторног плана проистичу из усвојених циљева и опредељења просторног развоја планова вишег реда, усвојених стратегија и специфичности овог подручја у просторно-функционалном смислу.

Са становишта Србије, али и локалне заједнице од основног је интереса ублажавање и заустављање иселјавања, уз подстицање наталитета, становништва са ове територије, а с друге стране, ублажавање заостајања за развијенијим деловима Републике у функцији равномернијег и уједначенијег развоја.

Локално изражени интереси се у најкраћем могу исказати у распону од подизања нивоа животног стандарда, жеље за бољим радним местима и обезбеђењем економске сигурности становништва, све до потребе да простор општине буде боље и равномерније опремљен разним садржајима.

Основни циљ израде Просторног плана представља дефинисање планског основа за организовани просторни развој, заштиту и уређење подручја општине Владичин Хан, тј. за стварање просторних услова за одрживи развој општине Владичин Хан, уз заштиту и очување, унапређење и коришћење природних вредности и културних добара, развој привреде, посебно туризма и функционалну интеграцију Општине у шире окружење.

Основни циљеви заштите, развоја и уређења подручја Просторног плана су:

- Стварање планског основа за организовани просторни развој, заштиту и уређење подручја општине Владичин Хан;

- Развој инфраструктурних система и повезивање са суседним јединицама локалне самоуправе;
  - Остварење одрживог развоја пољопривреде и њено усклађивање са осталим делатностима;
  - Задржавање становништва унапређењем квалитета живљења и обезбеђивање услова за запошљавање;
  - Очување, унапређење и заштита природе, посебних природних вредности и непокретних културних добара;
  - Валоризација туристичких потенцијала на простору општине Владичин Хан и обезбеђивање услова за развој различитих облика туризма;
  - Заштита посебно вредних, угрожених и деградираних подручја;
  - Интеграција заштите животне средине у све појединачне, секторске политике и стратегије развоја;
  - Планирање и одрживо коришћење природних ресурса, добара и енергије;
  - Увођење енергетски економичнијих технологија и постепени прелазак на максимално могуће коришћење обновљивих природних ресурса;
  - Подстицање производње и примене технологија које смањују загађивање животне средине и производњу отпада;
  - Смањење активности које имају негативне ефекте на природу.
- Просторни план дефинисаће посебне циљеве развоја који ће бити међусобно усклађени и зависни.

С обзиром на **главни развојни циљ / интерес развоја општине Владичин Хан** у наредном периоду - **подизање животног стандарда становништва, у спрези са обезбеђењем услова за побољшање демографске и економске ситуације и очување вредности животне средине**, планом се дефинишу општи стратешки циљеви и мере које треба да воде остваривању главног развојног циља.

Општи стратешки циљеви, дефинисани на основу исказаних развојних проблема подручја, истражених и процењених развојних потенцијала и нарочито, природних ресурса на располагању, интереса Србије на овом подручју и локално изражених интереса и потреба су:

- укључење општине Владичин Хан у привредне, саобраћајне и друштвене токове Србије, при чему је посебно важан развој простора на делу општине кроз који пролази коридор X, односно делови општине који се налазе уз њега) јужноморавска долина и њена лева долинска страна);
- равномеран, рационалан, ефикасан и одржив просторни развој на бази рационалног и осмишљеног коришћења природних ресурса;
- развој руралних подручја у брдско – планинском делу, Владичиног Хана и развијенијих насеља у долини Јужне Мораве у складу са њиховим потенцијалима и ограничењима;
- очување и унапређење културног наслеђа, као основе националног просторног идентитета ;
- очување и унапређење природе, природних реткости и биолошке разноврсности;
- очување животне средине и пејзажа.

У складу са тим као општи плански циљ утврђује се обезбеђивање просторних услова за развој уз активирање појединачних, конкретних локалитета, у складу са економским могућностима и сагласно принципима очувања животне средине.

Циљеви и интереси (и републички и локални) могу бити реализовани само у ситуацији где ће општи услови живљења бити побољшани а изгледи на просперитет обезбеђени. То значи, пре свега: јачање материјалне основе општине, привредни развој и пораст запослености, побољшање економске позиције Владичиног Хана у Србији кроз развој оних привредних грана са којима Општина може супериорно да конкурише на домаћем и иностраном тржишту. У просторном смислу: усаглашавање начина коришћења природних ресурса са потенцијалима природне средине и потребама њене заштите, као и рационална територијална интеграција привредних, стамбених, саобраћајних и других активности, уз уважавање: критеријума коришћења и заштите основних карактеристика природног предела, пољопривредног и шумског земљишта и минималних укупних друштвених трошкова развоја, с једне, и потреба социјалног и економског развоја, с друге стране.

Ово подразумева:

- рационално и ефикасно коришћење развојних потенцијала уз осавремењавање производних процеса и развој до сада недовољно активираних потенцијала, а нарочито развој мањих погона прехрамбене прерађивачке производње, развој погона експлоатације минералних сировина (првенствено камена);
  - подстицање развоја пољопривреде, која на овом подручју има велике могућности, са оријентацијом на производњу биолошки вредније хране;
-

- подстицање развоја туризма на бази природних и створених потенцијала, традиције и специфичности овог краја (традиционално гостољубиво становништво и традиција у пружању услуга транзитног туризма, излетишта и ловна подручја Кукавице, итд.);
- формирање интегрисане мреже насеља са јасно дефинисаним центрима заједница насеља,
  - стимулисање развоја оних села са развојним потенцијалима;
  - унапређење саобраћајне и других видова инфраструктуре,
  - у области друштвених активности, задовољење основних потреба становника и побољшаног квалитета живота.
- одрживи развој читаве територије, којим ће се обезбедити рационално и осмишљено газдовање ресурсима и потенцијалима и очување вредности природне и створене средине, природних реткости и културно – историјске баштине.

5. ПЛАНИРАНА ПРЕТЕЖНА НАМЕНА ПОВРШИНА И КОНЦЕПЦИЈА ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА ОПШТИНЕ

ЗАКОНСКИ И ПЛАНСКИ ОКВИР

Планирање, коришћење, уређење и заштита простора заснива се на принципима уређења и коришћења простора утврђеним Законом о планирању и изградњи и другом законодавном регулативом.

Концептуални оквир планирања, коришћења, уређења и заштите планског подручја заснива се на одрживом развоју општине Владичин Хан и Републике Србије. До сада важећи Просторни план из 2010.године потребно је изменити и допунити услед објективних разлога до којих се дошло усвајањем и реализацијом планске документације вишег реда, као и због реализације објеката предвиђених техничком документацијом, првенствено за инфраструктурне објекте републичког и регионалног значаја, те је до сада важећи ППО потребно усагласити са планским решењима планова вишег реда. Такође, у последњих десетак година, за поједина подручја и зоне су донешена одговарајућа акта или документи који утврђују режиме заштите и коришћења простора, са аспекта заштите природе, непокретних кутурних добара, као и заштитних појасева и зона око инфраструктурних објеката, те је исте потребно адекватно плански третирати на нивоу општине. Теренским истраживањима за потребе израде урбанистичко-техничке документације, као и приликом спровођења, нарочито у делу обухвата грађевинског земљишта утврђено је да је потребно усаглашавање и кориговање намена површина, првенствено грађевинског земљишта у складу са актуелним стањем на терену, као и да је потребно преиспитивање локација привредних објеката и пратећих садржаја. Коначно, израда новог ППО је потребна и ради усаглашавања са новом законодавном регулативом и то са члановима 20. и 20а - Закона о планирању и изградњи („Службени гласник РС”, бр. 72/09, 81/09 - исправка, 64/10 - УС, 24/11, 121/12, 42/13 - УС, 50/13 - УС, 98/13 - УС, 132/14, 145/14, 83/18, 31/19 и 39/19-др.закон) и члановима 6.-11. - Правилника о садржини, начину и поступку израде докумената просторног и урбанистичког планирања, "Службени гласник РС", бр. 32/19, а везано за израду уређајних основа за село, уместо сада важећих шематских приказа уређења насеља.

С обзиром да је, због промена у законској регулативи (насталих после усвајања ППО 2010.године), обавезни део Просторног плана јединице локалне самоуправе (општине) сада и уређајна основа за село, иста ће садржати: 1) границу просторног обухвата; 2) детаљну поделу подручја на просторне целине у односу на њихову намену; 3) приказ грађевинског подручја (катастарских парцела); 4) приказ површина јавне намене; 5) регулацију и нивелацију; 6) правила уређења и грађења по просторним целинама; 7) друге детаљне услове коришћења, уређења и заштите простора и објеката. Графичким приказом уређајних основа за села, приказће се: грађевинско подручје и планирано ширење грађевинског подручја и правци и коридори за јавне саобраћајне површине, а према расположивости подлога и података, графички приказ може да садржи и основну планирану намену простора, планирано уређење и изградњу јавних објеката, правце и коридоре за комуналну и другу инфраструктуру и поделу на зоне и целине за која важе иста правила грађења. Графички прикази уређајних основа за села израдиће се на расположивим подлогама у одговарајућој размери и детаљности, која омогућава издавање локацијских услова, а у складу са законском и подзаконском регулативом.

Постојећи ППО из 2010.године ће се анализирати, како у погледу актуелности планских решења и нивоа њихове реализованости, тако и са аспекта евентуалних законских промена

насталих у међувремену, а Просторни план ће се обавезно усагласити и са плановима вишег реда, који су донети у међувремену или су у процедури доношења.

Поред тога, у зависности од могућности и нивоа техничке документације биће утврђене и друге планске пропозиције заштите, коришћења и уређења простора у складу са режимима заштите простора, потреба одбране, реализације инфраструктуре и др.

Главне активности уређења простора и изградње објеката биће усклађене са режимима коришћења и заштите простора свих врста: заштићене природе и непокретних културних добара, заштитних зона и појасева у којима су утврђени посебни режими коришћења простора и изградње објеката (око инфраструктурних објеката, привредних објеката и сл.). Такође, примарни задатак је и унапређење комуналне опремљености насеља и боље повезаности села на приступну путну мрежу. Усклађеност развоја потенцијално туристичких зона са условима заштите животне средине и природе се намеће као императив при планирању зона намењених туризму.

Изградња ће бити усмерена на руралне зоне у окружењу заштићених резервата и споменика културе, уз подизање стандарда живота на селу, подстицање пољопривредне производње (посебно сточарства, пчеларства и воћарства) и алтернативне сеоске економије. Могућа решења треба тражити у пословном партнерству урбаног становништва и домаћина у селима туристичко атрактивних зона, кроз заједничка улагања заснована на уговору о временском закупу/коришћењу сеоских објеката и старању о заштити и одрживом коришћењу на добробит свих.

Уређење простора и изградња у њему, прецизираће се нацртом Просторног плана, при чему ће се нарочита пажња посветити просторима за које се не планира израда урбанистичких планова, већ ће се уређење простора и изградња објеката обављати према правилима из Просторног плана, а за поједина насеља ће се развој дефинисати уређајном основном за село, у складу са законском регулативом. Другим речима, овим Просторним планом одредиће се насеља и зоне за која ће се по усвајању ППО радити даља урбанистичка планска разрада, а уређење осталих насеља ће се вршити на основу уређајне основе за село или на основу правила из овог ППО. Села која су интересантна за урбанистичку разраду су превентивно она која су се до сада значајније развијала и изграђивала (субопштински центри Стубал и Џеп), развијенија и попуационо већа сеоска насеља која се налазе у долини Јужне Мораве (Прибој, Лепеница, Репинце, Полом) и Врле (Прекодолце и Житорађе), као и мања насеља поред новоизграђеног Ауто-пута (Грамађе и Декутинце) и локални центри у западној брдско-планинској зони (Белишево, Јагњило и Јастребац), који су раније имали већи значај за околна примарна сеоска насеља, али се због депопулације ових крајева њихова улога и значај смањила. Коначан избор насеља за која ће се радити уређајне основе (10-12, према Пројектном задатку за израду ППО) ће се обавити током израде нацрта Плана у сарадњи и консултацијама са општинским службама.

ОКВИРНИ ПРИКАЗ КОНЦЕПЦИЈЕ И ПЛАНИРАНИХ ПРЕТЕЖНИХ НАМЕНА

Генерално, основна концепција просторног развоја из ППО донетог 2010.године се задржава, а измене ће бити углавном локално и везане су за усклађивање са касније донетом планском документацијом вишег реда, као и за корекције потребне у графичком и текстуалном смислу, везане за правила изградње и уређења, као и актуелне режиме заштите и коришћења простора.

Простор општине Владичин Хан треба развијати у складу са принципима одрживог развоја што подразумева организовану планску употребу – коришћење, уређење и заштиту у складу са природним и створеним потенцијалима и ограничењима овог краја. На основу тога, одређене су основне зоне – рејони на територији општине Владичин Хан:

1. Централни низијски развојни рејон до 500 m н.в. у долини Јужне Мораве, њених притока и долињских падина. Овај рејон, иначе приоритено развојно подручје Општине у којем се планира развој, прерађивачких и складишних капацитета из домена прехранбене, металне, дрвне производње се првенствено користи за гајење ратарских и повртарских култура, као и за гајење континенталног воћа и винове лозе, у низијском делу општине; насеља су збијена и формирана уз саобраћајнице, а у већим се формирају и радне зоне. У селима се за приоритет сматра и развој етно – туризма, односно смештајних капацитета, а Владичин Хан и његова околина, како дуж долине Јужне Мораве тако и дуж долине Врле, с обзиром на транзитни положај уз коридор Х, су зоне где се лоцирају смештајни и други туристичко – угоститељски и спортско – рекреативни садржаји.
  2. Брежуљкасто – брдски рејон има највеће распорстрањење, обухвата просторе од 500-750 mнв, на брежуљкастом терену, са обе долињске стране Јужне Мораве, испресецан је долинама бројних притока ове реке, које су све бујичног карактера. Ово је ерозијом
-

- најугроженија зона, те се, с обзиром на природну предодређеност овог простора за сточарство и воћарство, обнављање и развој шума, уз остале антиерозионе радове у сливу, истиче као приоритетни задатак.
3. Брдско – планински сточарско – шумски рејон на 750 до 1000 мнв обухвата више терене падина Кукавице, Чемерника, Грота и Облика. Овај рејон се првенствено користи за планинско сточарство, а највећи део простора је под шумама и шумским земљиштем.
  4. Шумски рејон - највиши терени Кукавице, Чемерника, Облика и падина Грота изнад 1000 мнв планирани су за узгој шума, местимично на постојећим ливадама и пашњацима за планинско сточарство, као комплементарну делатност, и развој туризма, уз лоцирање мањих смештајних капацитета у селима у нижим појасевима, изузетно у виду специфичног смештаја, као што су планинарски домови, катунске насеобине на Кукавици. Туризам је оријентисан на излетнички, рекреативни, етно- и ловни и риболовни туризам, у првом реду.

Ова генерална подела на рејоне, урађена са аспекта пољопривредне производње, као примарне и приоритетне делатности људи овог краја, подразумева:

- да се у оквиру насеља могу формирати радне зоне за друге видове привреде, првенствено у постојећим центрима (Владичин Хан, Лепенца, Сува Морава, Житорађе, Стубал, Прибој, Џеп, и др.)
- да се насеља опремају јавним садржајима и објекти граде на основу урбанистичких правила
- да се простор инфраструктурно опрема у погледу саобраћајне мреже, хидротехничке, електроенергетске, телекомуникационе инфраструктуре, уређења локација за комуналне објекте,
- да се поједине зоне у општини користе за експлоатацију камена и лапораца (оквирно рејон Џепа и локалитети за које се кроз истражне радове покаже да су рентабилни за експлоатацију)
- да се поједине зоне у општини користе за развој бањског туризма, уколико будућа истраживања квалитета и квантитета геотермалних вода покажу да је то исплативо
- да се поједине зоне у општини оријетишу на развој туризма
  - туристичка зона „Долина Јужне Мораве и Врле“, са Грделичком клисуром, олоњена на коридор X и пут према Сурдулици и Власинском језеру – транзитно-туристичка и риболовна зона на приоткама Јужне Мораве са природним лепотама Грделичке клисуре, спортско-рекреативним/забавним садржајима у Владичином Хану ("Куњак"), али и близином планинских шумских терена Кукавице, као излетничких и ловних зона.
  - туристичка зона „Кукавица“ – природно ловиште, већи број прихватних излетничких пунктова истраживачки кампови, етно-туризам, лов и риболов, пешачко – бициклички туризам и др.. Ова предеоно целина обухвата насеља на планини Кукавици.
  - туристичка зона „Џеп“ – постојећи смештајни капацитети, допуњени новим у околини, као централна зона за излетнички и ловни туризам на падинама Кукавице и Чемерника .
  - туристичка зона „Јовац – вулканске купе“ – спортско – рекреативна зона језера на Јовачкој реци, излетнички и пешачко – бициклички туризам везан за вулканску купу Облик и суседни Грот,
- да се спроводи интегрална заштита простора – животне средине, како би се очувао највреднији ресурс овог краја – пољопривредно земљиште, као и квалитет подземних и површинских вода.

На подручју које обухвата административна општина Владичин Хан, задржаће се доминантно плодно тле, које је углавном пољопривредно и шумско, а неплодне површине су највећим делом намењене становању и путевима. Становници већине села бавиће се пољопривредом (ратарством и повртарством у долинској, воћарством у брежуљкастој зони, а сточарством на планини). Брдско планински шумовити предели Кукавице и Чемерника углавном остају слабо насељени, уз веома контролисану градњу објеката у функцији шумарства, инфраструктуре и

туризма. У селима, нарочито низијског дела, на њивама се гаје жита (највише кукуруз, пшеница), поврће (кромпир, пасуљ, паприка и др.), и др.. Терени у брежуљкастој зони користе се за гајење воћа, а највише се гаји јабука, шљива и вишња и друго коштуњаво воће, а од јагодичастиг воћа јагода, купина и малина. У котлинском делу највише се гаје свиње и живина, а у брежуљкастом и брдском говеда и овце.

Оријентационо, од 36.600ха простора општине Владичин Хан плодно земљиште (пољопривредно и шумско) чиниће око 32.200 ха или 87,98%, а остало (укључујући и грађевинско у насељима, планираним туристичким зонама, инфраструктуру, као и површине под водотоцима, неплодне површине и др.) око 4.400 ха или 12,02 %. Пољопривредно земљиште заузимаће око 36.000 ха или 47,37 % укупне територије општине. Тенденција повећавања пољопривредног земљишта на рачун ливада и пашњака треба да буде обустављена, поготово ако се ради о њивама високог бонитета у долини Јужне Мораве. Ливаде и њиве ће се највећим делом смањити због нове изградње привредних зона у долинском делу, односно потребе пошумљавања или изградње туристичке инфраструктуре на пашњачким површинама у брдско- планинском делу општине.

Шумске површине се у највећој мери одржавају, изузев тамо где је неопходно проширити пут или изградити инфраструктуру и објекте у функцији туризма, или експлоатације минералних сировина, уз обавезу минималног неопходног смањења шумских површина, на основу одговарајуће документације и процена утицаја на животну средину. Убудуће ће се посебна пажња посветити мелиоративним радовима, тј пошумљавању деградираних шумских земљишта и оголелих терена, поготово оних који су угрожени ерозијом. Досадашње површине под пашњацима ће се задржати, изузев ако је потребно пошумити их ради заштите од ерозије, или ангажовати за туристичку намену, поготово у зони Кукавице.

Грађевинска подручја насеља одређена су као оријентационе просторне целине, које обухватају грађевинско земљиште и окућнице са обрадивим земљиштем. Нова градња у постојећим насељима планира се у оквиру граница грађевинског подручја насеља. Путна мрежа градиће се углавном на трасама постојећих општинских, шумских и некатегорисаних путева. магистрални инфраструктурни правци железнице, аутопута, гасовода и др. реализоваће се на основу посебних одговарајућих пројеката и планова, а овим ППО се резервише коридор у којем ће се њихова траса дефинисати. Зоне и локације за изградњу малих хидроелектрана и осталих водопривредних објеката утврђиваће се одговарајућим документима у складу са условима надлежне водопривреде, заштите и енергетике. Грађевинска подручја туристичких зона, центара и пунктова на новим локацијама представљена су графички кроз симболе, у правилима грађења дати су основни урбанистички параметри за поједине туристичке намене. Дефинисање граница тих грађевинског подручја извршиће се кроз израду одговарајућих урбанистичких планова.

ПЛАНСКИ ПАРАМЕТРИ И ПРОПОЗИЦИЈЕ

Правила уређења и грађења дефинисана у ППО из 2010.године, углавном се задржавају за делове територије за које није предвиђена израда урбанистичког плана, уз евентуално потребне корекције с обзиром на режиме коришћења простора и потребе које су се указале током досадашњег спровођења плана. Села за која ће се радити уређајне основе ће бити посебно графички приказана, а правила уређења и грађења за њих ће, уколико се разликују од истих за остала села, бити посебно наглашена у тексту.

6. ОЧЕКИВАНИ ЕФЕКТИ ПЛАНИРАЊА У ПОГЛЕДУ УНАПРЕЂЕЊА НАЧИНА КОРИШЋЕЊА ПРОСТОРА

Очекују се следећи како општи тако и непосредни ефекти планирања у погледу унапређења начина коришћења простора:

- обезбедиће се плански основ којим се резервише простор за изградњу у оквиру подручја Просторног плана, на основу планских правила и смерница;
  - планским решењима биће утврђено коришћење, уређење и заштита простора у циљу остваривања континуитета развоја и афирмације простора, уз поштовање постојећег стања изграђености, локалних интереса, постојећих ресурса и компаративних предности као и превазилажење и унапређивање затеченог стања; предложена решења биће усмерена ка оптималној искоришћености ресурса и капацитета, уз
-

- превазилажење постојећих ограничења у простору, унапређење фактичког стања и усклађивања државног и локалног интереса;
- обезбедиће се омогућавање планског развоја у условима контролисаног коришћења простора у зонама и појасевима са посебним режимом коришћења;
  - планским решењима биће утврђено коришћење, уређење и заштита простора у функцији спровођења смерница и циљева развоја утврђених релевантном документацијом;
  - план ће обезбедити установљивање и успостављање одговарајућих режима коришћења простора са циљем спречавања конфликта у простору, могућих последица негативних утицаја на окружење;
  - план ће представљати подстицај за привредни развој подручја и обезбеђивање већег степена функционалне интегрисаности у оквиру планског подручја; ефекти планираних решења треба да подстакну активирање привредних и осталих садржаја везаних за просторне потенцијале као и развој и промоцију пословања; с обзиром да су циљеви и концепција развоја у области пословања обезбеђење просторних, саобраћајних и инфраструктурних услова за дугорочни привредни развој, ефекти реализације планираних решења одразиће се на подстицање привредних активности и предузетништва предузимањем мера за унапређење инфраструктурне и комуналне опремљености простора, уз промовисање и развој туризма, традиционалног и модерног угоститељства, праћеног развојем сектора услуга;
  - реализацијом планских решења обезбеђује се економски просперитет и демографска стабилност, што у дугорочном смислу утиче на јачање привредне конкурентности и територијалне кохезије односно подизање укупне инвестиционе привлачности окружења.
-

ПРИЛОЗИ

ОДЛУКА О ИЗРАДИ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА ОПШТИНЕ ВЛАДИЧИН ХАН

ПРОЈЕЈЕКТНИ ЗАДАТАК ЗА ИЗРАДУ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА ОПШТИНЕ ВЛАДИЧИН ХАН СА
СТРАТЕШКОМ ПРОЦЕНОМ УТИЦАЈА ПЛАНА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ

РЕГИСТРАЦИЈА ПРЕДУЗЕЋА ОБРАЂИВАЧА

ЛИЦЕНЦА ОДГОВОРНОГ ПЛАНЕРА ДУБРОВКЕ ПАВЛОВИЋ – РУКОВОДИОЦА ИЗРАДЕ ПЛАНА
